

Op te bergen  
in de band van  
25 en 26 juni 2008

*de leden van de commissie wordt  
verzocht hun eventuele opmerkingen  
binnen acht dagen na ontvangst aan  
de commissiegriffier mede te delen.*

## *Verslag*

---

### **van de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid**

---

gehouden op 11 juni 2008

---

## INHOUD

Opening	3
Vaststelling van de agenda	3
Verslag vergadering 21 mei 2008 en lijst van toezeggingen	3
Ingekomen stukken	4
Rondvraag	5
Statenstuk 2008-332, Voorjaarsnota 2008	10
Haalbaarheidsstudie bevaarbaar maken Oranjekanaal	22
Statenstuk 2008-330, Meerjareninvesteringsprogramma 2008-2015 Regio Groningen-Assen	25
Statenstuk 2008-335, Programma klimaat en energie	29
Statenstuk 2008-334, Provinciehuis als voorbeeldproject Programma klimaat en energie	40
Mededelingen	43
Sluiting	43
Toezeggingen	44

Verslag van de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid, gehouden op 11 juni 2008 in het provinciehuis te Assen:

**Aanwezig:**

mevrouw J.M. Pannekoek-van Toor (voorzitter)  
J.J. Baltés (VVD)  
J.A. van Berkum (ChristenUnie)  
W.A.R. Boer (PvdA)  
L.Bomhof (VVD)  
mevrouw K.J. Datema-Klöppling (SP)  
H.R. Hornstra (PvdA)  
K. Kuipers (GroenLinks)  
J.H. Lammers (CDA)  
J. Langenkamp (GroenLinks)  
T.S. Medemblik (ChristenUnie)  
A.G.H. Peters (CDA)  
mevrouw G. Seinen (CDA)  
J. Slagter (PvdA)  
A. Timmerman (VVD)  
R. Westerhof (SP)

**Voorts aanwezig:**

H. Baas (ChristenUnie, gedeputeerde)  
J.H. Bats (VVD, gedeputeerde)  
mevrouw A. Haarsma (PvdA, gedeputeerde)  
mevrouw T. Klip-Martin (VVD, gedeputeerde)  
R.W. Munnikma (PvdA, gedeputeerde)  
mevrouw J. Stapert (commissiegriffier)

**Met kennisgeving afwezig:**

K.R. Dijkstra  
mevrouw H. Stoel-Snater  
Th. J. Wijbenga

**1. Opening**

De VOORZITTER opent de vergadering en deelt mee dat mevrouw Stoel en de heren Dijkstra en Wijbenga afwezig zijn. Zij heet tevens de heer Boer, die mevrouw Van de Vijver vervangt, welkom in deze commissie.

**2. Vaststelling van de agenda**

De agenda wordt conform het ontwerp goedgekeurd en vastgesteld.

**3. Verslag vergadering 21 mei 2008 en de lijst van toezeggingen**

De heer BAAS merkt op dat toezegging nummer 7 over VVV Drenthe en de website "Da's nou Drenthe" van de lijst met kortetermijntoezeggingen kan worden afgevinkt. De discussie hierover is namelijk al afgerond.

Het verslag van de vergadering van 2 april 2008 wordt met inachtneming van het bovenstaande goedgekeurd en vastgesteld en de lijst van toezeggingen zal worden aangepast met inachtneming van de door de heer Baas gemaakte opmerking.

#### **4. Ingekomen stukken**

De heer TIMMERMAN merkt ten aanzien van ingekomen stuk B1, de brief van de heer Nieuwenhuis te Uffelte, over zienswijze Integraal gebiedsplan 2008, op dat hij in de geschiedenis van de heer Nieuwenhuis is gedoken en daarbij kwam spreker ammoniakkaarten tegen. Hij vraagt, mede namens de heer Slagter (PvdA), wanneer dit op de agenda kan worden geplaatst. Het betreft hier twee onderwerpen, namelijk de WAV-kaart en het gebied Havelte-Oost. Beide onderwerpen lopen nog, maar hij wil niet dat dit wordt vergeten. Hij vraagt dan ook om beide onderwerpen op het juiste moment op de agenda te plaatsen.

De heer SLAGTER wijst erop dat er geen podium is om dit beleid op de agenda te krijgen. Hij zoekt naar een gelegenheid om dit te gaan bespreken. Hij wil over Havelte-Oost en de boer die daar zit, de heer Nieuwenhuis, in de commissie spreken. Hij zal samen met de heer Timmerman zoeken naar een moment om het op de agenda te plaatsen. Deze brief wil hij daarbij meenemen.

De VOORZITTER wijst erop dat de heer Slagter in overleg kan gaan met de Griffie wat daarvoor een geschikt moment is.

Er worden verder geen opmerkingen gemaakt naar aanleiding van de ingekomen stukken, zodat de lijst van ingekomen stukken wordt goedgekeurd, inclusief de voorgestelde afdoening van de ingekomen stukken.

De VOORZITTER geeft de heer Bats de gelegenheid de commissie bij te praten over de OV-staking.

De heer BATS merkt op dat de rechter op 10 juni 2008 uitspraak heeft gedaan in een kort geding dat was aangespannen in verband met de staking in het streekvervoer. Toen de staking in het streekvervoer zich aandeed, hebben de provincies Groningen en Drenthe afgesproken dat een paar dagen staking zou worden afgewacht, maar die staking duurde al een week en aan het einde van vorige week leek er een einde aan de staking te komen. Spreker had de indruk dat vanaf maandag de bussen in deze provincies weer zouden gaan rijden. Dat bleek niet het geval en daar is in het weekend veelvuldig contact over geweest met het rijk, de vervoerders en de vakbonden. Voor beide provincies was het onaanvaardbaar dat die staking nog langer zou duren. Argumenten daarvoor zijn ook door de voorzieningenrechter in kort geding overgenomen en deze hadden te maken met de maatschappelijke ontwrichting jegens ouderen die geïsoleerd zouden raken, mbo-leerlingen die geen examen zouden kunnen doen en dergelijke. Gisteren is in het college besproken dat een kort geding zou worden ingeroepen en dat heeft gelijk gistermiddag gediend van 15.00 uur tot 18.00 uur. De voorzieningenrechter heeft om 18.15 uur uitspraak gedaan. De eis van de provincies was primair dat bussen weer onconditioneel zouden gaan rijden en secundair dat de bussen de komende vier weken in ieder geval in de spijttijden zouden moeten gaan rijden. De eisende partij heeft dus niet het stakingsrecht ter discussie gesteld, maar de urgentie om in de ijle gebieden in Groningen en Drenthe weer te gaan rijden. In de tussentijd heeft een aantal partijen zich bij de twee provincies gevoegd als eisers. ROVER was al mede-eiser, maar ook de provincie Fryslân, het IPO en een aantal andere partijen waaronder belangenverenigingen voor studenten, mbo-scholieren en dergelijke hebben zich als eiser gevoegd. De rechter heeft uitgesproken dat vanaf 12 juni tot en met 12 augustus een afkoelingsperiode wordt ingelast, dat bussen weer gaan rijden tijdens de spits vanaf 's ochtends 7.00 uur tot 9.00 uur en 's middags van 16.00 uur tot 19.00 uur. Die uitspraak is niet gedaan om in het conflict te interveniëren, want dat was niet de rol van de eisende partijen. Dat heeft de rechter ook erkend, maar de uitspraak is gedaan om partijen de ruimte te geven om hun onderhandelingen voort te zetten en tegelijkertijd de bussen tijdens de spits weer te laten rijden.

Hij is benieuwd wat er 12 augustus 2008 gaat gebeuren, maar hij hoopt dat de bussen al eerder weer volop kunnen rijden.

De heer WESTERHOF vraagt in hoeverre de heer Bats mogelijkheden ziet om het conflict tussen werkgevers en werknemers de komende twee maanden op te lossen. Ziet de gedeputeerde daar echt kansen toe?

De heer BATS antwoordt dat in dat conflict werkgevers, werknemers en de rijksoverheid een belangrijke rol spelen. Vanmiddag is er een spoedoverleg in de Tweede Kamer over de stakingen in het openbaar vervoer. Spreker is van mening dat ook het rijk over de brug moet komen met extra gelden uit de brede doeluitkering (BDU) om het openbaar vervoer een pregnantere plaats te geven dan het rijk in de afgelopen jaren heeft gewild. Spreker is daar gisteren in de richting van de pers niet geheimzinnig over geweest. In dit conflict zijn werkgevers en werknemers echter partij. De provincie was partij omdat in de afgelopen jaren bovenop de BDU-gelden van het rijk de provincie ook het provinciaal deel hierop heeft ingezet en zal blijven inzetten. Dat is dus de bevoegdheid en verdienste van de staten, maar dat neemt niet weg dat spreker hoopt dat vanmiddag de staatssecretaris met een gebaar zal komen richting het openbaar vervoer en de decentrale overheden, namelijk dat er de komende jaren niet van het budget zal worden afgesnoept, maar dat er geld bij komt. In die zin heeft spreker toegezegd dat daarmee ook het openbaar vervoer kan blijven groeien.

De heer SLAGTER vindt het vreemd dat de rijksoverheid dit probleem nu moet oplossen. Moet hij dan concluderen dat er binnen het verlenen van concessies aan OV-bedrijven geen enkele ruimte is voor loonsverhogingen? Moet het rijk dan bijpassen?

De heer BATS heeft dat ook niet bedoeld te zeggen. In dit conflict kan spreker niet in de glazen bol van werkgevers en werknemers kijken. Dat is hun conflict en vanuit de provinciale verantwoordelijkheid hoopt hij dat conflict snel op te lossen. Los van de concessies is er een rijksbudget dat is verdeeld over de provincies, te weten de BDU, en dat vertegenwoordigt een bepaald bedrag. Met de ambities die de provincie heeft op het terrein van openbaar vervoer is dat bedrag simpelweg onder de maat, dus daarom vraagt hij aan de staatssecretaris meer geld. Over de concessies - en de aanbestedingen daarvoor komen eraan - geldt een ander regime en heeft ook de markt een eigen verantwoordelijkheid.

De heer BALTES vraagt of zolang de bussen niet rijden, de busondernemingen ook niets verdienen. Indien de bussen straks alleen in de spits rijden, neemt spreker aan dat voor het deel dat niet is gereden, zij gekort zullen worden.

De heer BATS antwoordt dat dit te maken heeft met de gemeenschappelijke regeling, de toewijzing van BDU-middelen door de provincie aan de vervoerder, de opbrengstverantwoordelijkheid van de provincie en het bonus-malussysteem dat de provincie hanteert richting vervoerders. Daar waar de vervoerders niet rijden, krijgen zij niet betaald, maar zijn er ook geen opbrengsten en dat is niet handig.

## **5. Rondvraag**

De heer LANGENKAMP merkt op dat hij vorige week het bericht heeft ontvangen dat de Raad van State uitspraak heeft gedaan dat er ten onrechte een vergunning is verleend voor de Champ Car Race op het TT-circuit te Assen. Hoe is dit mogelijk? Over dit onderwerp is namelijk uitgebreid gediscussieerd en nu blijkt dat er niet onderling mag worden uitgeruild tussen evenementen, wat ook onderdeel was van de zienswijze van de Milieufederatie en Het Drentse Landschap. Was niet van tevoren te voorzien dat de Raad van State dit zou afkeuren?

Mevrouw KLIP antwoordt dat het college op korte termijn kennis in huis heeft gehaald en kennis heeft ontwikkeld en op basis van die kennis heeft het college een vergunning afgegeven. Het verschil van inzicht tussen de provincie en de Raad van State is dat daar waar in de vigerende vergunning tussen haakjes staat "TT, Historic-TT en Superbike" de provincie dat altijd heeft gelezen als evenementen die bijvoorbeeld zouden kunnen worden gehouden op het circuit, terwijl de Raad van State dat leest als duidelijk omschreven activiteiten waarvoor een vergunning kan worden afgegeven en iets anders is dan niet mogelijk. Op basis van alle kennis die de provincie intern en extern kon vergaren is de vergunning afgegeven en die was in haar ogen goed. De Raad van State was helaas een andere mening toegevoerd en heeft er een streep doorheen gehaald.

De heer LANGENKAMP merkt op dat het college interne en externe kennis in huis heeft gehaald, waarna de vergunning is afgegeven. Heeft het college dit ook overlegd met de Milieufederatie en Het Drentse Landschap, aangezien zij deze zienswijze hebben ingediend en hebben gezegd dat in 2003 al duidelijk was dat die evenementen niet voor elkaar konden worden ingewisseld?

Mevrouw KLIP antwoordt dat de provincie erg haar best heeft gedaan om een goede vergunning af te geven en daarbij externe kennis heeft ingehuurd. Natuurlijk zijn er ook twijfelgevallen en de provincie heeft daarbij voor de ene interpretatie gekozen, terwijl de Raad van State voor een andere interpretatie kiest en feitelijk aangeeft dat de vergunning alleen voor de tussen haakjes aangegeven drie evenementen kon worden verleend. Het is niet de gewoonte van de provincie om te overleggen met partijen die eventueel een zienswijze gaan indienen tegen een mogelijke vergunningverlening, want vergunningverlening is een formeel juridisch traject, maar spreekster kent de visie van de Milieufederatie en kent ook die van Het Drentse Landschap en omwonenden en heeft regelmatig contact met alle groeperingen daarover. Het kan natuurlijk wel dat partijen daarover van mening blijven verschillen en dat was in deze situatie het geval.

De heer BOMHOF merkt op dat dit ook een experimenteervergunning was om te kijken wat de precieze geluidsbelasting van die Champ Cars was. Deze vergunning is daarom met opzet tijdelijk verleend, waarbij er ook risico's zijn dat daarover anders kan worden geoordeeld. Dat is ook een zaak geweest die door velen in Drenthe positief is beoordeeld en waarbij de ruimte werd gegund om gedurende een proefperiode beter te kunnen beoordelen hoe het in de toekomst zou gaan indien zou worden doorgegaan met vergunningverlening. Het is jammer dat de Raad van State zo heeft geoordeeld over deze vergunning. Wat gaat de gedeputeerde nu doen om de uitleg van de Raad van State anders te doen worden? Wordt de vergunning gewijzigd of gaat het college proberen om in de richting van het rijk iets aan de wet te veranderen?

Mevrouw KLIP heeft aanstaande dinsdag in het college een uitvoerig stuk aan de orde over wat de mogelijke opties kunnen zijn. Daarna zal het college met Het Drentse Landschap, de Milieufederatie en met het TT-circuit om de tafel gaan. Er is op dit moment een redelijk beeld van wat in alle details de uitspraak van de Raad van State betekent. Er liepen al twee andere trajecten met betrekking tot het TT-circuit en op verzoek van Milieufederatie en Het Drentse Landschap is er een visiedocument op lange termijn gemaakt, waarin staat welke ontwikkelingen zich er in de komende jaren in dat gebied voor zullen doen. Er is discussie met Het Drentse Landschap, de Milieufederatie en het TT-circuit over een revisie van de vergunning en er zijn twee mogelijkheden. Dat doet de provincie bij iedere vergunning, want om de tien jaar wordt de zaak opgeschud en wordt gekeken of de vergunning nog handig is en nog steeds zo is zoals hij was bedoeld. Daarbij zijn twee mogelijkheden. Aan de ene kant vraagt het TT-circuit een revisievergunning aan, maar aan de andere kant kan de provincie ambtelijk de vergunning moderniseren c.q. wijzigen. Er wordt gekeken wat de uitspraak van de Raad van State op dat punt betekent en die aspecten zullen worden meegenomen. Ook wordt gekeken wat de relatie is tussen de ontwikkeling bij het TT-circuit en het circuit in Zandvoort. Er ligt inmiddels bij het Ministerie van VROM een verzoek om te kijken of de regelgeving verruimd zou kunnen worden en of dat via een algemene maatregel van bestuur (AmvB) kan of iets anders. Dat traject is al langer geleden ingezet en VROM studeert

op dit moment daarop. Een hele andere mogelijkheid is om bijvoorbeeld voor twaalf dagen een status aparte te realiseren, zoals Schiphol heeft. Gekeken wordt of deze systematiek kan worden doorgetrokken, maar dat is nog erg onzeker. Het wachten was alleen op de uitspraak van de Raad van State voordat überhaupt een stap kon worden gezet. Al deze trajecten worden nu ingegaan en de provincie communiceert heel zorgvuldig met iedereen in de omgeving die hierbij betrokken is en vanzelfsprekend ook met de staten.

De heer PETERS is erg blij dat het college het TT-circuit een warm hart toedraagt. Hij is het eens dat de formele vergunningprocedure een zaak van de provincie is, maar er is al heel lang gedoe tussen verschillende partners, zoals omwonenden, natuurorganisaties en de provincie. Wordt het niet eens tijd dat de provincie van die formele opstelling afstapt en gaat kijken of zij een regisserende en bemiddelende rol tussen deze partijen kan gaan spelen?

De VOORZITTER vindt dat deze vraag buiten de orde is van de vraag die de heer Langenkamp heeft gesteld. Zij sluit dan ook dit onderdeel van de rondvraag af.

De heer WESTERHOF merkt op dat de bevolking van Ees boos en teleurgesteld is in de provinciale politiek. Met veel woorden spreekt het college over de betrokkenheid van de burgers bij de plannen van de provincie. Deze woorden lijken een farce te worden, want in februari beloofde de gedeputeerde de bewoners nog dat hij met hen in overleg zou gaan en met alternatieven zou komen. Op 2 juni 2008 hoorden 150 bewoners in Ees de resultaten van de werkzaamheden van de klankbordgroep aan. De klankbordgroep heeft viermaal met provinciale ambtenaren en gemeente overlegd, maar de klankbordgroep heeft geen antwoord gekregen op alle vragen. Wel konden burgers alternatieven op tafel leggen. Daarop kwam telkens weer de reactie dat deze zouden worden bestudeerd, maar er was geen inhoudelijke reactie en geen inhoudelijk overleg. Ook is de gedeputeerde nooit in gesprek gegaan met de klankbordgroep of de bewoners. Hoe komt dat? Heeft de gedeputeerde wel opdracht gegeven aan de ambtenaren om alternatieven uit te werken? Zo ja, waarom zijn die alternatieven dan niet met de bevolking besproken? Gelet op het zomerreces wil spreker dit punt op de commissievergadering van 10 september 2008 plaatsen en hij is benieuwd wat het overleg in Ees op 8 september 2008 dan heeft opgeleverd.

De heer BATS begrijpt dat de heer Westerhof met heel veel haast telkenmale probeert om, wanneer de N34 aan de orde is, op de stoel van de gedeputeerde te gaan zitten. Spreker wil echter iets meer tijd. De heer Westerhof had de vragen overigens ook rechtstreeks aan spreker kunnen richten, maar heeft dat nu in de commissie gedaan.

Op 8 september 2008 heeft spreker samen met zijn collega Meedendorp (wethouder gemeente Borger-Odoorn) overleg in Ees met de klankbordgroep, alle verantwoordelijke betrokkenen, alle geïnteresseerden en alle partijleden van welke partij dan ook die daarbij aanwezig willen zijn. Hij bespreekt dan alle varianten die in vraag 2 van de heer Westerhof zijn neergelegd, namelijk de varianten die ook in de ambtelijke organisatie zijn uitgezet, maar de ambtelijke organisatie heeft ook tijd nodig om te kunnen sonderen wat er leeft bij de bevolking. Er zijn op dat moment zonder meer drie varianten voorhanden. De variant die niet voorhanden is, en daar heeft spreker in de vergadering van februari ook geen enkel misverstand over laten bestaan, is de variant die de heer Westerhof ambieert. Van die variant is gezegd dat de afslag bij Ees er gewoon niet komt. Daar heeft spreker destijds een aantal argumenten voor genoemd en die hadden ook in meerderheid de instemming van deze commissie. Op 8 september 2008 zullen minimaal drie varianten worden besproken met de klankbordgroep, de bevolking en andere geïnteresseerden rond Ees.

De heer LANGENKAMP merkt op dat de provincie op 27 mei 2008 een dwangsom van het Ermerstrand heeft ingetrokken. Die dwangsom was in oktober 2007 opgelegd omdat het idee was dat er illegale sportevenementen plaatsvonden en de provincie wil dat voorkomen. Het gaat hier om crossen in bossen en dergelijke. Dat is begrijpelijk, maar dat de provincie de dwangsom nu heeft ingetrokken is hem niet duidelijk. In het persbericht staat dat dit is omdat de gemeente bevoegd gezag is. De overgang van be-

voegd gezag van provincie naar gemeente komt omdat de Ermerstrand BV een milieuvergunning heeft aangevraagd. Die is nog niet verleend en omdat het minder is dan acht uur is de gemeente nu aan zet en niet de provincie. Het is vreemd dat als er nu een overtreding wordt geconstateerd, er niks kan gebeuren. Er volgt geen enkele sanctie want de provincie is niet langer bevoegd gezag, maar de gemeente. Op deze manier heeft spreker het idee dat Ermerstrand BV heel makkelijk onder een dwangsom uitkomt en hij heeft het idee dat de overheid daardoor in de maling wordt genomen. Spreker vindt dit een vreemde gang van zaken.

De heer BAAS antwoordt dat de provincie altijd betrokken is geweest als toezichthouder bij het Ermerstrand op twee terreinen, namelijk de kwaliteit van het zwemwater en de Ontgrondingenwet. Dat gold niet op het punt van de Wet milieubeheer, want er was helemaal nooit een vergunning op het Ermerstrand gegeven op dat punt. Vorig jaar zijn er verzoeken om handhaving geweest omdat er op het Ermerstrand allerlei gemotoriseerde sportevenementen plaatsvonden. Dat gaf een aantal klachten en dan komt er een verzoek om handhaving en toen is geconstateerd dat op basis van de duur van die activiteiten de provincie daar de handhavende instantie was. Er wordt dan een dwangsom aangekondigd en opgelegd en dan heeft een dergelijke instelling de gelegenheid ervoor te zorgen dat het niet meer gebeurt en daarmee kan worden voorkomen dat die dwangsom ook wordt verbeurd. Op het moment dat die dwangsom is opgelegd, is er contact geweest met deze instelling en die heeft ook inderhaast de op de rol staande motorsportactiviteiten afgelast en in plaats daarvan hebben zij netjes een verzoek om een vergunning gedaan. Op basis van hun vergunningsvraag - een aantal keren per jaar voor een maximum aantal uren - was dat geen vergunning die door de provincie zou moeten worden afgegeven, maar door de gemeente. Dat was gewoon volgens de wettelijke criteria. De vergunningsaanvraag ligt nu bij de gemeente Coevorden en mochten die activiteiten er toch weer worden georganiseerd zonder dat de vergunning is afgegeven, dan moeten wel degelijk sancties worden ingesteld, maar alleen niet meer door de provincie, maar door de gemeente Coevorden. De provincie heeft uiteraard naast de zojuist door hem geschilderde rol ook nog in algemene zin de rol van regievoerder en in dien hoofde heeft hij vrij intensief overleg met de gemeente Coevorden en de grondinspectie over het Ermerstrand. De dwangsom is niet zozeer ingetrokken, maar is niet verbeurd omdat het Ermerstrand zich aan de regels is gaan houden omdat zij met die dreiging werden geconfronteerd en omdat een vergunning is aangevraagd die binnen de mogelijkheden valt waarbij de gemeente die vergunning kan afgeven. De gemeente is dan ook de partij die daar de toezichthoudende rol moet vervullen.

De heer LANGENKAMP antwoordt dat het college zelf een persbericht heeft uitgegeven waarin staat dat de provincie de dwangsom intrekt. De eerste zin gaat daar ook over en nu zegt de gedeputeerde dat dit eigenlijk niet zo is en dat het gaat om het al dan niet verbeurd verklaren van de dwangsom. Indien er nu een overtreding wordt geconstateerd, kan de provincie dan nog iets opleggen?

De heer BAAS antwoordt dat de gemeente dan iets moet opleggen. Zolang de vergunning niet is verleend, maar Ermerstrand wel dingen doet die niet mogen, komt er alsnog een procedure waarin een dwangsom wordt opgelegd. Als Ermerstrand die activiteiten dan toch voortzet, dan legt de gemeente een dwangsom op. Vanaf het moment echter dat de provincie de dwangsom feitelijk had opgelegd, is Ermerstrand zich keurig netjes aan de regels gaan houden. Zo zijn de motorsportevenementen voor de tijd daarna afgelast, dus er was voor de provincie geen reden meer om die dwangsom daadwerkelijk te gaan verbeuren.

De heer BOMHOF is verbaasd over dit persbericht. Is de gedeputeerde er zeker van dat op het Ermerstrand niet meer gecrost wordt? Als er wel gecrost wordt, zal dat minder dan acht uur in de week zijn, en dan is de gemeente bevoegd gezag en moet optreden. Dat is gevaarlijk, want de provincie heeft dwangsommen liggen die zo verbeurd kunnen worden verklaard, want deze provinciale dwangsom is dan van kracht. Als er dingen gebeuren die de gemeenten aangaan, dan moeten zij eerst een waarschuwing laten uitgaan, vervolgens een dwangsom opleggen, waarna er bezwaar en beroep volgt en eventueel ook nog in Hoog Beroep kan worden gegaan. Het is geen gelukkige beslissing geweest van de provincie

om, voorafgaande aan de vergunningverlening, die dwangsom in te trekken. Dat is helaas gebeurd, want het intrekken van de dwangsom betekent dat deze weg is.

De heer PETERS merkt op dat de uitspraak van de Raad van State over Groningen Airport Eelde (GAE) bekend is geworden. Via via heeft spreker begrepen dat er op het punt van de financiën een probleem is, namelijk dat de steun als staatssteun wordt gezien en dat op het punt van milieu en natuur de bezwaren niet zijn gehonoreerd. Kan de gedeputeerde zeggen wat dit op korte termijn betekent voor GAE? Wat betekent dit voor verlenging van de baan?

De heer BATS antwoordt dat hij uit de uitspraak heeft opgemaakt dat alle bezwaren die op basis van de milieuwetgeving zijn ingediend, niet-ontvankelijk zijn verklaard. Daarmee zijn alle negatieve gronden voor verlenging van de baan niet meer aanwezig, ware het niet zo dat indien er geen staatssteun zou zijn verleend, de schop zo in de grond zou hebben gekund. Echter, de Raad van State is van mening dat het bedrag dat het rijk aan de luchthaven heeft overgemaakt, destijds onder de Staatssteunregeling viel. Er is daarbij nog niets gezegd over of die steun ongeoorloofd of geoorloofd is en daar heeft de Raad van State zich ook niet over uitgesproken, bovendien ligt dat ook niet op haar terrein. De Raad van State is van mening dat de steun had moeten worden gemeld. De luchthaven, alsook het rijk hebben in de procedure aangegeven dat dit, kijkend naar de vigerende wetgeving, destijds niet had hoeven. Dat is exact wat nu voorligt. Al met al zijn alle ingrediënten voor baanverlenging op de luchthaven voorhanden en daaraan is voldaan. Hij is hier overigens wel voorzichtig mee, want er heeft zich een batterij juristen van de luchthaven, het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, alsook de provincie gebogen over wat er nu echt in de uitspraak van de Raad van State staat. Wat hij nu zegt is een voorlopige conclusie. Vanochtend heeft het Ministerie van Verkeer en Waterstaat spreker meegedeeld dat er met de uitspraak van de Raad van State naar de Europese Commissie zal worden gegaan en in een persverklaring is al neergelegd dat zij vinden dat dit niet de bevoegdheid is van de Raad van State maar van de Europese Commissie. Deze uitspraak ziet namelijk niet op het milieu maar op de processuele gang van zaken en heeft gevolgen voor meer dan één vliegveld of vliegveldje in Europa, dus daar wil de Europese commissie iets van vinden. Hoe lang dat traject gaat duren, weet spreker niet, want er zijn vandaag allerlei varianten de revue gepasseerd. Wat daarvan de gevolgen zijn op korte en lange termijn weet hij ook nog niet. Wat hij wel weet is dat de provincie vandaag heeft verklaard dat de steun wordt uitgesproken aan luchthaven en rijk, want zij zijn particuliere partij in dit debacle. Het is voor Drenthe namelijk ook belangrijk dat die baanvakverlenging er simpelweg komt.

De heer PETERS vraagt of de schop de grond in kan.

De heer BATS antwoordt dat dit niet kan.

De heer BOMHOF vraagt of de staatssteun in Europees verband had moeten worden genotificeerd. Als dat wel zo had moeten zijn, volgt er dan alsnog een beoordeling of die staatssteun is geoorloofd of niet?

De heer BATS antwoordt dat dit juridisch helemaal correct is, maar het twistpunt bevindt zich in een Europese verordening. De vraag is of de staatssteun, die is verleend voordat de vigerende wetgeving aan de orde was, het twistpunt is of mag de Raad van State vinden dat vorige wetgeving nu van toepassing is of nieuwe wetgeving van toepassing is op het verleden? Dat laatste zou spreker heel vreemd vinden. Hij kan geen antwoord geven op de juridische merites en uitkomsten, maar daar lijkt het wel enigszins op.

De heer LANGENKAMP heeft gehoord dat het niet aan de Raad van State is om te oordelen of er wel of niet geoorloofde staatssteun is verleend. Volgens spreker is in de laatste zitting van de Raad van State aangekondigd dat het juist over de al dan niet geoorloofde staatssteun zou gaan. Er is nu een paar keer om uitstel gevraagd omdat het zeer ingewikkeld was en dan is het toch nu niet meer relevant om te zeggen dat de Raad van State daar niet over gaat?

De heer BATS heeft niet gezegd dat het college vindt dat er sprake is van een zaak die bij de Europese commissie hoort, maar dat heeft het rijk gezegd. Ten tweede staat niet de discussie centraal over geoorloofde of ongeoorloofde staatssteun, want de discussie die centraal staat is de discussie rond de procesgang. Had deze staatssteun moeten worden gemeld? Wat wordt aangegeven als geoorloofde of ongeoorloofde staatssteun, zou een consequentie kunnen zijn van de discussie die daaraan voorafgaand plaatsvindt.

Mevrouw SEINEN vraagt waarom de schop niet in de grond mag. Weliswaar mogen de middelen niet worden aangewend, maar dat is toch geen belemmering om daadwerkelijk met het werk aan te vangen?

De heer BATS antwoordt dat de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft bepaald dat datgene wat het rijk heeft toegewezen richting GAE vernietigd wordt en dat betekent dat de schop niet de grond in kan. Een aantal elementen van de uitspraak duidt op schorsing, maar de ruimtelijke ordeningsaanwijzing voor de luchthaven is vernietigd.

## **6. Statenstuk 2008-332, Voorjaarsnota 2008**

De heer WESTERHOF merkt ten aanzien van pagina 7 op wat de motivatie is om de personele lasten aan te sturen op basis van budgetten in plaats van taken. Betekent dat er flexibele arbeidsplaatsen komen? Voor hoeveel mensen is er dan plaats naar de hoeveelheid werk dat er is? Liever gaat hij uit van de zekerheid voor ambtenaren boven flexibiliteit. Op pagina 13 staat dat de provincie zich wil profileren als krachtig middenbestuur, dat actief is betrokken bij wat er onder de mensen in Drenthe leeft. Burgers en politiek moeten tot elkaar worden gebracht en daarom moet de waarde van de provincie worden getoond. Is het niet verstandig om hier eerst inhoud aan te geven door de prestaties en het gedrag van de provincie zelf? De gang van zaken rondom Ees is nu niet bepaald representatief te noemen voor deze zinsnede. De provincie moet zorgvuldig zijn met haar teksten. Mensen lezen deze en krijgen er verwachtingen bij. Komen die niet uit, dan maakt de provincie zich ongeloofwaardig. Hetzelfde geldt voor de passage over Maatwerk onderaan pagina 14.

De heer BOMHOF merkt op dat de heer Westerhof vragen stelt die passen in de Statencommissie BFE en die vergadering is pas volgende week.

De VOORZITTER merkt op dat in deze commissie alleen die onderdelen worden besproken die inhoudelijk op de desbetreffende commissie slaan. Zij vraagt de heer Westerhof zich te beperken tot de vragen die voor deze commissie van belang zijn.

De heer WESTERHOF doet een poging om zich aan deze regel te houden, maar kennelijk zijn er interpretatieverschillen met collega-statenleden over wat er in deze commissie besproken dient te worden of niet. Op pagina 22 gaat het over actualisering van thema's. Met betrekking tot duurzaam wonen en het toepassen van energiebesparing en nieuwe energievormen, zal meer gedaan moeten worden dan alleen adviseren. Immers, de daad gaat gepaard met investeringen van mensen. De grootst mogelijke besparing is alleen mogelijk door het volume van de massa. Het is mooi dat de provincie een nagenoeg gasloos huis nastreeft, maar nog mooier is het als een brede laag van de bevolking in staat wordt gesteld om soortgelijke initiatieven mogelijk te maken. Een mooi voorbeeld is de subsidie van de nationale overheid voor investeringen in zonnecellen. Na afloop van de denktanksessie van 23 april jongstleden in het kader van het "Gezicht van Drenthe" sprak hij met Ron van Gent, regiodirecteur van MKB Noord. Hij vertelde dat in Leeuwarden onlangs de eerste paal is geslagen voor een vestiging van het Bleiswijkse bedrijf APA, dat zonnecellen fabriceert. Dit bedrijf maakt zonnecellen die een terugverdientijd hebben van vijf jaar en dat is heel uitzonderlijk. Hij adviseert het college en de provinciale ambtenaren om daar eens te gaan kijken. Misschien zou dat iets zijn voor de bewoners van Drenthe, want waarom zouden huurwoningen en koophuizen niet worden uitgerust met dergelijke voorzieningen? Op pagina 30 gaat

het over de verwachtingen die bij de bewoners van Drenthe worden gewekt. Ditmaal gaat het om de internationale context waarin Drenthe opereert voor welvaart en welzijn voor alle inwoners van Drenthe. Dit is een dergelijke ruime omschrijving, dat mensen daar wel eens rechten aan kunnen ontleen en verwachtingen op kunnen gaan bouwen. Als daar niet aan kan worden voldaan, dient de provincie zich te onthouden van dergelijke zinnen. Op pagina 31 gaat het over structuurversterking van recreatie en toerisme. Het valt op dat het college het toerisme nog steeds niet ziet als een kansrijke groei voor de economie. Kennis en agricultuur worden wel als economische targets gezien, maar toerisme bungelt er voor zijn gevoel een beetje bij. Het fietsknooppunt wordt belangrijk geacht, maar hij hoopt dat dit niet zo is vanwege de nieuwe technologie, want het systeem bestaat in Limburg al minstens tien jaar en is inmiddels al aan vervanging toe. Wat wel nieuw is, is de toevoeging van doelen aan het fietsknooppunt. Fietste Nederland tien jaar geleden nog prettig doelloos rond, nu is beleving een toeristisch hot item. Er moet bij de ontwikkeling van routes dan ook worden gezorgd voor beleving van eten, drinken, verhalen, mythes, gidsen en monumenten op de tocht. Vanaf 2001 is geïnvesteerd in cultuurhistorisch Drenthe met zeer interessante projecten en de vruchten moeten dan ook uit dit langlopende project worden gehaald en worden geplaatst in toekomstige fietsontwikkelingen. Verblijfstoerisme kan nauwelijks worden gestimuleerd en is trendafhankelijk. Het is beter de trend te beïnvloeden door flitsende thema's en ideeën te brengen waar trendy Nederland op valt, zoals samenwerking met vakantieprogramma's van RTL4. Deze hebben een groot effect en datzelfde geldt voor de samenwerking met weekblad Libelle. Spreker spreekt uit ervaring. Actieve recreatie is tenslotte helemaal uit. Actief zijn is momenteel meer verbonden met werken en topsport. Het thema Actieve vakanties had Drenthe nog in 1999 en 2000. Op pagina 32 mist hij bij de resultaten de ontwikkeling en de organisatie van culturele evenementen. Recreanten en toeristen willen worden vermaakt met verhalen en belevingen, zodat ook na de vakantie verhalen kunnen worden verteld over die belevingen. Hij heeft het dan over de kleine culturele activiteiten in de dorpen. Op pad met een gids, wichelroede-activiteiten in Schoonoord, schilderactiviteiten in Zweeloo en kleine musea en markten die nog echt authentiek zijn. Het bedrag van € 180.000,-- dat daarvoor is gereserveerd is dan ook veel te laag voor de gestelde doelen. Het zou minstens € 1,8 miljoen moeten zijn. Op pagina 32 onderaan gaat het over het Actieplan vrijkomende agrarische bedrijven. Er wordt gewag gemaakt van een actieplan en wanneer is dat gereed? Hoe denkt het college over de bestemming van vrijkomende agrarische bedrijven? Ten aanzien van het Beleidsplan ondergrond wordt de opmerking gemaakt dat er een European Geopark in Drenthe is ontwikkeld. Die opmerking vindt hij een beetje vaag en graag ziet hij een schetsontwerp van de gedachte van een dergelijk park. Is het mogelijk dit te combineren met de archeologische waarden van Drenthe? Directeur Klompenmaker van het Hunebedden Informatiecentrum te Borger heeft in 2001 een Nota archeologisch landschap gemaakt en dat is een uitstekend uitgangspunt voor de herkenbaarheid van de Drentse herkomst. De nota geeft een informatieve invulling van het eerste beeldmerk van de landelijke canon van de Drentse geschiedenis, namelijk het hunebed. Op pagina 39 gaat het over asbest en hij is blij met de aandacht daarvoor. De SP heeft hier veel onderzoek naar gedaan en heeft meegedaan aan een documentaire van RTV Drenthe. Hij stelt voor een inventarisatie te maken van alle asbestdaken in Drenthe, om te beginnen met boerenschuren en boerderijen. Asbest is in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw veelvuldig verwerkt en dat gaat nu eroderen en komt daardoor als vrije deeltjes in de lucht.

De heer HORNSTRA vraagt of de SP dan ook gaat zorgen of het asbest wordt weggehaald. Dat kost namelijk nogal wat.

De heer WESTERHOF wil eerst de asbestdaken inventariseren, zodat de omvang van het probleem bekend wordt. Dat asbest na dertig of veertig jaar gaat eroderen en dan als vrije deeltjes in de lucht voorkomt, is een feit. Na de inventarisatie kan dan worden gekeken hoe en met welke middelen dit asbest kan worden verwerkt tot onschadelijke stof. Er zou een nieuwe technologie kunnen worden ontwikkeld om daarmee de asbest permanent te binden in een nieuw product. Op pagina 43 gaat het over digitalisering. Toen de computer in de samenleving verscheen was de boodschap dat alle papier uit de samenleving zou verdwijnen. Niets minder is waar en toch is het een optie om meer inhoud te geven. In het bijzonder de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) geeft mogelijkhe-

den de hoeveelheid papier te verminderen, maar ook het statennet zou minder papier moeten genereren. Hij stelt voor om de besparing van papier door digitalisering te visualiseren door het berekenen van de hoeveelheid bomen die hiermee bespaard kan worden. Dit kan een drijfveer zijn om minder papier te produceren en het digitaliseren te ondersteunen.

De heer SLAGTER merkt ten aanzien van programma drie, Ruimte en bereikbaarheid, op dat hij het college complimenteert omdat er veel nieuwe beleidsontwikkelingen in staan. Er wordt gewerkt aan de Structuurvisie, het Provinciaal verkeers- en vervoersplan (PVVP) is onlangs aangenomen en het OV-beleid loopt. Het regiospecifieke pakket (RSP) is ook gaande, dus het is heel moeilijk om daar als partij nog weer nieuwe ideeën aan toe te voegen, dus hij houdt het hierbij. Er wordt gesproken over de N34. Concrete vraag voor volgend jaar is of het schema nog steeds accuraat is, gezien de ontwikkelingen in Ees die toch wat zijn vertraagd. Met betrekking tot het RSP vraagt hij aandacht voor Zuidoost-Drenthe, aangezien dat een blanco gebied is in de RSP-plannen en dan gaat het over de verbinding Meppel-Zwolle, maar ook over de economische verbinding tussen die plaatsen. Met betrekking tot Hoogeveen komt deze plaats er in allerlei onderzoeken wat solitair uit en hij begrijpt van het college van de gemeente Hoogeveen dat het zich daarover zorgen maakt. Er wordt gesproken over de corridorstudies van de N34 en de A37 en over de brede benadering van de omgeving van snelwegen. Dat lijkt hem een heel goed initiatief, maar volgens hem is dat niet helemaal nieuw. Om het wiel niet helemaal opnieuw uit te vinden, zou de A15 tussen Arnhem en Den Haag als voorbeeld kunnen worden genomen, want volgens spreker is daar al een dergelijke studie uitgevoerd. Er dient naar de resultaten van die studie te worden gekeken. In Fryslân speelt de discussie over landbouwverkeer, maar dat is in Drenthe ook een onderwerp. Hij verzoekt om de situatie op dit punt in Drenthe in beeld te brengen en welke problemen daar liggen. Het heeft ook een relatie met het Haagse beleid, waar een of andere motie de zaak ook blokkeert, maar het is goed om daar ook in Drenthe naar te gaan kijken voordat het via Fryslân overwaait via de pers en het dan wordt gedropt in de provincie. Het lijkt hem goed dat de provincie daar zelf het initiatief toe neemt. In de jaarstukken had spreker onderwerpen aangedragen die zouden kunnen worden meegenomen naar de Statencommissie BFE, maar spreker heeft begrepen dat de discussie in die commissie ook een heel andere wending heeft genomen. Daarom vraagt hij om aandacht voor waterrecreatie en de economische spin-off daarvan in het algemeen in Drenthe. Er wordt behoorlijk wat geïnvesteerd in die waterrecreatie en daarom moet dat in zijn geheel worden bekeken. Ook moet het goederenvervoer in deze provincie steviger op de agenda worden gezet. Ten aanzien van de regiovisie en de economische ontwikkeling geven de cijfers aan dat als de integrale benadering en de doelstellingen worden gehandhaafd, de economische exponent hiervan heel moeilijk van de grond komt. Dat zou hij graag wat hoger op de agenda willen hebben in het regiogebied.

De heer HORNSTRA complimenteert het college. Het is een ambitieus verhaal en hij beperkt zich tot programma vijf, Leefomgeving. Het sluit goed aan bij het Collegeprogramma en hij legt daar wat accenten bij en koppelt daar vragen aan vast. Hij begint met de blauwgroene diensten. In deze commissie heeft hij al een aantal keren zijn twijfels geuit of dat de oplossing is voor agrarisch natuurbeheer en alles wat daarmee samenhangt. Nu ziet hij voor het Amerdiep dat er voor dertig jaar beleid wordt vastgelegd en hij weet niet of dat de goede manier is. Het mes snijdt aan twee kanten en het is zowel voor de natuur een stuk zekerheid als voor de boeren die het betreft. Vervolgens wordt een opmerking gemaakt over Natura2000 en beheersplannen die versneld worden ingevoerd. Hij vraagt de gedeputeerde daar de nodige zorgvuldigheid bij te betrachten. Snelheid is mooi, maar zorgvuldigheid is minstens net zo belangrijk en de provincie moet oppassen niet haar eigen verzet te organiseren. In goed overleg met alle betrokken partijen kan er vast iets heel moois uit groeien. Bij 5.24 gaat het over de Veenkoloniën en bij de presentatie zojuist heeft hij een aardige inkijk gekregen wat daar de afgelopen jaren is gebeurd en wat er in 2008 op het programma staat. Wat hem inviel was dat aandacht voor krimp, vergrijzing en werkeloosheid daarin niet voorkwam. De sociale component heeft spreker niet gehoord. De PvdA heeft ooit een nota uitgebracht om van deze bedreigingen een kans te maken en hij vraagt het college daar nog eens nota van te nemen en om eens te kijken in hoeverre samen met andere partners juist dat positieve uit die bedreigende elementen kan worden gehaald. Ten aanzien van de natuur maakt hij mede

namens het CDA een opmerking over het symposium over de weidevogels. Dat was een heel goed symposium en daar zijn heel veel conclusies uit gekomen. Die wil hij samen gebruiken voor bouwstenen voor een beter beleid. CDA en PvdA hebben zich voorgenomen het college daar na de vakantie over te informeren, maar kondigen nu al aan dat het zeer op prijs wordt gesteld dat de inhoudelijke ondersteuning van het vrijwilligerswerk wordt voortgezet. Het feit dat er mensen zijn die vrijwillig bezig zijn met scholing, educatie en alles wat daarmee samenhangt, mag niet verloren gaan. Over programma 4.5 merkt hij op dat ook de Veenkoloniën worden genoemd. Het is ongelofelijk belangrijk dat er wordt meegedacht in plaats van tegengedacht. De Veenkoloniën bieden ontzettend veel kansen en daaraan gekoppeld is de glastuinbouw. Iedereen weet dat wat daarmee samenhangt wellicht een kans vormt voor de tuinbouw in plaats van de bedrijven en daar komt hij straks nog op terug.

De heer PETERS merkt op dat de Voorjaarsnota een groot aantal ambities kent en hij heeft dan ook alle waardering voor een college met durf. Hij houdt ervan als er goede ambities worden neergezet, maar tegelijkertijd vraagt hij zich af hoe realistisch die ambities zijn. Bijvoorbeeld als wordt gezegd dat de provincie zich nationaal en internationaal moet profileren, de provincie een voortrekkersrol wil vervullen bij de ontwikkeling van kennis en innovatie rond klimaat en energie en de provincie het initiatief wil nemen bij de ontwikkeling van ruimtelijke vraagstukken rond klimaat en energie, dan zijn dat heel goede ambities en hij steunt het college daarin, maar kan het college deze ook waarmaken? Bij nieuwe beleidsvoornemens wil hij zijn zorg uitspreken. Er staat namelijk dat burgers, organisaties en medeoverheden in een zo vroeg mogelijk stadium moeten worden betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van de beleidsprocessen. In de rondvraag heeft spreker al geprobeerd een antwoord te krijgen op de problematiek rondom het TT-circuit. Het college moet dit oppakken, want als deze mensen en organisaties erbij moeten worden betrokken, moet de provincie ook die rol pakken. Bij de intensivering van prioriteiten bij 1.4 staat ook dat er sprake zal zijn van verbetering van communicatie van de provincie in de richting van externe doelgroepen. Dat is wel erg gericht op de zender van informatie, want communicatie is vooral tweerichtingsverkeer. De communicatie speelt ook een rol als het gaat over milieu en klimaat en energie, want behalve mitigatie en adaptatie stelt het college ook participatie voor. Daar staat spreker helemaal achter, maar daarvoor is een grotere bewustwording noodzakelijk. De praktijk is een stuk weerbarstiger dan de theorie en volgens spreker komt de provincie er met communicatie-instrumenten alleen niet. Er zal meer moeten gebeuren en welk budget heeft het college daarvoor? Enkele communicatie-instrumenten bedenken is volgens spreker niet genoeg om die bewustwording op gang te brengen. Hetzelfde geldt voor die bewustwordingscampagne als het gaat om milieuregels richting burgers en bedrijven. Graag ziet hij enige samenhang als het college gedrag van de burgers van Drenthe wil beïnvloeden bij de verschillende onderdelen uit deze programma's. Bij teveel onderwerpen leest spreker dat burgers van de provincie te horen krijgen dat hun gedrag moet veranderen, maar mensen moeten niet op vijf dagen in de week vijf verschillende boodschappen krijgen, want daar moet wel enige samenhang in zitten. Hoe wordt Energiek Drenthe afgerond nu het Programma klimaat en energie er is? Ten aanzien van wegen en kanalen betreft hij toch de bestuursagenda erbij die in het college aan de orde komt. Daarin leest hij een aantal dingen. Het CDA wil graag een update zien van de stand van zaken met betrekking tot de vaarweg Erica-Ter Apel. Wat zijn op dit moment de kosten die de provincie voor haar kiezen krijgt? In de bestuursrapportage leest hij ook iets over de fietstunnel Anloo onder de A34 met een behoorlijk bedrag, evenals over wegen en kanalen. Hoe goed of hoe slecht wil de provincie deze hebben? Zou het niet iets zijn om een aantal scenario's te bedenken, variërend van een uitstekende kwaliteit tot een redelijke kwaliteit, met daaraan gekoppeld een budget, omdat nu wel heel erg inzichtelijk wordt hoeveel geld het gaat kosten, maar waarbij geen rol speelt wat de criteria zijn waaraan een goede weg moet voldoen? Vanmiddag heeft hij een goede presentatie gehad over de Veenkoloniën. Er gebeurt veel in dat gebied en ook hier laat hij een waarschuwing horen, want het is een van de weinige gebieden waarin landbouw op grote schaal mogelijk is. Natuurlijk heeft ook natuur zijn plek nodig, maar hij wil niet dit hele gebied aan natuur en ecologie prijsgeven, maar ook de mensen die het bestaan moeten vinden in de landbouw of andere bedrijven die daaraan annex zijn ook een kans te geven.

De heer HORNSTRA vraagt of de heer Peters kan onderbouwen dat in de Veenkoloniën landbouwgebied verandert in natuurgebied. Gezien de grondprijzen op dit moment kan spreker zich daar niet zoveel bij voorstellen.

De heer PETERS merkt op dat grondprijzen door de markt worden bepaald en niks is meer flexibel dan de markt. Hij sluit aan op datgene wat in de Voorjaarsnota staat en daarin staat het ontwikkelingsperspectief. Daarin worden verschillende onderdelen genoemd, maar het is de afgelopen decennia vaak gebeurd dat er veel naar natuur toe gaat. Dat kan heel goed zijn, maar de afgelopen tijd wordt duidelijk wat de grote waarde van landbouw en de voedselketen is, dus de landbouwgrond moet worden gekoesterd.

De heer HORNSTRA merkt op dat hij hier niet echt van mening over verschilt met de heer Peters. In de Veenkoloniën ligt het primaat bij de landbouw en daar is iedereen het over eens, maar aan de randen van het gebied zal wellicht een deel van de grond naar natuur en recreatie gaan. Er is niemand die ooit heeft beweerd dat van de Veenkoloniën één groot natuurgebied moet worden gemaakt. Spreker denkt dat de heer Peters op dit gebied last heeft van koudwatervrees.

De heer BOMHOF merkt op dat hij de heer Peters bijvalt, want het gaat niet alleen over de Veenkoloniën, maar over Drenthe in zijn geheel, want door bedrijfsgebouwen, woningbouw en robuuste verbindingzones gaat deze provincie steeds meer agrarische grond missen en gezien de mondiale voedselcrisis en de behoefte aan productiegrond is het niet zo vreemd om te suggereren dat er in de Voorjaarsnota best een Drentse visie op dit probleem geformuleerd kan worden. Er kan dan worden gekeken of er in Drenthe, gezien de voedselschaarste, meer kan worden geproduceerd en of de ruime beschikbaarheid van landbouwgronden een onderwerp is voor deze provincie.

De heer HORNSTRA vindt dat geen slecht idee, maar 71% van de grond in Drenthe is landbouwgrond en 3 tot 4% van de bevolking werkt in de landbouw en dit draagt zo'n 5 tot 6% bij aan het brutobinnenlands product van Nederland. Discussie is altijd nodig, maar dat er op dit moment iets bedreigd wordt gaat spreker niet zeggen.

De heer PETERS heeft slechts zijn zorg uitgesproken en deze wordt gevoed doordat in Europa na 2013 de subsidies voor de landbouw zullen wegvallen, dus die ontwikkeling is nodig. Ten aanzien van de corridorstudie heeft hij de vraag wat het college met een dergelijke studie beoogt. Dat is hem niet duidelijk geworden. Die studie gaat veel geld kosten en als niet duidelijk is waarvoor het nodig is, is het moeilijk om daar geld bij te zetten. Hij complimenteert over de voortgang als het gaat over de conceptbeheersplannen Natura2000.

De heer BOMHOF merkt ten aanzien van de corridorstudie op dat het niet duidelijk is wat de meerwaarde ten aanzien van een dergelijke integrale visie is en wat er met de afgeronde corridorstudie wordt gedaan. Hij roept de gedeputeerde op hier het een en ander over te verduidelijken. Op pagina 24 komt spreker het actief provinciaal grondbeleid tegen. Wat wordt hiermee bedoeld? Het thema als zodanig komt in de toelichting niet terug. Waar wordt dan het bedrag van € 100.000,-- aan besteed? In de Begroting 2008 wordt ook iets gezegd over provinciaal grondbeleid en er wordt ook gezegd dat in de eerste helft van 2008 een eerste verkenning wordt voorgelegd aan provinciale staten, maar die hebben de staten nog niet. Wanneer kan hij deze tegemoet zien? Dan is de vraag of het bedrag van € 100.000,-- is bedoeld voor menskracht of voor onderzoeksbudget. Waarom zit deze post de komende jaren niet in het financieel overzicht? Op pagina 24 gaat het over de nieuwe Investeringsnota met betrekking tot verkeers- en vervoersbeleid. Dat is een prima voornemen en hij verzoekt om de diverse geldstromen die voor verkeer en vervoer worden benut helder in beeld te brengen. Het is lastig om dit te onderkennen, zoals de bedragen voor het meerjareninvesteringsprogramma (MIP) en de regiovisie Assen-Groningen. Wat gaat daar nu precies heen en is dat straks terug te vinden in deze nieuwe investeringsnota?

Op pagina 26/27 gaat het over de ombouw van het Meppelerdiep en bij de kosten daarvoor ziet hij een p.m.-bijdrage staan in het Stimuleringsfonds voor de Drentse projecten. Daar blijft het bij. Voor de regionale cofinanciering bereikbaarheid worden geen bedragen genoemd en zelfs geen p.m.-posten. Op pagina 9 van de Voorjaarsnota wordt dit keurig vermeld, maar straks wordt gesproken over het MIP voor de regiovisie en dan wordt er los uit de pols gezegd dat projecten voor het regiopark worden gefinancierd vanuit het Stimuleringsfonds voor Drentse projecten. Op pagina 9 van de Voorjaarsnota staat dit helemaal niet en er staat daar zelfs geen p.m.-post. Het MIP en de regiovisie worden wel genoemd, maar dat wordt niet doorvertaald naar het fonds waar het geld uit zou moeten komen. Dat zou eigenlijk wel moeten, want daarmee krijgt ook het tekort van het Stimuleringsfonds een realistische omvang en daarmee bedoelt hij dat als een aantal posten wel wordt benoemd waaruit zal worden geput, maar dit niet verder wordt aangegeven in de Voorjaarsnota, hij het gevoel krijgt dat het tekort straks een fors stuk groter zal zijn. Op pagina 32 gaat het over het actieplan voor vrijkomende agrarische bedrijven. Moet daar nu weer een actieplan voor komen? Wat is daar de provinciale bemoeienis mee? Waarom gewoon niet simpelweg de vestigingsvoorwaarden verruimen en de gemeenten daarin veel meer vrijheid geven? Daar komt spreker volgende week op terug bij de bespreking van het tussentijds beleid dat wordt gehanteerd door de provincie vanaf het moment dat de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingang vindt tot aan de totstandkoming van de Structuurvisie. Op pagina 344 gaat het over waterkwantiteit en waterkwaliteit. Hij vraagt het college wanneer hij het voorstel voor een definitieve aanwijzing van de waterberginggebieden tegemoet kan zien.

De heer LANGENKAMP merkt met betrekking tot de Investeringsnota verkeer en vervoer op dat vorig jaar bij de begrotingsvergadering werd aangekondigd dat er een heel andere planningssystematiek zou worden geïntroduceerd omdat het huidige systeem geen prikkel gaf om het probleem op te lossen. Spreker leest nu iets over een nieuwe investeringsnota en zijn vraag is of dit is wat toen werd toegezegd of dat dit heel iets anders is. Als dit wel hetzelfde is, waarom is dit dan uitgesteld? Ten aanzien van de opdracht die wordt gegeven om de spoorlijn van Stadskanaal naar Groningen door te trekken, merkt hij op dat de provincie samen met andere partijen daartoe opdracht zal geven. Spreker heeft ook wel eens gehoord dat de minister de opdracht voor dit onderzoek zou doen. Hoe zit dat? In verband met de aangenomen motie brengt dat aardig wat kosten met zich mee. Spreker vraagt wat de afnemende bevolkingsgroei en mogelijke krimp zal betekenen voor Drenthe in het algemeen. Dit mist hij in het hele verhaal van de Voorjaarsnota. Bij vervoer over water mist hij het kanaal Almelo-Coevorden. Daar was de provincie in de vorige periode heel druk mee en dit stond ook in het Meerjarenprogramma infrastructuur en transport (MIT). Hoe staat het daar nu mee? Bij recreatie en toerisme had spreker gedacht dat er, nu er bij de Stichting Marketing Drenthe een nieuwe directeur en meer nieuwe mensen komen, ook vanuit het college een voorstel zou komen om de kosten die gepaard gaan met de organisatie zelf op te hogen of de € 300.000,-- die er nu voor staat op te hogen tot € 450.000,--. Denkt het college daaraan of verwacht het college daartoe suggesties vanuit de staten?

De heer MEDEMBLIK merkt op dat omgevingsbeleid kernbeleid van een provincie is. Het gaat om de inrichting van Drenthe en het beheer van de infrastructuur. Het nadenken over landbouw, natuur en wonen staat volgens hem centraal. Het is wel opvallend dat in de inleiding omgevingsbeleid als laatste onderwerp van aandacht wordt genoemd. Vanuit verschillende taakdiscussies, uitmondend in diverse rapporten, ziet hij een sterkere focus op omgevingsbeleid in de loop van de jaren. De vragen en opmerkingen van spreker richten zich vooral op programma 3 over ruimte en bereikbaarheid en voor een klein deel op de programma's 4 en 5 over leefomgeving. Binnen de programma's gaat veel gebeuren, er is veel nieuw beleid en de nieuwe Wro staat volgende week op de agenda van deze commissie. Dit zal gevolgen hebben voor de wijze waarop de staten invloed hebben op omgevingsbeleid in Drenthe. De opmerkingen daarover parkeert spreker voor de vergadering van volgende week. Qua taakinfilling geeft hij een aantal onderwerpen aan die wat hem betreft de aandacht verdienen, zoals de rol en taken van de provincie, het peilbeheer en het beheer van wegen en kanalen. De vraag is of die uitvoeringstaken echt bij de provincie horen of dat de provincie een beleid moet neerzetten waarbij de uitvoering ook door een ander kan worden gedaan.

Ten aanzien van de snelwegpanorama's hoopt hij dat dit vanuit het perspectief van veiligheid wordt onderzocht. Zo niet, dan kan hij het resultaat van het onderzoek al geven, want dit wordt significant anders beleefd en dat is zo verschillend dat hiervoor uiteindelijk geen beleid kan worden ontwikkeld. Bij 3.1 bij het kadertje staat de term Actie provinciaal grondbeleid en dat komt eigenlijk uit het niets naar voren. Het kan zijn dat hij bij vorige discussies daar iets over heeft gemist, maar in de tekst daaraan voorafgaand vindt spreker geen onderbouwing of aanleiding daarvoor. Als met grondbeleid wordt bedoeld dat de provincie een integrale kijk heeft op taken die te maken hebben met functietoekenning aan grond en de provincie daarin vanuit een overkoepelende kijk mee acteert, dan vindt spreker dat erg belangrijk. Door breder naar functietoekenning te kijken, wordt het flexibeler en kunnen er sneller besluiten worden genomen. Wat wordt nu precies met grondbeleid bedoeld? Op dezelfde pagina staat onder het kopje Regie op en betrokkenheid bij ruimtelijke ontwikkelingen een tekst die hem uit het hart is gegrepen. Een proactieve houding vraagt om een bepaald type medewerkers. Het is nodig om een gezonde dosis ondernemingsgeest te bezitten en een vastbijtende houding te hebben om samen met anderen de visie tot een prachtresultaat om te zetten. Hij is ervan overtuigd dat juist binnen het provinciehuis die kennis en kunde aanwezig is, maar het moet ook daadwerkelijk worden doorgezet. Draagvlak vanuit management en organisatie is onmisbaar en hij hoopt dan ook dat het bedrag van € 100.000,-- voor die elementen wordt ingezet. Waarom gebeurt dit vanuit de verkeers- en vervoersmiddelen? Spreker gaat ervan uit dat dit voor het totale omgevingsbeleid geldt. Ten aanzien van het regiospecifieke pakket (RSP) zit er in de Voorjaarsnota een beginnende concretisering van de RSP-gelden. Hij heeft al eerder zijn tevredenheid uitgesproken over dat wat er uit de onderhandelingen is gekomen. Het is mooi om te zien dat er nu ook concreet een begin van invulling aan wordt gegeven. Er gaat echt wat gebeuren. Zo zijn er vier hoofdthema's, zoals het verbeteren van de bereikbaarheid van Groningen en Assen, het verbeteren van de bereikbaarheid van Coevorden en Emmen en de integrale gebiedsontwikkeling Assen en het centrum. De cofinancieringsgelden noemt hij maar even niet, maar het zijn wel indrukwekkende bedragen. Hij ziet de uitwerking van de gezamenlijke opgaven dan ook graag tegemoet. Zoals aangegeven ontvangt hij die mogelijk voor het zomerreces. Ten aanzien van het Programma klimaat en energie worden ambitieuze doelstellingen in dit programma opgenomen. Dit programma staat later op de agenda van deze commissie en zijn collega Van Berkum zal daar dan opmerkingen over maken en voorstellen voor doen. Regie gaat hand in hand met handhaving. Dat is een populair en belangrijk onderwerp. Hij is daar thuis na een aantal jaren ook achter gekomen. De ketenbenadering spreekt hem aan. Sporadische interventies of individuele behandeling/benadering wordt dan beter voorkomen. Een bewustwordingscampagne hierin is onmisbaar. Spreker weet niet of notoire wetsovertreders hierdoor worden bekeerd, maar de overheid moet wel duidelijke signalen afgeven qua normstelling. De Agenda van de Veenkoloniën en de oriëntatie die daarin voorkomt, namelijk van oost naar west, heeft zijns inziens gevolgen voor de agenda. Zal daar een nieuwe agenda voor ontstaan? Toerisme, wonen en landbouw blijven volgens hem dan ook belangrijk, maar het gebied waar het over gaat zal gevolgen hebben voor de agenda. Komt er dan een hernieuwde en actuele Agenda voor de Veenkoloniën?

De heer BAAS beantwoordt de vragen van de heren Westerhof en Peters met betrekking tot communicatie. Dat is een buitengewoon belangrijk onderwerp, waarbij inderdaad geen vijf verschillende signalen naar de samenleving toe moeten. Op dat onderwerp komt spreker op 18 juni 2008 terug, omdat het dan op de agenda staat.

De heer BOMHOF heeft gevraagd waarom de heer Baas de vraag waarom de bijdragen voor de ombouw van het Meppelerdiep, regio, cofinanciering, bereikbaarheid en de projecten die in het regiopark zitten en die mede uit het Stimuleringsfonds zullen worden bekostigd, niet in het Stimuleringsfonds Drentse projecten is aangegeven. Dat was toch een duidelijke vraag met betrekking tot financiële aspecten?

De heer BAAS antwoordt dat bij de keersluis Meppelerdiep staat aangegeven dat het een p.m.-post is en dat moet een p.m.-post blijven. Op dit moment kan hij nog niet alle kaarten op tafel leggen, want dat zou heel onverstandig zijn. De heer Bats zal deze vraag verder beantwoorden.

De heer MUNNIKSMA antwoordt dat de heer Westerhof heeft vastgesteld dat in deze nota het toerisme bungelt. Als hij terugkijkt naar wat de afgelopen tijd in de statenzaal aan de orde is geweest en ook de positieve opmerkingen die de heer Westerhof toen voor de aanpak van recreatie en toerisme had, dan weet spreker zeker dat de toeristische sector er in Drenthe niet bij bungelt. Een ander punt dat ook door anderen naar voren is gebracht is dat er de komende tijd zal worden gewerkt aan agrarische structuurversterking, maar ook wat er gedaan gaat worden met vrijkomende agrarische bedrijven. Het is bijvoorbeeld relevant op het moment dat er wordt gepraat over de robuuste ecologische verbindingzone. Hoe speelt de provincie daarop in? Het college wil goed kijken welke Europese subsidies daarbij betrokken worden en wat er gedaan kan worden met ILG-middelen, maar wat moet de provincie eventueel ook zelf cofinancieren. Over dat laatste komt de provincie met nadere plannen. De heer Slagter heeft een aantal opmerkingen gemaakt over de spin-off van waterrecreatie. Het lijkt spreker heel goed om de komende tijd te volgen wat er gebeurt in de omgeving van Erica-Ter Apel rondom turfvaart en toervaart, om dan te zien welke spin-off dat heeft naar de omgeving, al was dat alleen maar om een nadere discussie over een Oranjekanaal nog beter te kunnen voeren. De heer Hornstra heeft een voorzet genomen op groenblauwe diensten en de relatie naar het Amerdiep. De provincie zoekt inderdaad naar oplossingen om over een langere termijn afspraken met boeren te kunnen maken over het goed beheren van het blauw en groen in het gebied. Daar zullen goede afspraken over moeten worden gemaakt die ook voor boeren in een marktconforme omgeving goed zijn en die aansluiten bij de investeringsbehoeften van ondernemers ter plekke. In dat geval kunnen niet te korte afspraken worden gemaakt. Spreker vindt het leuk te constateren dat de heer Peters positief was over de aanpak rondom Natura2000 en dat de heer Hornstra zei dat daar zorgvuldig mee moet worden omgegaan. Spreker hoopt deze beide vragen in de komende tijd in positieve zin te kunnen beantwoorden. Over de Veenkoloniën is er net een presentatie geweest en hij beseft zich dat toen dat project is gestart, de Veenkoloniën een gebied was waar een aantal problemen aan de orde was. Toen kromp het daar al en tegelijkertijd is geprobeerd om daar perspectief voor te geven. Krimp is daar altijd al een thema geweest. Kennelijk is de presentatie niet 100% goed geweest, maar spreker meent wel te hebben gezien dat sociale elementen ook bij de Veenkoloniën een rol gaan spelen. Er werden zelfs twee portefeuillehouders op een aantal momenten genoemd en deze hebben voor een deel ook te maken met sociale en educatieve elementen in de Veenkoloniën. Er is door de heer Medemblik ook gevraagd of de agenda bijgewerkt wordt. Het boekje dat na afloop van de presentatie is uitgereikt is de bijgewerkte Agenda voor de Veenkoloniën.

De heer HORNSTRA wijst erop dat er in het schema het begrip Sociale structuur stond en dat heeft spreker verfijnd tot een aantal andere dingen. Spreker heeft het begrip Krimp en de begrippen Zorg en Vergrijzing genoemd. Deze elementen zijn rondom de discussie over de Veenkoloniën nog niet heel expliciet naar voren gekomen. Dat heeft spreker met een brochure van de PvdA wel in kaart gebracht en daar ook wat voorstellen over gedaan hoe daarnaar gekeken kan worden. Dat element zat niet in deze presentatie en voor zover spreker weet is dat nog nooit expliciet in andere voorstellen naar voren gekomen. Kan op een of andere manier over die vraag, en natuurlijk ook de oplossing, worden nagedacht?

De heer MUNNIKSMA heeft goede nota genomen van de toelichting van de heer Hornstra op dit punt. De landbouw zal in de Veenkoloniën hét perspectief moeten krijgen. Er was enige discussie over andere claims in dat gebied. Natuurlijk blijft er ook enige claim in dat gebied rondom recreatie in en rondom de stedelijke gebieden, maar de Veenkoloniën zijn voor spreker toch het gebied waar de landbouw volop vooruit zou moeten kunnen gaan op een ruimtelijk verantwoorde manier. De heer Hornstra heeft mede namens het CDA al een voorzet gegeven op een vervolg op het symposium over weidevogels. Aan de ene kant moet er meer worden gefocust op waar echt de problemen liggen rondom de weidevogels en aan de andere kant is tegelijkertijd het netwerk van vrijwilligers ook voor spreker uitermate belangrijk, want zij nemen de provincie heel veel werk uit handen en stralen betrokkenheid van de samenleving bij de natuur uit.

De heer PETERS merkt op dat de heer Hornstra ook een voorschot heeft genomen op de financiën. Zegt de heer Munniksma ook toe dat hij van plan is om daaraan zijn steun te geven?

De heer MUNNIKSMA heeft alleen maar gehoord dat de heer Hornstra een aantal positieve opmerkingen wil wijden aan weidevogels en als dit eventueel met een financiële claim gepaard gaat, dan zal spreker daar op dat moment een passend antwoord op geven.

De heer HORNSTRA antwoordt dat de PvdA dat langs formele weg kan doen door een motie in te dienen bij de Voorjaarsnota. Het gaat er spreker om dat er een bedrag in de Begroting komt alleen voor dat onderdeel van ondersteuning van vrijwilligers en niet het hele beleid, want daar komt spreker nog uitvoerig op terug en dan gaat het om heel andere bedragen.

De heer MUNNIKSMA antwoordt dat de middelen die in het kader van het Provinciaal meerjarenprogramma (pMJP) beschikbaar zijn, zodanig zijn dat er ook vrijwilligersclubs ondersteund kunnen worden voor dit werk. Dat kan alleen niet onbeperkt, dus in de meeste gevallen zullen dit soort subsidieverzoeken positief worden opgepakt, maar omdat de heer Hornstra waarschijnlijk extra geld claimt, kan spreker daar geen antwoord op geven. De Voorjaarsnota gaat vooral om intensiveringen van bestaand beleid en in het kader van het bestaande beleid is het mogelijk om vrijwilligersprojecten te financieren op dit terrein. In de afgelopen minuten heeft spreker zitten worstelen met betrekking tot de vragen over grondbeleid. Ten aanzien van vrijwillige kavelruil en het gehele Kavelruilproject voert deze provincie een zo flexibel mogelijk en actief grondbeleid. Daarbij wordt geprobeerd om zo flexibel mogelijk met de middelen om te springen, zodat dit handen en voeten kan krijgen. Over snelwegpanorama's kan verschillend worden gedacht, maar spreker weet dat het rijk nogal aandacht schenkt aan mooie panorama's, soms richting het stedelijk gebied en soms richting het hele mooie landelijke gebied.

De heer BATS antwoordt dat de provincie met betrekking tot de N34 nog op schema ligt. In de reguliere rapportages zal het college daarop terugkomen en dan kan de heer Slagter het college en Rijkswaterstaat volgen om te kijken of de dingen goed worden gedaan. Ten aanzien van Ees merkt spreker op dat voor degenen die denken dat met veel haast een aantal beslissingen moet worden genomen, de provincie nog steeds voorop loopt in de planvorming. Ten aanzien van Zuidwest-Drenthe merkt hij op dat de corridorstudies vooral te maken hebben met de kansen en de uitdagingen die er in de zuidelijke regio liggen. Voor Zuidwest-Drenthe heeft het college in de afgelopen periode ook heel specifiek aandacht gevraagd, niet alleen met betrekking tot de A28, maar ook ten aanzien van de diepkeersluizen. Collega Baas zei terecht dat de p.m.-post voor de diepkeersluis in het Meppelerdiep vooral heeft te maken met de onderhandelingspositie die de provincie richting rijk, provincie Overijssel en de dorpen en steden in de omgeving van die sluis heeft. Vorige week is een motie aangenomen door de staten met betrekking tot die diepkeersluis en deze heeft het college als steun in de rug ervaren. Eigenlijk zou spreker nog een stapje verder willen gaan dan die motie en alleen binnen eigen regio willen kijken of die gelden beschikbaar zijn voor de meest optimale variant. Dat zit in die p.m.-post, maar spreker gaat er nog geen bedrag bij noemen, want anders gaan andere partners comfortabel achterover leunen. Spreker is als regio van mening dat de staatssecretaris de toegezegde €42 miljoen vrij moet maken voor de meest optimale variant en dan wordt de discussie over de gelden zoals in de motie verwoord, een tikkeltje makkelijker. Daarmee geeft spreker aan dat de ambitie zoals die in de motie is neergelegd nog wat verder gaat dan zoals deze hier is verwoord.

Mevrouw SEINEN merkt op dat die motie de vorige keer ook zo is besproken, want het is namelijk de bedoeling dat de verschillende partijen ook in hun partijlijn proberen te bewerkstelligen dat de staatssecretaris in beweging komt en daadwerkelijk de middelen, een bedrag van € 42 miljoen, daarvoor beschikbaar stelt.

De heer BATS antwoordt dat die lobby op dit moment reeds in gang is gezet, dus dat op het meest optimale model zal worden ingezet. De aandacht voor Zuidwest-Drenthe is er dus. Ten aanzien van de A37, de A7 en de situatie van Hoogeveen merkt spreker op dat wat het college wil, is inzicht krijgen in de kansen van die regio op het terrein van verkeer en vervoer, de economische slagkracht en de ruimtelijke ordening. Ten aanzien van de vraag wat er zich qua verkeersveiligheid in de landbouw afspeelt en wat de consequenties daarvan zouden kunnen zijn, antwoordt spreker dat het college daar op dit moment mee bezig is. In maart 2008 heeft spreker een bijeenkomst bijgewoond van een koepelorganisatie die zich vooral met dat grote verkeer bezighoudt. Daar is ook een aantal dilemma's gedeeld en de vraag is gesteld wat er moet gebeuren, want het wordt steeds gevaarlijker op die smalle wegen. Moeten er rijbewijzen worden ingelast of certificering en bekentekening? Ambtelijk is op dit moment een aantal onderzoeken in voorbereiding en daar heeft het rijk ook een eigen visie op. In de achterban hebben ook niet alle partijen daar eenzelfde beeld bij, maar het college zal met een visie daarop komen, want de zorg wordt door het college met de staten gedeeld. Hij is blij met de opmerking over de steun voor het regiovisiegebied als economisch te ontwikkelen regio. Dat vindt het college erg belangrijk en vooral het nationaal stedelijk netwerk Assen-Groningen kan een economische impuls krijgen. Daarvoor heeft het college meer instrumenten nodig dan alleen wegen, trams, treinen en vliegtuigen. Het CDA vraagt of het college kan waarmaken wat er in dit programma wordt neergelegd. Dat is de Saksische insteek en de vraag is of heel goed is doordacht of alles één op één aan zijn eind is te brengen. Het Amsterdams model kijkt naar vergaande visies en pakt aan en begint. Dit college heeft gekozen voor een middenweg. Er zijn flinke ambities met betrekking tot verkeer en vervoer en economie, maar ook Europees wil dit college zeker de slag maken en heeft gekeken of het haalbaar blijft. Altijd zal het risico blijven bestaan dat er om welke reden dan ook stijging van dieselprijzen is en kunnen er ook andere dingen gebeuren. Toch is er bewust voor gekozen om in Drenthe het Amsterdamse model te introduceren. Op pagina 23 is te lezen dat er ten aanzien van wegen en kanalen een nieuwe investeringsnota wordt aangekondigd en daarin zal de update van meer praktische projecten worden opgenomen. Deze nota is onderweg en wordt opgesteld volgens dezelfde systematiek, maar de ambities in de beleidscyclus zijn wel ietwat aangepast. Het college wil dit afrekenbaarder maken, maar de investeringsnota is een nieuwe investeringsnota voor een nieuwe periode op basis van de oude financierings- en processuele criteria.

De heer LANGENKAMP vraagt op de planningssystematiek hetzelfde blijft. Vorig jaar zei de gedeputeerde namelijk dat het te weinig prikkels gaf om daadwerkelijk de problemen op te lossen. Hoe gaat het college dit dan op een andere manier plannen?

De heer BATS antwoordt dat in het voorliggende stuk de nieuwe prikkels staan verwoord. In de tussentijd moet er vooral voor worden gezorgd dat alle ambities die in de afgelopen jaren door de voorgaande colleges zijn neergelegd, beheerd blijven worden. In de vorige vergadering vroeg het CDA dan ook terecht om inzichtelijk te houden wat er gebeurt. Met die nieuwe investeringsnota zijn de ambities voor de komende jaren neergelegd, maar wordt ook geprobeerd om alle zaken die goed beheerd en beheerst moeten worden inzichtelijk te houden. De prikkels liggen in dit type documenten. De VVD vroeg wat de meerwaarde is van een corridorstudie. De meerwaarde is om een brede focus te krijgen op een regio waar meer uitdagingen liggen dan dat er nu worden gebruikt, namelijk op het terrein van economie, verkeer en vervoer en op het terrein van ruimtelijke ordening. In die investeringsnota wordt helder in beeld gebracht wat waar naartoe gaat en dat is absoluut de bedoeling van het college. Het is ook de plicht van het college om de staten hun controlerende taken goed te kunnen laten uitoefenen. Net als het regiospecifiek pakket met betrekking tot de Zuiderzeelijn, heeft de p.m.-post voor de keersluis in het Meppelerdiep simpelweg te maken met de onderhandelingspositie die de provincie nog niet weg wil geven. De relatie met het MIP is niet al te moeilijk te leggen.

De heer BOMHOF merkt op dat als dit als projecten in het Stimuleringsfonds als p.m.-posten wordt opgenomen, net als de regionale cofinanciering bereikbaarheid, er een beeld zal ontstaan aan wat er nog aan bedragen uit zal gaan. Dit staat er nu niet in, er is al een redelijk tekort en als de prognose doorgaat zal het duidelijk zijn dat dit tekort groter wordt.

De heer BATS antwoordt ten aanzien van de spoorlijn Emmen-Groningen dat de staatssecretaris voornemens is een netwerkanalyse te laten verrichten op die regio. In de tussentijds heeft hij een voorlopige conclusie gezien van professor Oosterhaven, die zich ook tegen de spoorlijn aan bemoeit, en met goede gronden omdat dit namelijk de doorverbinding is naar Groningen en met dat onderzoek is de professor al bezig. Zijn eerste conclusies waren niet onverdeeld positief over de haalbaarheid van een dergelijke spoorlijn. Spreker moet die conclusies nog zorgvuldiger bestuderen. Voordat spreker het document naar de staatssecretaris doorstuurt als onderlegger voor haar onderzoek, denkt spreker dat het verstandig is dit eerst ook met de staten te delen. Met betrekking tot de betalingskwestie houdt het college een deel binnen het budget voor de doorverbinding Emmen-Duitsland en een deel heeft spreker in reserve nodig omdat hij niet exact weet wat de staatssecretaris echt zal bijdragen. Als de netwerkanalyse een beperkte scan is, dan zou dat wel eens onvoldoende kunnen zijn om uitvoering te kunnen geven aan de motie en dat wil spreker goed helder zien te krijgen. Waar is het kanaal Almelo-Coevorden gebleven? Kennelijk is deze door de staten in de vorige periode weggegeven aan stedelijke bereikbaarheid, maar niets staat de staten in de weg om het voor de komende jaren te agenderen. Het college heeft alleen afgesproken dat er op alle dossiers geprobeerd wordt om te focussen en speerpunten te bepalen, ambities neer te leggen en niet alles tegelijk te doen.

Mevrouw KLIP antwoordt ten aanzien van milieuvriendelijk bouwen en de zonnecellenfabriek, dat het antwoord op die vraag in de Milieu-, klimaat- en energienota staat. Wat betreft de ondergrond gekoppeld aan een Geopark, begrijpt spreekster dat dit wellicht abracadabra is. De heer Westerhof wil een schets van een dergelijk park, maar zover zijn deze plannen nog niet gevorderd. Een bekend voorbeeld van een dergelijk Geopark is de Eiffel en zo'n Geopark is eigenlijk alleen maar een marketingconcept waarbij aandacht wordt gevraagd voor alle bijzondere geologische en archeologische waarden in de hoop op die titel toeristische en recreatieve ontwikkeling een extra steun in de rug te geven. Dat kan niet zomaar van bovenop worden opgelegd en is geen stempel met allerlei beperkingen. Alle inwoners van een dergelijk gebied zullen het ermee eens moeten zijn en het een meerwaarde moeten vinden, dus dit wordt onderzocht en of het zover komt is iets waar zij bij de staten mee zal terugkomen. De heer Peters stelt een aantal vragen over het Klimaat- en energieprogramma en of deze provincie de voortrekkersrol gaat waarmaken. Spreekster antwoordt daarop bevestigend en kan een aantal voorbeelden noemen waarin deze provincie zich duidelijk onderscheidt. Dat het een ambitieuze nota is en dat het college daarbij samen met de staten de vinger aan de pols moeten houden, is iets waar zij het mee eens is. Een portefeuillehouder zonder ambities is echter ook niet goed. Ten aanzien van de regierol van de provincie met betrekking tot het TT-circuit heeft de provincie die rol al een tijd, waarbij de provincie probeert partijen gezamenlijk aan tafel te krijgen. Dat lukt niet altijd even goed, maar daar gaat de provincie mee door. Aan de andere kant is het wel zo dat hoe teleurstellend de uitspraak van de Raad van State ook is, er wel een scheiding van machten is in dit land en de wetgevende en rechtsprekende macht moeten niet via zo'n traject met elkaar worden verbonden. Spreekster twijfelt er niet aan dat dit ook niet de bedoeling is, maar de regierol pakt de provincie met gepaste mate op. Communicatie wordt door de heer Peters aan een aantal aspecten van klimaat en energie gekoppeld. Spreekster is het ermee eens dat samenhang moet worden bewerkstelligd en is het er ook mee eens dat communicatie tweerichtingsverkeer is en als dit wordt gekoppeld aan de Energienota dan is te zien dat daarvoor allerlei verschillende middelen worden ontwikkeld. De provincie is dus niet alleen maar op pad met het opgeheven vingertje, maar wil partijen ook verleiden om hier iets mee te gaan doen. De afronding van Energiek Drenthe hoort thuis bij agendapunt 9. Dat treft de commissie dan ook aan in de nota, het college is ermee bezig en aan het einde van dit jaar is dat klaar. Voorzichtigheidshalve geeft spreekster aan dat dit begin volgend jaar bij de commissie op tafel ligt. De bergingsgebieden zijn nog niet gereed, het college werkt op dit moment

aan de plan-MER en direct na de vakantie ligt dit voorstel bij het college op tafel. Het peilbeheer is in Drenthe gekoppeld aan de bevaarbaarheid van de kanalen en in het kader van de nieuwe Waterwet vindt op dit moment een discussie plaats over waar dat peilbeheer thuishoort. Moet dat naar de waterschappen? Er zitten voor- en nadelen aan vast. In het licht van de nieuwe Waterwet en het provinciaal belang zal spreekster daarop terugkomen wanneer de besluitvorming er rijp voor is.

Mevrouw HAARSMA antwoordt ten aanzien van de corridorstudie dat daar al het nodige over is gezegd door de heren Munnikma en Bats. Als het gaat over de corridorstudie, dan is dit bij uitstek een doel van de provincie om haar bovenlokale rol vorm te geven. Iedereen kent de A37 en de verbinding en het gebied ligt er nog maagdelijk bij. De dynamiek van deze weg is groot en er komen dagelijks aanvragen bij van gemeenten om ontwikkelingen mogelijk te maken. Als het gaat over snelwegpanorama's en over verrommeling van snelwegen, dan is dit een kans en mogelijkheid om hier niet de ontwikkeling te laten plaatsvinden die de provincie liever niet ziet. Als zodanig moet de commissie deze corridorstudies zien, namelijk in het kader van de nieuwe Wro. Daar moet proactief mee worden omgegaan en het is wel degelijk een provinciaal belang. De heer Bomhof heeft gevraagd naar het bedrag van € 100.000,- als het gaat om de intensivering van de Wro. Ook dat heeft nadrukkelijk te maken met rol en taak van de provincie als regisseur. Die komt nadrukkelijker in beeld en het betekent gewoon dat de provincie wat handgeld nodig heeft. De afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling is de armste afdeling in dit huis en heeft geen enkel budget. Als de provincie onderzoek wil doen en snel en proactief wil handelen, dan is er wel wat handgeld nodig en de knip is nu leeg. Daarom is dit bedrag van € 100.000,- nodig. Ten aanzien van het grondbeleid is in de Voorjaarsnota PLUS de opmerking gemaakt dat medio 2008 een studie zou verschijnen aangaande het grondbeleid. Ambtelijk wordt er op dit moment erg op gestudeerd of er wel of geen actief grondbeleid in Drenthe moet worden gevoerd. Er wordt ook nadrukkelijk bij andere provincies gekeken wat de voor- en nadelen zijn. De vraag is ook of provincies wel of niet bereid zijn risico's te nemen. Spreekster verwacht dat in september/oktober deze ambtelijke studie zal zijn afgerond.

## TWEEDE TERMIJN

De heer MEDEMBLIK snapt dat de heer Bats bereid was het bedrag van € 100.000,- beschikbaar te stellen vanuit verkeers- en vervoersmiddelen. Hij heeft voldoende materiaal om zich voor te bereiden op de algemene behandeling van de Voorjaarsnota waar het gaat om omgevingsbeleid.

De heer PETERS merkt ten aanzien van de Investeringsnota wegen en kanalen de vraag op of de provincie om een 6 of om een 9 gaat. Wat voor kwaliteit weg wil het college nu eigenlijk? Het is jammer dat de gedeputeerde hier pas volgende week op terugkomt. Daarmee wordt versnippering kenbaar, want de portefeuillehouder is verantwoordelijk voor zijn of haar beleid en dat betekent ook verantwoordelijkheid voor de communicatie met de burgers. Het is jammer dat ineens communicatie als containerbegrip naar een gedeputeerde gaat en vragen daarover pas volgende week in een commissie worden beantwoord.

De heer WESTERHOF merkt op dat toen mevrouw Klip het Eiffelpark noemde, hij ineens snapte waar dit over ging. Het kwartje is dus bij spreker gevallen. Op zijn vraag over asbest heeft hij nog geen reactie, evenals de digitalisering in relatie tot de hoeveelheid papier die de provincie produceert. Hij steunt de opmerking van de heer Peters over communicatie, want daar dient iets over te worden gezegd.

De heer LANGENKAMP heeft een vraag gesteld over de kosten van het bureau van de Stichting Marketing Drenthe en hij had een vraag over de krimp van de bevolking en waarom daarover in de Voorjaarsnota niets wordt gezegd.

De heer BAAS antwoordt dat communicatie als één hoofdstuk op de agenda is gezet, hoewel dat voor meerdere portefeuillehouders geldt. Dat het een min of meer procesmatig verhaal is, is duidelijk en de vragen die daarover zijn gesteld komen volgende week zeker aan de orde.

De heer BATS antwoordt dat het college gaat voor een 9, maar er is rekening te houden met landelijke normen voor de aanleg van wegen. Eenduidige herkenningsskenmerken (EHK) en de kwaliteit van de wegen worden landelijk geregeld en die norm zal het college strak blijven hanteren.

De heer MUNNIKSMa antwoordt dat de meerkosten van Marketing Drenthe in het kader van de organisatieopbouw in de Begroting van de provincie worden gedekt. Er wordt de staten dus niet om meer geld gevraagd.

Mevrouw KLIP is het eens met de heer Peters dat communicatie onderdeel is van alle verschillende programma's en projecten en dat het geen sticker is die er op moet worden geplakt, maar dat het integraal onderdeel is van beleid dat op een bepaald terrein wordt gevoerd. Aan de andere kant is er heel specifiek programma 1 en dat is zo overkoepelend dat de heer Baas daar volgende week op terugkomt, maar spreekster heeft in haar beantwoording in ieder geval geprobeerd recht te doen aan de visie van de heer Peters en daar is zij het mee eens.

De heer BAAS merkt met betrekking tot de vraag van de heer Westerhof over inventarisatie van asbestdaken op dat in de Voorjaarsnota een programma zit om asbestdaken die er nog zijn veilig te verwijderen. Die daken moeten dus zo spoedig mogelijk verdwijnen en daar is budget voor.

Mevrouw HAARSMA antwoordt ten aanzien van het woord "krimp" dat door de heer Langenkamp wordt gemist, dat volgende week het omgevingsbeleid aan de orde is en daarin komt de krimp volledig aan snee.

De VOORZITTER concludeert dat de Voorjaarsnota als B-stuk in de vergadering van de staten zal worden behandeld.

## **7. Brief van gedeputeerde staten van 29 mei 2008 over haalbaarheidsstudie bevaarbaar maken Oranjekanaal**

De heer BALTES merkt op dat op 14 november 2007 de motie om onderzoek te doen naar het opnieuw bevaarbaar maken van het Oranjekanaal is aangenomen. Het onderwerp leeft en is de afgelopen tijd weer in de publiciteit geweest. Er bereiken hem veel reacties, veel positieve en een aantal kritische. Het lijkt hem goed deze discussie in het juiste perspectief te plaatsen. Hoe zat dit ook al weer in november? Het was voor de VVD duidelijk dat dit onderwerp geen gelopen koers was. De sterren stonden niet onverdeeld gunstig en de kosten waren hoog. Een eerste schatting van de Grontmij bedroeg € 65 miljoen. Ook in november was bekend dat er diverse andere projecten waren waar het Oranjekanaal eventueel mee zou moeten wedijveren. Eventuele beschikbare middelen vanuit ILG of pMJP zijn beperkt voor dit doel vanwege het enorme aanbod aan projecten dat ook al een beroep doet op deze fondsen. Heel nadrukkelijk heeft spreker in zijn bijdrage toen gesteld dat naast de kosten ook de maatschappelijke baten in beeld moesten worden gebracht. Hij wilde een afgewogen besluit kunnen nemen en hij was zich ervan bewust dat indien uitsluitend op de investeringskant en mogelijke knelpunten zou worden gefocust, de uitkomst bij voorbaat vast zou staan. Vanuit die overweging heeft spreker de motie ingediend en aangedrongen op een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Hij wilde antwoord op de vraag welke impact het opnieuw bevaarbaar maken heeft en welke impulsen er mogen worden verwacht op het gebied van recreatie en toerisme, regionale economische ontwikkeling, werkgelegenheid, waterkwaliteit, waterberging, wonen aan het water en de aantrekkelijkheid van de provincie als geheel. In ieder geval een serieuze poging om te kijken of deze zogenaamde Parel van Drenthe verder tot ontwikkeling zou kunnen worden gebracht. Voor de goede orde merkt hij op dat deze motie destijds statenbreed is aangenomen. Aan de orde is wat hem betreft niet de vraag of op dit moment € 65 of € 70 miljoen zal worden geïnvesteerd in het Oranjekanaal, maar aan de orde is het uitvoeren van een onderzoek dat duidelijk moet maken of er inderdaad kansen liggen. Alleen dan kan er daarna discussie plaatsvinden of tot uitvoering of nader onderzoek wordt overgegaan. Pas dan vindt er discussie plaats over de vraag

wanneer dat wordt gedaan en in welk tempo. Overigens, ook als mocht blijken dat het een kansloze missie betreft is er in ieder geval op dat front duidelijkheid, maar dan moet het onderzoek wel worden uitgevoerd. Naar nu blijkt is dat niet gebeurd. De gedeputeerde heeft nu besloten tot een quick scan, die naar zijn mening een halve quick scan behelst. Zoals hij uit de beleidsbrief kan opmaken, ligt de focus op de kosten en het ontbreken van rijkssubsidie, maar over maatschappelijke baten wordt met geen woord gerept. Argumenten om iets niet te doen zijn op zich juist, maar incompleet en zeer eenzijdig. Spreker heeft de volgende vragen aan de heer Munniksma. Waarom heeft de gedeputeerde eigenhandig besloten een quick scan in plaats van een maatschappelijke kosten-batenanalyse uit te voeren? Daarmee legt de gedeputeerde een duidelijke wens van de staten naast zich neer. Waarom heeft de gedeputeerde in diezelfde quick scan op geen enkele wijze de maatschappelijke baten in beeld gebracht? Heeft de gedeputeerde onderzocht of er Europese middelen beschikbaar zijn? Heeft de gedeputeerde naar aanleiding van de aanwezigheid van de drijvende waterweegbree de mogelijkheden van ontheffing onderzocht? Graag hoort spreker het standpunt van de overige fracties ten aanzien van het voorstel van de gedeputeerde.

De heer PETERS volgt de lijn van de VVD. In het verslag van de toenmalige statenvergadering in december 2007 is te lezen dat de gedeputeerde zich niet zal verzetten tegen een maatschappelijke kosten-batenanalyse en kennelijk is de gedeputeerde nu van mening veranderd. Spreker is nieuwsgierig waarom en hij vindt ook dat de gedeputeerde zich er met een quick scan gemakkelijk vanaf lijkt te maken. Spreker heeft de indruk dat de staten met een bedrag van € 70 miljoen worden afgeschrikt. Wat spreker betreft ligt er gewoon een motie die moet worden uitgevoerd.

De heer WESTERHOF merkt op dat hij vorig jaar november is geïnformeerd door de Milieufederatie over een onderzoek in opdracht van de provincie naar vervolginvesteringen waardetoeename door provinciale investeringen in water. Daaruit bleek dat de investeringen van de provincie van jaarlijks € 29 miljoen een bedrag van € 140 miljoen vervolginvesteringen en waardetoeename betekenen. Nog nooit was ondernemen zo aantrekkelijk in Nederland en wie niet investeert in water is een dief van eigen portemonnee. Het Oranjekanaal is vele malen langer dan het kanaal Erica-Ter Apel, zodat de investering per kilometer vaarweg vele malen goedkoper is dan de genoemde route. Het bedrag van € 70 miljoen moet dus wel in de goede context worden gezien. In de Drentsche Hoofdvaart komen sinds enkele jaren weer rivierkreeften, de prik, jachtwinde en roodblei voor. Ook treft hij vele planten aan die lange tijd waren verdwenen of daar nooit voorkwamen. De natuur heeft zich ontwikkeld door de cultuurontwikkeling van de mens. Bijzondere soorten hoeven daarom geen gevaar te lopen door een bevaarbaar Oranjekanaal. Sterker nog, er zullen nieuwe soorten bijkomen en bepaalde soorten kunnen zich verder ontwikkelen omdat er steeds nieuw water beschikbaar is. In de praktijk zal blijken dat bevaarbaar maken van het Oranjekanaal een grote waarde toevoegt aan de bestaande routes. Drenthe zal dan ook echt een pleziervaartprovincie worden. De kunstwerken in het kanaal zijn al heel erg oud en hebben achterstallig onderhoud; dat deel zal uitmaken van het gehele project. Eigenlijk kan het achterstallig onderhoud in mindering worden gebracht op de totale kosten. Daarom pleit spreker ervoor om bij aanpak van achterstallig onderhoud van kunstwerken rekening te houden met het op termijn opengaan van het gehele kanaal. Verder ondersteunt hij het verzoek om een haalbaarheidsonderzoek door de VVD.

De heer LANGENKAMP ondersteunt het betoog van de VVD zonder mitsen en maren.

De heer MUNNIKSMA antwoordt dat er een brief ligt waarin spreker aangeeft dat er een korte quick scan is gemaakt en op basis daarvan komt spreker tot de conclusie dat op dit moment een maatschappelijke kosten-batenanalyse niets toevoegt aan dat wat op dit moment al bekend is. Op het moment dat de staten toch een dergelijke analyse willen, is het verstandig om zoiets uit te besteden, maar spreker kan op de achterkant van een sigarendoos berekenen dat het simpelweg niet aan de orde is dat hier een haalbare investering wordt gedaan die leidt tot een voorzienbare conclusie, maar dat is niet de meest effectieve manier om hier oud voor nieuw neer te zetten. Dat zijn de overwegingen die spreker hier heel simpel in een briefje heeft neergelegd.

Het betekent overigens niet dat er misschien geen baten zijn, maar die baten staan in geen verhouding tot de investeringen die op dit moment voorzienbaar zijn en het is voorzienbaar dat er in ieder geval tot 2013 geen grote subsidiestromen zijn te verwachten rondom dit terrein omdat die zaak al vastligt. Spreker heeft ook in de afgelopen tijd gekeken of grote recreatiecomplexen of grote woonwijken impulsen zouden kunnen krijgen op het moment dat het Oranjekanaal open wordt gemaakt, maar ook daarvan is bekend dat het niet aan de orde is. Een ding weet spreker heel zeker. In de afgelopen tijd heeft hij een aantal keren geworsteld met het vraagstuk Erica-Ter Apel en daar is op een gegeven moment aan de orde geweest dat er mogelijk een gebiedsontwikkeling op gang wordt gebracht die miljoenen op zou kunnen leveren. Spreker is nog steeds met andere overheden op zoek naar dat zicht.

De heer BALTES constateert dat de heer Munniksma herhaalt wat in de brief staat. Hij heeft al kennis genomen van die inhoud en op zijn eigen wijze gereageerd. Hij is dus nog steeds voorstander van het uitvoeren van de analyse en wil graag een afgewogen oordeel hebben en een genuanceerd besluit kunnen nemen. Natuurlijk neemt spreker kennis van wat er wordt gezegd, maar dat neemt niet weg dat daarmee wordt afgezien van het onderzoek.

De heer BOER vraagt of daarbij niet in overweging kan worden genomen het onderzoek naar de vaarweg Erica-Ter Apel. Er is nog geen zicht wat daarvan de opbrengsten kunnen zijn. Is het dan niet beter om dat moment af te wachten en dan te gaan kijken wat de investering van € 32 miljoen van destijds heeft opgebracht? De gedeputeerde geeft zelf aan dat daar nog geen zicht op is en antwoordt dat er weinig perspectief is voor wat betreft het weer bevaarbaar maken van het Oranjekanaal. Misschien dat dit moment kan worden afgewacht en onderzoek kan worden gedaan naar Erica-Ter Apel?

De heer PETERS antwoordt dat de gedeputeerde doet voorkomen dat een quick scan hetzelfde is als een maatschappelijke kosten-batenanalyse en daarin verschilt hij met hem van mening. Als er een goed afgewogen oordeel moet komen om iets wel of niet te doen, dan dient er goed naar gekeken te zijn en opties moeten goed zijn onderzocht. Nu blijft er iets in de lucht hangen dat er een quick scan is gebeurd en dat op basis daarvan het niet doorgaat. Hij is daarvan niet overtuigd.

De heer LANGENKAMP steunt de VVD. De kosten zijn hoog en of de baten laag zijn is nog niet erg duidelijk. Kan de heer Munniksma op korte termijn vertellen hoe het precies zit met de vaarweg Erica-Ter Apel? Is er geen zicht op investeringen? Dat was een groot onderdeel van het verhaal om het geheel sluitend te krijgen.

De heer MEDEMBLIK pleit ervoor om de ervaringen met de vaarweg Erica-Ter Apel af te wachten, want dat zou een leermoment betekenen om te kijken of hiermee verder moet worden gegaan.

De heer WESTERHOF merkt op dat het kanaal Erica-Ter Apel pas in 2012 klaar is, dus het is voorbarig om nu al te kijken welke vervolginvesteringen en waardetoeename dat voor dit kanaal betekent, maar dat dit gaat gebeuren is iets waarvan hij overtuigd is. Dat bleek wel uit het onderzoek van vorig jaar november, dus het moet haalbaar zijn.

De heer MUNNIKSMA antwoordt dat als de commissie de brief leest zoals hij er ligt, er op basis van een goede quick scan hij niet de illusie heeft dat een maatschappelijke kosten-batenanalyse zoveel meer bijdraagt dat daarmee het project kan worden gerealiseerd. Het is veel belangrijker om met de uitgezette lijn om met de Stichting Recreatietoervaart Nederland door te blijven praten over wat deze verbinding eventueel kan toevoegen als hij ontwikkeld wordt, door te gaan. Wat kan er verder nog worden verkend in het kader van Europese subsidies? Dat lijkt spreker relevant en die lijn wil hij graag uit blijven zetten. Alleen een kosten-batenanalyse zonder dat er ook maar enig zicht is op externe financiering leidt er alleen maar toe dat er vandaag geldt wordt uitgegeven, maar spreker is niet degene die dat bepaalt. De staten bepalen of er naast de quick scan nog een vervolgonderzoek moet plaatsvinden. Spreker verzet zich er alleen tegen dat het college zich er daarmee op een gemakkelijke manier vanaf heeft gemaakt.

Door de quick scan uit te voeren heeft het college namelijk wel iets anders gedaan dan de maatschappelijke kosten-batenanalyse te doen, maar dat heeft hij gedaan tegen het licht dat er naar zijn idee zorgvuldig met overheidsmiddelen moet worden omgesprongen. Als de politiek naar de organisatie, maar ook extern wil uitstralen dat oud voor nieuw belangrijk is, dan denkt spreker ook dat er op dit moment goed moet worden nagedacht of het zinvol is om hiervoor extern geld uit te geven.

De heer PETERS merkt op dat deze commissie ook zorgvuldig wil omgaan met overheidsgeld, maar alleen op basis van een goed onderzoek kan deze commissie tot een besluit komen. Dat heeft niets te maken met niet goed om kunnen gaan met gemeenschapsgeld.

De heer SLAGTER merkt op dat een kosten-batenanalyse niets anders is dan het uitrekenen van aannames. Ten aanzien van Erica-Ter Apel zijn er ook aannames uitgerekend en in de praktijk worden die aannames niet ingevuld. Dan denkt spreker dat er moet worden gekeken of daar de boel op orde kan worden gesteld alvorens er een nieuw project wordt uitgezocht, berekend en er geld in een nieuw project wordt gestopt. Daar zou hij wel tien keer over nadenken, alvorens daar ja op te zeggen.

De heer BALTES vraagt of de gedeputeerde de motie nu gaat uitvoeren of dat er toch in de staten nog iets moet gebeuren.

De heer MUNNIKSMa zegt een voorstel aan de commissie te hebben gedaan om geen maatschappelijke kosten-batenanalyse te doen. Op het moment dat er een meerderheid ligt om toch die kosten-batenanalyse te doen, dan zal spreker dat uitvoeren.

De VOORZITTER merkt op dat het college heeft gereageerd op de motie. Indien de staten niet met die reactie kunnen leven, zal er een nieuw beslismoment moeten zijn, waarbij de staten dienen te bepalen of de gedeputeerde de motie uit moet voeren of niet. Zij concludeert in ieder geval dat de commissie in meerderheid van mening is dat de motie dient te worden uitgevoerd.

## **8. Statenstuk 2008-330, Meerjareninvesteringsprogramma 2008-2015 Regio Groningen-Assen**

De heer KOEKOEK spreekt in namens Groen Noordenveld (zie bijlage 1). Op 16 januari 2008 sprak hij namens de vereniging Groen Noordenveld in tijdens de vergadering die onder meer ging over de naar beneden bijgestelde prognoses voor de woonwensen in de regio Groningen-Assen. Zijn vereniging was en is bezorgd over de aanslag op rust, ruimte en natuur die nog steeds voor Roden en omgeving staat gepland. De gemeenteraad van Noordenveld heeft hierover op 27 maart 2008 besluiten genomen en in de kern is het voorontwerp van april 2007 gewoon gehandhaafd, met 18% minder woningen en bescherming van het Maatlandengebied. De zienswijzen zijn nog steeds niet van een reactie voorzien en er is nu informele inspraak gaande waarin de burgerdeelnemers hun vrije dagen en veel leestijd mogen steken. Wat er met hun inbreng gedaan gaat worden is nog niet duidelijk. De mooie omgeving en de leefbaarheid in de dorpen in Noordenveld staan nog steeds onder grote druk. Dat blijkt ook maar weer uit het programma uit de regio dat loopt tot 2015 waaraan nu € 1,3 miljoen per jaar en vanaf 2010 ruim € 3.754.000,- financieel wordt bijgedragen. Daarnaast gaat de provincie ook mogelijk nog meebetalen aan een hoofdontsluiting van Leek en Roden. Hoewel de keuze wordt gemaakt om alleen nog projecten voor de fiets en het openbaar vervoer uit te voeren en vanuit het Regiofonds te financieren en geen autoprojecten, worden die autoprojecten wel in de toelichting genoemd. Zo denkt hij aan de corridor en aan de N372, de weg Roden-Hoogkerk, de hoofdontsluiting Leek-Roden, de weginrichting N371, de verknoping van de N371 en de N373 en als hij een toelichting op het Meerjareninvesteringsprogramma van de stuurgroep regio Groningen-Assen van 11 januari 2008 van het internet bekijkt, dan staat daar dat autoprojecten alleen maar naar achteren zijn verschoven en dus blijkbaar wel vanuit het Regiofonds betaald blijven worden. Het lijkt erop alsof de provinciale bijdrage niet omhoog gaat, maar al dan niet via betalingen buiten het fonds om is de provincie toch extra geld kwijt. Bij deze programmapunten, waar het intergemeentelijke structuurplan Leek-Roden en de woningbouwlocatie ontwikkelingen Roden wor-

den genoemd, valt het nodige op te merken. Het is allereerst zeer de vraag of zij ooit kunnen, mogen of hoeven gerealiseerd te worden. Voor het gebied Leek-Roden is er nog steeds geen volwaardig milieueffectrapport. Het eerste rapport is eind 2007 door de landelijke commissie voor de milieueffectrapportage min of meer afgekraakt en de vele reacties uit de bevolking waarop nog steeds niet inhoudelijk is gereageerd, maken duidelijk dat het om waardevol gebied gaat waar investeringen in woningen en wegen worden gepland. De in september en november 2007 verschenen, sterk verlaagde, algemene prognoses voor de woonwensen van burgers geven aan dat de voorgestelde investeringen ook niet nodig zijn. Professor Derks van de Universiteit van Maastricht heeft speciaal naar de cijfers van Noordenveld gekeken en stelt vast dat de gemeente uitzonderlijk veel woningen voor mensen van buiten wil bouwen, namelijk vier keer zoveel als de bevolkingsprognose van het CBS aangeeft. Als bijlage bij zijn inspraakbijlage heeft spreker een overzicht gedaan van de gegevens die het Ministerie van VROM hanteert en daaruit blijkt dat behalve in de steden Groningen en Assen in de regio geen groei maar een krimp van het aantal inwoners te verwachten is in de komende jaren. Daar zal deze commissie het volgende week over hebben dus kunnen die cijfers daar mooi bij worden betrokken. Dat betekent gewoon minder woningen en minder autoverkeer in deze regio. De Raad voor de Financiële Verhoudingen heeft daar in een rapport over bevolkingsdaling en de gevolgen voor bestuur en financiën van maart 2008 duidelijk op gewezen. Vanuit dat gezichtspunt kunnen de volgende vragen worden gesteld die in het programma worden genoemd. Is een investering in een busbaan tussen Peize en Peizermade dan niet overbodig? Er doet zich nu buiten de vakanties op werkdagen gedurende hooguit vier dagen per week een probleem voor en over een aantal jaren kan de bus ook zonder busbaan daar de hele dag doorrijden, zeker als het Julianaplein bij Groningen grondig wordt aangepakt. Is een groot transferium bij Hoogkerk met een grenscorrectie - een stukje Drenthe gaat naar Groningen - dan wel nodig? Een kleinere versie op Gronings grondgebied is goedkoper en omgevingsvriendelijker. Worden kosten als voor een communicatieplan in Leek en Roden van € 60.000,- en een onderzoek naar een hoofdontsluiting van twee provincies van € 90.000,- dan niet onnodig gemaakt? Bestaande woningbouwplannen en bestaande wegen zijn dan mogelijk al voldoende in de komende jaren. Het geld voor al deze projecten zou ook kunnen worden gebruikt om het gebied aantrekkelijker te maken voor toerisme en recreatie, wat goed is voor de werkgelegenheid die zeker in Roden sterk onder druk staat. Van bevordering van toerisme en recreatie in Noordenveld vanuit het Regiofonds is nog niet veel terecht gekomen. Hoe het met de bevolkingsgroei, de werkgelegenheid, de ruimte, de natuur en de landbouw in de regio gaat is helaas niet in de beschouwingen bij het MIP betrokken, want dat blijft beperkt tot wegeaanleg, woningbouw en projecten voor veel later. Voordat er plannen en investeringen worden gedaan, kan beter worden afgewacht of er wel behoefte aan is. De regiovisie zou prioriteiten moeten stellen bij uitbreiding van de OV-dienstregeling, verbeteringen van fietsverbindingen naar werk, winkels en recreatie en andere kleinschalige projecten. Daar heeft de regio het meeste baat bij.

De heer SLAGTER merkt op dat dit concept vorig jaar juni is besproken en wat hier voorligt is niet veel veranderd. Het is jammer voor de inspreker, maar het gaat nu niet over woningbouw. Het Regiofonds is een dusdanig klein fonds dat het alleen maar over bereikbaarheid gaat. Er blijven slechts een paar elementen over en dat zijn het fietsverkeer en het OV-vervoer en het regiopark. De vorige keer heeft spreker geconstateerd dat het fonds zo minimaal is gevuld dat de ambities die in het gebied worden gekoesterd, niet kunnen worden waargemaakt. Spreker heeft in de reacties vanuit de andere deelnemers in het gebied, zoals de provincie en de stad Groningen, gezien dat er niet gesproken werd over het wel invullen van de ambities. De provincie Groningen heeft helemaal niet gereageerd, dus hetzelfde probleem als vorig jaar doet zich voor, namelijk dat er wel ambities zijn maar te weinig geld. Er is een prettige bijkomstigheid, namelijk het RSP-pakket, waarmee er in ieder geval middelen zijn voor het autoverkeer en de infrastructuur rondom Groningen en Assen. Er blijven dus over de OV-taak, fietspaden en het regiopark. Hij is het er niet mee eens dat de busbaan Peize-Peizermade niet van groot belang zou zijn, want als de provincie een schoon milieu in het Noorden wil, moet zeker het OV-plan niet worden doorgestreept. Spreker heeft begrepen dat het hele Kolibri-verhaal mogelijk naar een landelijk niveau kan worden getild en dat daar dan de financiën voor kunnen worden verkregen. Voor de fietspaden en het regiopark zijn er veel te weinig middelen en daarom is het voorstel om voor het Drentse

deel van Noord-Drenthe de verantwoordelijkheid naar de provincie Drenthe toe te trekken. Op die manier kunnen via de Investeringsnota verkeer en vervoer de middelen worden vrijgemaakt om het fietspadenprogramma in ieder geval in dit gebied te realiseren en dat geldt ook voor het regiopark. Indien er woningbouw in Roden-Leek plaatsvindt, wat daar vooral nodig is, dient het verhaal van het regiopark daarin ook mee te worden genomen. Natuur- en landschapsontwikkeling kunnen daar worden gerealiseerd via het Investeringsbudget landelijk gebied (ILG) op Drentse schaal en mocht dat meer geld kosten voor de provincie Drenthe, dan wil de PvdA op zijn merites gaan bekijken of er vanuit het Stimuleringsfonds geen extra middelen naar dat gebied kunnen gaan. Om dit concept nu weer opnieuw te bekijken, dit te accorderen zonder daar de eigen verplichtingen in ogenschouw te nemen, vindt de PvdA niet correct.

De heer BOMHOF onderschrijft het verhaal van de heer Slagter in hoofdlijnen. Alle deelnemers van de regiovisie gaan akkoord met dit definitieve voorstel en zij geven daar ook argumenten voor die niet alle even uitbundig zijn, maar toch wel duidelijk. Daarnaast is het blijvende spanningsveld te zien tussen een hoog ambitieniveau en het tekort aan middelen. Het gaat om een tekort, maar soms zijn er wel potentiële middelen aan de horizon aanwezig, zoals Europese middelen, GDU of ILG. Dat zijn gelden die eventueel kunnen worden aangewend zodat binnen de eigen fondsen de prioriteiten zodanig kunnen worden aangewend dat er ook ruimte is om dat geld in de richting van de regiovisie te besteden. Deze nota legt een aantal financieringsbronnen vast en geeft deze ook aan, maar in welke mate deze worden benut en wat daar nu de prioriteit voor is, dat blijft onduidelijk. Als die projecten worden opgestart, dan wordt dat soms bepaald door toeval of bijkomende omstandigheden. Het hangt vaak ook af van planologische procedures en het meelopen met andere werkzaamheden of een bepaald project naar voren wordt gehaald. Daar heeft spreker best begrip voor en daardoor is het ook moeilijk om met een hard uitvoeringsschema te komen en worden er af en toe zaken vertraagd. Hij gaat akkoord met dit statenstuk.

Mevrouw SEINEN merkt op dat dit stuk vorig jaar in concept al in deze commissie aan de orde is geweest. De belangrijkste conclusies waren toen dat de financieringsstromen en ramingen niet helder waren. Daar heeft spreker ook naar gekeken en het is een complexe materie, want deze projecten zijn terug te vinden in verschillende beleidsdocumenten. De financieringsbronnen zijn divers, evenals de communicatiestromen. Met de nu voorliggende stukken die zij aantreft, stemt zij in. Zij vindt dat ze voldoende helder zijn, daar waar dat mogelijk is.

De heer LANGENKAMP merkt op dat er weinig middelen en veel ambities zijn. De ambities van GroenLinks bij de regiovisie was eigenlijk altijd het Kolibri-project als sturend element. Dat zit niet in het compensatiepakket en dat vindt hij jammer. Hij heeft de Commissaris van de Koningin in Groningen horen zeggen dat de regiotram in Groningen nog niet vanzelfsprekend is. Wat betekent dat? Indien dat het Kolibri-project nog verder ondermijnt, dan is dat heel erg jammer. In het regiopark waren er van 2005-2009 weinig projecten en nu staat er tot 2015 nog steeds niets, althans geen projecten. Er dienen dus meer ambities voor het regiopark te worden neergelegd. Hij onderschrijft de gedachte om naar het Drentse deel eens goed te kijken en daar eventueel eigen Drents geld naast te leggen, hoewel dat in tegenspraak is met het verhaal om samen iets te gaan doen en er dan ineens alleen voor het eigen deel wordt gezorgd. Dat moet niet ten koste gaan van anderen, maar hij vindt de gedachte van de PvdA interessant en steunt hen daarin.

Mevrouw DATEMA heeft het concept al eerder behandeld en er toen niet zoveel over gezegd. Dat hoeft nu ook niet, maar alleen de overheden stemmen hun investeringen af, terwijl derden worden uitgenodigd om ook hierin te participeren. Zij neemt aan dat met derden het bedrijfsleven wordt bedoeld? Zij mist hierin de terugkoppeling naar de inwoners van Drenthe. Weliswaar werkt de provincie niet met overlegstructuren, zoals dat in een gemeente gebruikelijk is, maar zij dringt erop aan om dat wel te doen. Desnoods kunnen de gemeenten dit oppakken en kan de provincie er zelf bij gaan zitten. Als de plannen worden uitgevoerd en de provincie betaalt, dan is dat een fantastische manier om burgers dicht bij de provincie te betrekken en dat is een van de dingen die zij graag wil.

De heer MEDEMBLIK stemt in met dit voorstel. De intensiteit van het verkeer neemt toe, dus dat verdient wel alle aandacht. Het zou mooi zijn indien de problemen in gezamenlijkheid worden opgelost, maar in de gedachte van de PvdA kan hij zich ook wel enigszins vinden.

De heer BATS antwoordt dat daar waar zorg over wordt uitgesproken, dit college die zorg ook deelt. Dat zijn namelijk de ambities en de slagkracht. Toen spreker vorig jaar het voorzitterschap van het portefeuillehouderoverleg verkeer en vervoer van de regiovisie ter hand nam, is dat als een van de speerpunten verklaard, namelijk om los van de middelen en mogelijkheden dit op te pakken en het te doen. Dat is geen makkelijk traject, omdat met veel partners in dit concept wordt geprobeerd om eensluitend en bijna unaniem de dingen gedaan te krijgen. Het gezamenlijk doen is iets waarvan dit college zegt dat het moet blijven worden gedaan. Het een op een verantwoordelijk zijn voor de Drentse projecten is eigenlijk evident als het gaat om de convenantafspraken die in het kader van verkeer en vervoer met gemeenten worden gemaakt. Daar wordt fors in geïnvesteerd, daar worden afspraken over gemaakt en dat is financieel vele malen groter dan wat er überhaupt in de regiovisie wordt geïnvesteerd. Er is wel een zekere mate van integraliteit en er wordt geprobeerd om datgene af te stemmen wat er in de convenantafspraken wordt gedaan, wat er met gemeenten wordt gedaan en wat er in de regiovisie wordt gedaan om deze op een hoger plan te tillen. Spreker wil heel graag vanuit die regiovisie doorgaan en de ruimte krijgen om ook dat tempo erin te houden en even te gaan voor de filosofie van de gezamenlijkheid van die regiovisie. De spanning die ook de heer Bomhof aangaf tussen een hoge ambitie en de beschikbare middelen blijft er enigszins, maar geld is nu eenmaal schaars en dat heeft ook te maken met het feit dat de provincie één op één nog veel dingen wil blijven doen. De grootste uitdaging daarbij is dan ook dat wat er wordt gepland ook gedaan wordt en op die uitdaging mag spreker ook worden aangesproken. Over financieringsstromen waar vorig jaar het nodige over is gezegd en is gevraagd of deze helder waren, merkt spreker op dat deze ook voldoende helder zijn, op voorwaarde dat het detail van het MIP-projectenboek van de regiovisie wordt doorgeakkerd. In dat geval zijn zij helemaal helder en kan tot achter de komma worden gezien wat de provincie waarin bijdraagt en welke project vanuit de regiovisie wordt betaald en welke projecten individuele gemeenten betalen en bij welk project de provincie een bijdrage verwacht van de markt. Die helderheid in financieringsstromen is er en spreker raadt het niet aan om dit op te zoeken, maar om het college het vertrouwen te geven dat het goed komt. Kolibri is een wezenlijke onderlegger onder het hele project. Spreker vond de uitspraak van de Commissaris van de Koningin in Groningen een beetje stout en ook geheel voor diens eigen rekening en het is dan ook volgens de verkeersgedeputeerde uit Groningen niet de opvatting van het college aldaar. Ook in Groningen is gezegd dat dit niet meer moet gebeuren en het college staat daar dan ook volledig achter die regio-tram. Daarom vond spreker dat ook zo belangrijk, omdat dit ook de ambitie is van dit college en het college dit met verve probeert uit te dragen. Het past dan ook heel erg in het onderwerp dat nu ter tafel ligt, namelijk de regio Groningen-Assen als toekomstig drager voor de ontsluiting en ontwikkeling van dit stedelijk netwerk. Ook de commissie worstelt met het dilemma samen of alleen, maar spreker hoort de commissie meer samen zeggen dan alleen en spreker wil die kans de komende tijd dan ook krijgen om onderdeel te blijven van de regiovisie, want als de staten alleen op Drentse schaal de dingen willen doen, dan wordt feitelijk afscheid genomen van de regiovisie en dat zou doodzonde zijn, aangezien er verantwoorde investeringen worden gedaan en er in gezamenlijkheid veel meer kan worden bereikt in de richting van het rijk. Dat laatste blijkt al uit de overleggen die met de minister over deze regio worden gevoerd, want op die manier kan veel meer worden bereikt dan als provincie of gemeenten alleen.

## TWEEDE TERMIJN

De heer KOEKOEK merkt op dat er sinds vorig jaar nogal wat veranderd is in de prognoses met betrekking tot de ontwikkeling van de bevolking en dat mist zijn doorwerking in het programma. Waar hij blij mee is, is dat de suggestie om iets te doen met het openbaar vervoer en het fietsverkeer wordt opgepakt. In het kader van het Regiofonds gebeurt er namelijk nog niet zoveel. Van de ChristenUnie hoorde spreker dat de intensiteit van het verkeer toeneemt, maar het bijzondere is dat er voor Leek en Roden

een werkatelier over de hoofdontsluiting Leek-Roden is, dat door de provincies georganiseerd wordt. Daar is de eerste twee keren vastgesteld dat er de afgelopen jaren eigenlijk geen verkeerstoename is in Leek en Roden. Die gegevens worden nog verder onderzocht, maar op basis van die gegevens zijn eigenlijk geen extra wegen nodig. Ten aanzien van de busbaan Peize-Peizermade zijn daar in de gemeenteraad Noordenveld ook de nodige vragen over gesteld en het probleem doet zich bij Peizermade alleen op sommige dagen voor tussen 7.00 uur en 9.00 uur 's ochtends en verder niet en dat komt vooral door het Julianaplein. Als dat probleem is opgelost kan de bus over de gewone weg in één keer doorrijden.

De heer SLAGTER wil helemaal niet uit de regiovisie stappen. Het regiovisieverhaal is voornamelijk een Gronings verhaal en dat Groningen dan ook zwijgt, kan spreker zich voorstellen want daar vindt het plaats. Waar spreker het over heeft is dat in het Drentse deel dingen blijven liggen omdat het fonds niet goed is gevuld en dan kan dat natuurlijk onder de paraplu van de regiovisie vandaan worden gehaald, maar als in dit groene deel extra wordt geïnvesteerd, dan hoeft dat niet via de regiovisie, maar kunnen via het ILG die doelen wel worden opgepakt. Indien de provincie de fietspaden wil aanpakken of bij Roden-Leek het landschap wil aanpakken, dan kan dit het beste via het ILG. Op basis van de gezamenlijkheid hoeft niet alles via de regiovisie te worden gedaan.

De heer MUNNIKSMER merkt op dat de heer Slagter een aantal terechte opmerkingen maakte over de problematiek van het regiopark. Spreker is er net als de heer Bats groot voorstander van dat wordt doorgegaan met de regiovisie Groningen-Assen op het groene terrein, omdat deze provincie er belang bij heeft dat niet alleen in Drenthe maar ook elders groene investeringen worden gedaan. In het verleden is vastgesteld dat ook al is er een relatief klein bedrag in het regiopark gestoken, dit toch als vliegwiel fungeert om op een aantal plekken groene investeringen te doen. Die groene investeringen worden ook in Drenthe in belangrijke mate meebetaald door gelden die in het kader van het ILG en de voormalige landinrichting aanwezig zijn, dus dan is er een vliegwiel. De afgelopen tijd is er dan ook best het een en ander gerealiseerd en dat gebeurt ook de komende tijd nog. Hij wijst op dat wat er rond het Leekstermeer in Noordenveld is gebeurd, want het wordt daar steeds groener en blauwer. Tegelijkertijd ziet spreker ook dat er rondom Assen een aantal zaken op stapel staat waarvan hij aan de ene kant zegt dat het gefinancierd moet worden met gelden die de gemeente Assen ook zou kunnen genereren in het kader van de woningbouw. Daar kunnen ook de regioparkgeldten bij worden gebruikt en vanuit het ILG kunnen ook gelden worden aangewend en als de provincie er echt niet uit komt, kan er alsnog uit het Stimuleringsfonds worden geput.

De heer BATS neemt de suggestie van de heer Slager mee. De nieuwe convenanten met de gemeenten in Noord-Drenthe worden nu voorbereid voor de periode 2009-2011 en spreker denkt dat de suggestie om die projecten die de komende jaren niet worden opgepakt maar die toch urgent worden bevonden in de convenantafspraken moeten worden meegenomen, een goede is. Daartoe is spreker graag bereid.

De VOORZITTER concludeert dat dit stuk als A-stuk in de vergadering van de staten kan worden behandeld.

## **9. Statenstuk 2008-335, Programma klimaat en energie**

De heer VAN BERKUM heeft het Programma klimaat en energie gelezen en het is een klassiek, degelijk en ambtelijk stuk met een uitvoerige en duidelijke beschrijving van de beleidsvelden. Over details in het stuk maakt hij geen opmerkingen. Spreker lanceert een idee waarvan hij zich afvraagt wat de andere fracties en de gedeputeerde daarvan vinden. In de acties en resultaten zitten veel beleidsnota's, onderzoek, diverse stimuleringsregelingen en veelal gericht op en beperkt tot bepaalde doelgroepen, methoden en middelen. Het is een manier van denken die klassiek, bestuurlijk en ambtelijk is. Albert Einstein heeft gezegd dat een probleem niet kan worden opgelost met hetzelfde soort denken dat het probleem heeft veroorzaakt. Er is een klimaatprobleem en dat is veroorzaakt door een manier van denken.

In de Commissie Rollen en Taken is een van de conclusies dat de provincie zich meer moet concentreren op regie en minder op uitvoering. In de aannemerswereld ziet spreker een trend waarbij aanbestedingen gedetailleerd beschrijven hoe of wat er moet worden geleverd. Een weg moest in het verleden een bepaalde breedte hebben en de klinkers werden tot in detail beschreven. Tegenwoordig wordt volstaan met de mededeling dat een weg van A naar B is gewenst die dertig jaar lang voor een bepaald type verkeer moet functioneren en de aannemer heeft dan maar aan te geven hoe hij dat kan realiseren. Hij trekt een parallel naar vergunningverlening; in het verleden werden vergunningen verleend met middelvoorschriften, dat een olieafscheider moet worden geplaatst die een bepaalde breedte moet hebben en tegenwoordig wordt gewoon gezegd dat er geen olie in mag zitten en dat er maar gekeken moet worden hoe dit kan worden gerealiseerd. Dat kan ook ten aanzien van de CO<sub>2</sub>-uitstoot worden gedaan, want dat is uiteindelijk het enige wat hij wil. Daarop gebaseerd heeft hij een idee voor een andere aanpak. Kan er geen substantieel deel van de middelen die beschikbaar zijn voor dit programma op een innovatieve manier in de markt of de maatschappij worden gezet? De contouren van een dergelijke regeling zouden kunnen zijn dat jaarlijks of tweejaarlijks een uitvraag wordt gedaan aan marktpartijen of overheden die met projectideeën kunnen komen. Er kan een subsidie worden verkregen voor een project dat substantieel en duurzaam bijdraagt aan het terugdringen van CO<sub>2</sub>-uitstoot en klimaatgassen in Drenthe. Ingediende projecten worden op een objectieve wijze met elkaar vergeleken. Dat betekent dat de CO<sub>2</sub>-uitstoot op een gestandaardiseerde manier in beeld kan worden gebracht en naarmate er meer CO<sub>2</sub> wordt gereduceerd, scoort het project hoger of krijgt meer subsidie. Als er naast CO<sub>2</sub>-reductie ook andere doelen worden gerealiseerd, dan scoort het project hoger. Daarbij denkt spreker aan economische ontwikkelingen, werkgelegenheid, sociale doelen en landschapsdoelen. Naarmate de reductie duurzamer is, scoort het ook hoger. Op deze wijze kan een beperkt aantal criteria worden ontworpen en bedacht, waarmee de projecten kunnen worden geprioriteerd en beoordeeld. De hoogst scorende projecten die passen binnen de beschikbare budgetten, krijgen het geld. De overheid hoeft dan minder onderzoek te doen en minder na te gaan hoe het allemaal zou kunnen. Er is minder beleid nodig en er is meer geld beschikbaar voor het uiteindelijke doel, de CO<sub>2</sub>-reductie. Het sluit goed aan bij de conclusies uit de rollen- en takendiscussie, het werkt deregulerend, de creativiteit in de maatschappij wordt aangeboord, de kans op succes is groter, de focus komt echt op klimaatverbetering te liggen en de reductie van de CO<sub>2</sub>. Spreker is benieuwd naar wat andere fracties en de gedeputeerde van dit idee vinden.

De heer LAMMERS vindt dit een ambitieuze nota. Er zijn zoveel ambities dat hij bijna bang is dat de focus niet voldoende scherp is om alles waar te maken. Soms bekruipt hem het gevoel dat de provincie Drenthe de gehele planeet aarde op de rug meent te moeten dragen. Ten aanzien van het aanpassingsbeleid aan de klimaatverandering merkt spreker op dat hij dat beleid in grote lijnen steunt. De zorg gaat vooral uit naar de uitvoering omdat de uitvoering van de ILG-budgetten op achterstand staat. Het mitigatiebeleid, dat wil zeggen de energiebesparing en CO<sub>2</sub>-emissiebeperking, is nieuw en zeker interessant. Wat hij zich afvraagt is op welke manier het college op resultaten kan worden afgerekend. Wanneer is een doel bereikt? Moeten succes- en faalcriteria niet nog wat helderder worden gesteld? Misschien is het goed als het college eens wat meer helderheid verschaftte over de CO<sub>2</sub>-reductie ten opzichte van het referentiejaar 1990. Hij wijst erop dat Energiek Drenthe van het jaar 2000 uitgaat en meent dat dit een omissie is. Wat was de uitstoot van Drenthe in 1990? Wat was de uitstoot bij het aantreden van het college, met andere woorden waar wordt er begonnen? Welke CO<sub>2</sub>-emissiereductie moet er in de rest van deze statenperiode worden gerealiseerd? Hoe wordt dat gerapporteerd? Is het misschien een idee om een CO<sub>2</sub>-monitor in te stellen op een schaal van 1990 tot 2020? Op die schaal kan een wenslijn en een voortschrijdende gerealiseerde lijn worden getoond en dan kan het college op het einde van deze statenperiode worden afgerekend op behaalde resultaten per 2011. Wel denkt hij dat er in het Energieakkoord Noord-Nederland doelen staan die voor heel Noord-Nederland gelden en wat is nu het specifieke deel voor Drenthe daarin? Hij pleit ervoor om ook voor energie-efficiency een monitor in te stellen. Hij is het met de ChristenUnie eens dat creativiteit bij marktpartijen moet worden uitgelokt en dat zal niet lukken als alles precies tot in detail wordt voorgeschreven wat de wensen zijn. Ook is het heel erg belangrijk om met beperkte middelen een zo groot mogelijk effect te bereiken en dan is het van belang om de projecten met veel CO<sub>2</sub>-reductie tegen lage kosten per ton gereduceerde CO<sub>2</sub> voorrang te

verlenen. Hij vraagt meer duidelijkheid over de ondergrondse CO<sub>2</sub>-opslag. Vorig jaar is er bij de beraadslagingen over de Nota Energiek Drenthe door de gedeputeerde gesteld dat de CO<sub>2</sub>-opslag vitaal is voor een CO<sub>2</sub>-neutrale provincie, maar in hoeverre is de provincie Drenthe nu afhankelijk van die opslag voor de gewenste reductie van 30% in 2020? Wanneer komt die fundamentele discussie? Hij begrijpt dat er een Visie diepe ondergrond aankomt en wanneer ligt die op tafel? Hoe worden dan zaken vergeleken, zoals de resultaten van het demonstratieproject in Fryslân en in de Randstad, economische haalbaarheid van reële projecten enzovoort? Wanneer wordt daarover gesproken? Ten aanzien van de financiering denkt het college met cofinanciering een multiplier van vier te bereiken. Dat lijkt hem een gezonde benadering, maar zit er misschien nog een addertje onder het gras? Met de bijna €17 miljoen die over de beleidsperiode is toegerekend aan de mitigatieprojecten zou theoretisch €68 miljoen aan investeringen kunnen worden uitgelokt. Hoe zit dat dan met het provinciehuis van €4,3 miljoen? Zit dat ook in dat bedrag? Daar zal wel geen cofinancieringsmogelijkheid voor zijn, althans dat blijkt niet uit de stukken. Rentmeesterschap is voor het CDA een kernwaarde en het is hem een oprechte zorg dat met de beschikbare middelen een optimale CO<sub>2</sub>-reductie kan worden bereikt. Wat hij mist in het stuk is hoe alle initiatieven die er nog komen ten opzichte van elkaar worden gezien. Hoe gaat het college organiseren dat de beste projecten het eerst worden gedaan? Op pagina 17 staat een heel verhaal over productieprocessen en daarbij wordt een zodanige hoeveelheid genoemd dat hij zich afvraagt of de provincie daar wel focus op krijgt. Ook heeft spreker nog een opmerking over de bedragen. Per soort wordt gefaseerd aangegeven hoeveel geld er nodig is, maar wat verschillende onderdelen kosten daar tast hij over in het duister, want er zijn weinig gelden ingevuld. Stroomgebiedbeheersplannen worden ook nog genoemd en dat zijn activiteiten die passen bij de Kaderrichtlijn water (KRW) en die worden hier ook weer genoemd. Er wordt een bedrag van €22,6 miljoen genoemd, er worden veel activiteiten genoemd en veel zaken zijn lopende, maar wat wordt er nu voor het bedrag van €22,6 miljoen gedaan? Wat komt uit andere gelden? Hij zou daar graag van de gedeputeerde wat meer toelichting op willen horen.

De heer WESTERHOF vindt het Programma klimaat en energie op zich een goed verhaal en hij is blij dat er zoveel samenwerkingsverbanden worden gerealiseerd. Toch zit hij er ook om grote energieprojecten terug te brengen tot iets waar de gewone man ook iets aan heeft. Hij refereert dan aan het voorstel dat hij tijdens de Voorjaarsnota heeft gedaan met betrekking tot de zonnecellen. Verder onderschrijft hij het betoog van de heer Van Berkum, die zegt dat creativiteit van het bedrijfsleven moet worden gekoppeld aan criteria en hij vindt het een goed idee om die creativiteit uit te nutten. Tegelijkertijd ondersteunt spreker het CDA dat voorstellen doet over monitoring, want het ontbreekt in zijn visie aan concrete doelen en resultaten. Waar gaat het over bij CO<sub>2</sub>-reductie en energiebesparing? Hij heeft één probleem met het rapport en dat is de genoemde CCS-alliantie voor de CO<sub>2</sub>-opslag en het opstellen van de beleidsvisie voor de diepe ondergrond, onder anderen CO<sub>2</sub>-opslag. Hij zal blijven hameren op de risico's van dergelijke gedachten. Zolang energiebedrijven geen aanstalten maken met onderzoek en zolang de risico's voor de bevolking niet goed in kaart zijn gebracht, moet dit avontuur niet worden opgezocht.

De heer BOMHOF ondersteunt het argument van het CDA dat dit stuk meer resultaatgericht dient te zijn. Er moet worden gekeken in hoeverre CO<sub>2</sub>-reductie en energiebesparing goed te meten zijn, zodat ook inzichtelijk is hoe kosteneffectief de investeringen van de provincie zijn geweest. Vervolgens ondersteunt hij ook het voorstel van de ChristenUnie over de reductie van CO<sub>2</sub>. Energiebesparing is iets wat de hoofdmoot zou moeten zijn van deze inzet en het moet gaan om innovatie en activiteiten die de provincie verder brengen naar het reduceren van CO<sub>2</sub>-emissie en energiegebruik en dat kan via een tender, maar ook via een aanbesteding, maar wel zodanig dat het merendeel van de gelden wordt besteed aan die concrete resultaten voor de teruggang van CO<sub>2</sub> en energie. Dat zijn de twee hoofdlijnen van zijn betoog. Ten aanzien van de drie sporen in de nota, te weten mitigatie, adaptatie en participatie, merkt hij op dat het bij mitigatie gaat over het beperken en voorkomen van energiegebruik en CO<sub>2</sub>-emissie door aandacht voor nieuwe kansen door innovatie van huidige productiemethoden en mobiliteit. Het is prima om daar het accent op te leggen. Zo gaat het over bussen die rijden op aardgas, ondersteuning van productie van duurzame energie, projecten als het Europark, de opslag van warmte en koude en geotechnologie. Vervolgens ziet hij in dit onderdeel, wat ook bij adaptatie terugkomt, dat een flink aantal

onderzoeken wordt aangekondigd en nu vreest spreker dat hij straks heel veel papier en onderzoeksrapporten onder ogen krijgt en daar wordt het milieu vaak niet beter van en het leidt ook niet direct tot reductie van CO<sub>2</sub>-emissie en energiegebruik. Dat is nog niet het ergste, maar hij vraagt zich ook af of het allemaal wel zo nodig in Drenthe moet gebeuren. Als het gaat om het inklinken van veen en veenoxidatie, dan is dat niet alleen in Drenthe een punt want dit speelt ook in Noord- en Zuid-Holland en Utrecht. Als hij verder kijkt naar voorbeelden als de gevolgen van klimaatverandering voor landbouw, recreatie en natuur, dan vraagt hij zich af of dat niet landelijk moet worden opgepakt, bijvoorbeeld door in IPO-verband via directe verantwoordelijken die in de recreatie zitten of bij het Ministerie van LNV onderzoek te laten doen. Hij heeft het idee dat Drenthe te veel naar zich toetrekt en hij vindt het jammer van de gelden, die beter kunnen worden gestoken in het direct terugdringen van energiegebruik en CO<sub>2</sub>-emissie. Soms komt hij ook onderzoeken tegen die betrekking hebben op zaken die al zijn aangekondigd of op oud beleid, zoals de Visie diepe ondergrond. Daar heeft hij al veel eerder van gehoord en ook worden er onderzoeken aangekondigd die prima door marktpartijen kunnen worden gedaan. Dan heeft spreker het over waterstof en bio-energie, sensortechnologie en energielandschappen. Wat moest spreker zich overigens bij dat laatste voorstellen? Ten aanzien van de versnelde aanscherping van de EPC-norm, merkt spreker op dat dit hem heeft verbaasd. In het Energieakkoord staat dat in overleg met marktpartijen, zoals makelaars, gemeenten en woningbouwverenigingen, wordt gestreefd om daartoe te komen. Het is dan de vraag of dat lukt, maar het staat allemaal vrij stellig geformuleerd. Zou dat niet wat relatiever moeten worden weergegeven? Verderop bij adaptatie wordt gesproken over het verbieden van akkerbouw in de beekdalen. Dat lijkt spreker wat prematuur, maar daar komt hij bij de bespreking van de Structuurvisie volgende week zeker nog op terug en dat zal hij ook doen voor het opwaarderen van robuuste verbindingen, de zogenaamde klimaatcorridors. Gisteren heeft hij het besluit van het college kunnen lezen op de mail dat het college nog maar net notitiereikwijdte en detailniveau voor die robuuste verbinding heeft vastgesteld en de MER moet er nog komen. Om dus nu al weer te gaan spreken over de opwaardering van de robuuste verbindingen vindt hij te vroeg, want hij wil eerst afwachten of de bestaande verbindingen in kannen en kruiken zijn. Ten aanzien van participatie merkt hij op dat een netwerk en het stimuleren van activiteiten prima is, maar hij wil dat de uitvoering aan anderen wordt overgelaten als het gaat om de adaptatiescan, het klimaatpanel, het klimaatspel en het virtueel klimaatcentrum, indachtig de rollen- en takendiscussie. Kan dit nu niet door de stakeholders worden gedaan in plaats van dat de provincie dit naar zich toetrekt? Conclusie is dat dit een goed stuk is, waarin de accenten toch wat verkeerd liggen. Er zou sprake moeten zijn van minder studie en het meer investeren van geld. Dan is nog even de vraag dat er niet alleen substantieel, maar in hoofdzaak moet worden gegaan voor resultaten die direct leiden tot vermindering van energiegebruik en CO<sub>2</sub>-emissie.

De heer HORNSTRA complimenteert de gedeputeerde met het resultaat dat in Drenthe het hoogspanningsnet niet wordt verbreed met nog een heel zware voltagekabel maar dat deze in Fryslân komt. Hij hoopt dat er een goede oplossing voor wordt gevonden. Het verhaal dat nu voorligt, is een inspirerend verhaal en er staan mooie intenties in waar hij niets tegen heeft. Het idee is dat Drenthe de koploper in energiebeleid moet worden. Het is ook een oproep om anders te gaan denken en energie- en klimaatbeleid als leidend principe te hanteren. In de benadering via mitigatie, adaptatie en participatie (MAP) kan hij zich goed vinden. De ambitie sluit aan het bij het noordelijk Energieakkoord en de lat ligt hoger dan landelijk. Of deze gezien de problematiek hoog genoeg ligt, is de vraag, maar als hij alles doorleest is het de vraag of het allemaal haalbaar is. Het gaat om heel veel geld en daar mag de burger iets goeds van verwachten. Waar is nu de hoogte van het bedrag op gebaseerd? Had het ook een ander bedrag kunnen zijn? Dat wordt hem niet duidelijk. In de economie is er de wet van het grensnut, die draait om de vraag wat de laatste euro aan, in dit geval CO<sub>2</sub>-reductie, oplevert. Spreker kan dat niet terugvinden en in cijfers zien wat het verhaal is. Vervolgens is iedereen het erover eens dat de klimaatdiscussie heel erg hot is en er wordt op allerlei plaatsen veel onderzoek verricht. De ideeën veranderen ook, zoals bij de discussie over biomassa en voedsel. Vanuit het bedrijfsleven en allerlei andere partijen komt een geweldige innovatieve kracht en dat heeft deels ook te maken met geld, want het gaat om veel geld. Onlangs las hij dat een aantal grote autoproducenten nu ook gaat inzien dat elektriciteit de toekomst van de auto wordt. Een collega-statenlid uit Groningen opperde dat er op het TT-circuit ruimte komt om dan

een race te houden voor auto's op elektriciteit. Dat is schoon en deze maken ook geen lawaai. Door meerdere mensen is al gezegd dat er veel in dit stuk staat dat moet worden onderzocht. Allerlei onderzoeken worden genoemd, maar dat is de Achilleshiel van deze nota. De vraag is of deze provincie alles zelf moet onderzoeken. Het wensverhaal, waar hij zich voor een groot deel in kan vinden, hoe hard is dat eigenlijk? Iedereen vindt energiegebruik en CO<sub>2</sub>-emissie een probleem waar iets aan gedaan kan worden. Burgers, marktpartijen en overheden moeten daarvoor een inspanning verrichten en de provincie trekt daarbij een regierol naar zich toe. Dat moet ook wel, want voor het landelijk gebied moet de provincie een aantal zaken doen, maar de provincie moet wel met andere partijen samenwerken. Gemeenten hebben het Energieakkoord ondertekend, maar hoe kan de provincie nu andere partijen verleiden hieraan mee te werken? Of moet de provincie zaken gebieden en verbieden? Dat heeft ook met de nieuwe wet Wro te maken. Als hij leest dat alle nieuwbouw energieneutraal moet worden, dan is dat een prachtig idee, maar hoe realistisch is dat gezien de praktische problemen met ventilatie? Het leidende principe van dit verhaal is het verhaal van Grounds for Change, waarbij het vooral om de ruimtelijke inpassing en de rol van het water gaat. Als het gaat om adaptatie, dan moet er een aanpassing aan veranderde omstandigheden komen. Hij leest daarbij een passage waarin staat dat in het verleden het peil de functie volgde en straks de functie het peil. Betekent dit concreet dat voor het hele ruimtelijk beleid, dus ook de nieuwe Wro, het klimaatverhaal leidend is? Of is dit alleen maar een bouwsteen voor het ruimtelijk beleid? Indien hij het verhaal over veenoxidatie leest, waarbij het waterpeil omhoog moet, dan zou dat volgens spreker ongelofelijk veel kunnen betekenen, maar realiseert iedereen zich wat dit kan betekenen? Dit verhaal betreft een beleidsvoornemen en betreft nog niet de uitvoering. Deze komt straks en daar tussenin zit nog een actieplan. De heer Van Berkum vraagt wie die volgende stap gaat doen en hoe dat wordt gedaan. Daarbij denkt hij aan het inschakelen van marktpartijen en dat zou niet onlogisch zijn, maar daar gaat het nu nog niet over. Dit is hoogstens iets wat bij de volgende stap aan de orde zou kunnen komen. Hij kan zich voorstellen dat de heer Van Berkum daar toch al eens over wil denken. In een eerder stadium heeft hij al eens een opmerking gemaakt over regionale energieopwekking en dat ging dan om het probleem van het aansluiten op het net voor teruglevering van stroom door allerlei kleine producenten. Toen heeft hij gezegd dat hij wilde proberen daar verder mee te komen om te kijken of er geen andere oplossingen zijn dan de gebruikelijke. Daarover heeft hij contact opgenomen met een aantal lokale ondernemers en die heeft hij in contact gebracht met een producent van lokale energienetwerken. Hij wil kijken of het in sommige plaatsen in Drenthe haalbaar is om de vraag naar energie en het aanbod dichterbij elkaar te brengen en daarin anders dan tot nu toe partijen in te laten participeren, zodat duurzame autarkische netwerken kunnen worden opgebouwd. Daar zit best toekomst in, want op meerdere plaatsen wordt dit in Nederland gedaan. Ten aanzien van isolatie en woningbouw kan de meeste winst uit besparing worden gehaald en dan vooral uit energiemaatregelen uit bestaande bouw. Er is inmiddels Wonen Plus Plus, maar wat is nu het effect daarvan? Er bestaat ook nog een categorie mensen met een laag inkomen die wel een eigen huis heeft, dat niet heel erg duur is of zelfs goedkoop. Daarvoor is het een barrière om energiebesparende maatregelen te nemen omdat zij het geld er niet voor hebben en ook niet in de rij staan om geld daarvoor te lenen. In Groningen wordt gedacht aan een extra stimuleringsbijdrage voor bepaalde categorieën mensen. Daar krijgen mensen de mogelijkheid om maatregelen te nemen in combinatie met een revolving fund. Overigens heeft hij dat ooit al eens voorgesteld, maar toen antwoordde de gedeputeerde daar niet aan te willen beginnen. Nu komt het weer terug en dan is het heel aardig om tegen lage voorwaarden geld te lenen voor deze doelstellingen. Kan de provincie dat zelf geen bijdrage aan leveren? De provincie kan dan een aardige regeling bedenken om een aantal mensen over de drempel te trekken, zodat zij toch iets gaan doen. Het andere punt is de micro-WKK. Daar heeft spreker het al vaak over gehad en hij heeft ook al eens gezegd dat daar een stimuleringsbijdrage voor beschikbaar moet zijn. Spreker heeft in de krant gelezen dat het rijk overweegt om iets van € 1.000,-- beschikbaar te stellen. Hierop dient terug te worden gekomen om te kijken hoe de provincie daarmee omgaat. Hetzelfde geldt voor zonnepanelen, want de energie die het makkelijkst is te bereiken is de zonne-energie. Ten aanzien van de discussie over biomassa en voedselvoorziening heeft iedereen de neiging om te zeggen dat dit niet goed gebeurt. Het is echter goed om oog te blijven houden voor de ontwikkelingen en vooral voor de derde generatie afval, dat nu nog niet goed gebruikt kan worden maar wel in de toekomst. Qua kennisontwikkeling moet ervoor wor-

den gezorgd dat goed wordt bijgebleven. Wat kennis betreft denkt spreker dat het voorstel naar gemeenten toe dat er een kenniscentrum komt, heel belangrijk is. In allerlei gesprekken die spreker met mensen heeft, blijkt dat kennis die nodig is om allerlei ontwikkelingen tot uitvoering te laten komen bij veel gemeenten niet aanwezig is. De provincie zou daarin haar regierol serieus moeten nemen en de samenwerking met Hanzehogeschool en RUG moeten zoeken. Dan staat er nog een verhaal over geothermie, wat heel belangrijk is. In Sneek heeft men gedacht die warmte zo uit de grond te kunnen halen, maar dat schijnt toch tegen te vallen, dus daar moet eens goed over worden nagedacht. Het is goed dat er wordt aangegeven dat jongeren hierbij moeten worden betrokken, want het is hun toekomst. Het Europark is een prachtig voorbeeld, maar het is een voorbeeld waarbij vanuit een heel andere gedachte om iets te gaan doen, toch heel mooie resultaten kunnen worden bereikt met betrekking tot energiegebruik en CO<sub>2</sub>-reductie. Ten aanzien van windenergie is statenbreed afgesproken dat in een beperkt gebied aan windenergie moet worden gewerkt. Toch zit er weinig schot in deze zaak en het lijkt erop dat een groot deel van de bevolking er niet op tegen is om in een beperkt deel van de provincie aan windenergie te doen. Het past ook in het kader van het denken van mevrouw Cramer, die voortdurend roept dat daarop moet worden ingezet. Hij vraagt het college om bij de volgende stap met een concreet actieprogramma te komen waarin precies in de tijd staat wanneer de provincie wat gaat doen met betrekking tot windenergie. Hij vindt het erg vervelend dat hij hier steeds op terug moet komen. Het idee van de monitor, die het CDA lanceert, vindt hij ook wel aardig. Met allerlei visuele manieren kan inzichtelijk worden gemaakt wat het energiegebruik is en hoe het ervoor staat. Hij wil daarin graag met het CDA meedenken. Hij is benieuwd naar de opmerkingen van het college over de mogelijke inzet van marktpartijen. Uiteindelijk dient er een goed beleid te worden uitgevoerd en wie dat doet, vindt spreker iets minder belangrijk. Dat bepaalde doelstellingen moeten worden gehaald en er minder op papier hoeft te worden gezet, is iets waar hij zich ook in kan vinden.

De heer LANGENKAMP sluit zich aan bij de opmerkingen van vorige sprekers.

Mevrouw KLIP antwoordt dat tweeënhalft jaar geleden, toen het college zich voornamelijk richtte op energie, de Nota Energiek Drenthe is verschenen. Deze was vooral gericht op mitigatie en dat is het eerste gedeelte van deze nota, die vooral gericht was op energiebesparing. Iedereen is het daar al jaren over eens en daarnaast wordt gewerkt aan het zoveel mogelijk duurzaam opwekken van energie. In het Collegeprogramma staat dat de focus op energiegebruik toch te eng is, want klimaatverandering betekent veel meer dan alleen het terugbrengen van de uitstoot van gas dat het broeikas-effect veroorzaakt. Klimaatverandering heeft namelijk ook aantoonbaar effect op de omgeving. Ten aanzien van het derde punt met betrekking tot participatie, dat in de nota bewustwording heet, merkt zij op dat participatie geen doel op zich is maar een essentieel middel om die andere twee te bereiken. Het is dus niet langer een project, maar een programma. Ook een programma is een ambtelijke benaming en een vorm die wordt gekozen om doelen te bereiken en die doelen worden bereikt door bepaalde projecten en trajecten. Die doelen en resultaten liggen op het terrein van CO<sub>2</sub>-reductie, maar ook op het gebied van hoe de ruimte kan worden ingericht. Wat er in deze nota is te zien met betrekking tot mitigatie merkt zij op dat er heel veel projecten in dit stuk staan die al lopen in het kader van de Nota Energiek Drenthe. Het gaat daarbij om allerlei dingen waar de provincie al twee jaar of langer mee bezig is. De gedetailleerde uitwerking van dit programma is dus voor het grootste deel overloop van zaken die al langer in het kader van het uitvoeringsprogramma en het project Energiek Drenthe zijn toegezegd, aangekondigd en met brede steun van de staten zijn gedaan. Daar waar het adaptatie betreft zijn het eigenlijk alleen maar vragen en de heer Hornstra noemt een aantal punten die, als deze allemaal worden uitgevoerd, nogal wat inhouden. Daarom zijn het ook vragen, want het college zou onverstandig bezig zijn om die vragen niet te stellen. Dat betekent niet dat op elke vierkante centimeter van deze provincie altijd klimaataspecten voorrang moeten krijgen. De overheid moet alleen wel de kritische vragen blijven stellen. De discussie over de beekdalen en het omdraaien van functie volgt peil in peil volgt functie, is een landelijk gevoerde discussie en de provincie dient daarbij in ieder geval de vraag te stellen. Ten aanzien van de veenoxidatie in de Veenkoloniën dient de provincie in ieder geval te weten dat het speelt dat er wordt gemeten en vastgesteld hoe groot dit probleem is en vervolgens zal er moeten worden gekeken wat er mee moet

worden gedaan. Nogmaals, adaptatie kent voornamelijk nog vragen, maar dit zijn vragen op basis van feitelijke gegevens die de provincie overigens niet zelf heeft uitgezocht, maar die door anderen zijn aangeleverd. De heer Van Berkum merkte als laatste op dat hij benieuwd is wat spreekster ervan vindt en zij is het helemaal met de heer Van Berkum eens. Dat is namelijk de essentie van het programma en als de heer Van Berkum dat er niet uit heeft gehaald, is dat misschien niet helemaal helder opgeschreven. Een aantal keren komt zij de begrippen allianties en consortia tegen en zij kan een aantal voorbeelden noemen waar dat al speelt. Alleen, het is niet zo dat het allemaal spontaan ontstaat, dus voor sommige trajecten is een tender een uitermate goed middel en de heer Hornstra heeft zelfs gezegd dat dit de volgende stap is. Daar is zij het mee eens, want natuurlijk moet die markt het doen. Daar waar het in de Nota Energiek Drenthe alleen ging over mitigatie en de provincie nog heel veel zelf deed, gaat het er bij het voorliggende stuk om dat als de provincie echt iets wil bereiken, de provincie ook andere partijen moet aanjagen, regisseren en andere overheden moet zien te verleiden om dat met elkaar te doen. In de uitwerking van trajecten als deze komen er wellicht ook nieuwe ideeën op en het is niet zo dat dit een wet van Meden en Perzen is. Iemand vroeg wat nu eigenlijk het programma is. Het programma is in principe niets anders dan dat iemand van hier naar bijvoorbeeld Kaapstad wil en weet hoe lang hij erover mag doen, maar dat hij niet precies mag weten hoe zijn weg zal zijn. Dat laatste ontwikkelt zich gaandeweg en dat is ook precies de manier waarop de commissie dit programma moet zien, namelijk dat er vooral andere partijen worden verleid en uitgenodigd om via allerlei instrumenten die er al zijn of die moeten worden ontwikkeld, de doelstellingen te kunnen bereiken. Op een aantal punten is alleen te zien dat dit nog niet zo makkelijk gaat. Mitigatie is daarbij voor een groot deel uitvoering van de Nota Energiek Drenthe, waarvan de commissie uiterlijk begin volgend jaar de evaluatie tegemoet kan zien. Adaptatie betreft vooral het stellen van veel vragen en qua uitvoering gaat de provincie niet veel dingen zelf doen. De provincie zal projecten niet zelf doen en ook onderzoeken niet zelf verrichten. De visie zoals deze door de commissie is geformuleerd, past dus goed bij de regierol van de provincie. Een prachtig voorbeeld is Zuidoost-Drenthe, waarbij de provincie de aanjager en regisseur is en partijen bij elkaar aan tafel worden gezet, aangezien er in Zuidoost-Drenthe zo ongelofelijk veel mogelijkheden zijn dat ook met innovatieve technieken heel veel energie-initiatieven aan elkaar kunnen worden gekoppeld. Het bedrijfsleven gaat hierin een hoofdrol spelen en is er inmiddels bij betrokken en de provincie is regisseur. Volgende week dinsdag zal spreekster daar de aftrap voor geven. Daar zijn inmiddels ook andere gemeenten bij betrokken en dan gaat het over de hele intelligente stromenstudie van energie van het Europark, tot een vergelijkbare visie met betrekking tot Emtec in Emmen en mogelijke stadsverwarming in Emmen en dan gaat het over geothermie en tuinbouw. Dat moet het bedrijfsleven gaan doen, maar als overheid kunnen partijen hiertoe worden uitgenodigd en een verbaal of financieel zetje worden gegeven. Voor wat betreft de eerste poot is reductie van CO<sub>2</sub>-uitstoot het eerste wat deze provincie wil en dat is geen bedreiging, want hiermee worden economische, toeristische en maatschappelijke kansen vergroot. Dat de provinciale overheid dus een rol heeft op een iets hoger abstractieniveau is iets waar zij het mee eens is, maar dat zal niet meteen kunnen. Ten aanzien van de suggestie van een CO<sub>2</sub>-monitor, merkt spreekster op dat deze inmiddels beschikbaar is en dat is ook een uitvloeisel van het Programma Energiek Drenthe. Dat is ontzettend ingewikkeld, want het is natuurlijk een computerprogramma en dat is niet alleen door deze provincie ontwikkeld. Daarbij heeft de provincie alleen maar de markt ertoe aangezet door te zeggen dat de provincie dat heel gedetailleerd wilde hebben, dus daar kan de provincie mee aan de slag. Dit gaat alleen werken als iedereen de provincie informatie aanlevert, dus als gemeenten, woningbouwcorporaties en bedrijven die gegevens aanleveren. Sterker nog, de bedoeling is om dit via de website van de provincie in kaart te brengen en op die manier aan te kijken wat er aan de hand is. Zelfs is het de bedoeling dat projecten ook op voorhand kunnen worden gescreend, dus dat inderdaad kan worden gekeken welk effect het heeft als ergens tien windmolens worden neergezet ten opzichte van de situatie waarin half Zuidoost-Drenthe wordt vol geplant met biomassa. Daar waar in de stukken is te lezen dat er een soort van touchtable of digitale ontwerptafel wordt aangeschaft, merkt zij op dat dit is om in Drenthe driedimensionaal allerlei ontwikkelingen op elkaar te kunnen leggen. Zo kan bijvoorbeeld in beeld worden gebracht wat er gebeurt wanneer de zeespiegel zoveel meter stijgt en welke invloed dat heeft. Datzelfde kan tweedimensionaal met dat monitoringsprogramma worden gedaan. Dat is een heel eind en dat zal worden gekoppeld aan de website "Drenthe bespaart!", die afgelo-

pen maandag is opgezet en die ook een uitvloeisel is van de Nota Energiek Drenthe, waarbij voor individuele huishoudens wordt aangegeven wat er kan worden gedaan. Het wiel is dus niet opnieuw uitgevonden, maar er wordt een link gemaakt met een andere website waarop relatief makkelijk voor iemands eigen huis een advies op maat kan worden verkregen. Het is dus bijna klaar en het is goed om daarin ook de verdere reductie van CO<sub>2</sub>-uitstoot duidelijk te maken. Zover kon zij alleen op dit moment nog niet zijn. Ten aanzien van de doelen van het Energieakkoord en het Drentse deel daarvan, merkt zij op dat het college zich heeft geconformeerd aan nationale en Europese doelen, waarbij uit wordt gegaan van een reductie van 30% emissie van CO<sub>2</sub> ten opzichte van 1990. Dat staat ook in het Energieakkoord Noord-Nederland dat voor de drie noordelijke provincies geldt, maar omdat Drenthe de kleinste provincie is komt zij voor deze provincie op een iets lager percentage uit. Drenthe wil echter graag voor die 30% gaan. Over de Visie diepe ondergrond is al vaker gesproken. Deze visie is bijna klaar en in noordelijk verband is deze provincie daar voortrekker in. CO<sub>2</sub>-opslag is daar een onderdeel van, maar dat heeft met veel meer aspecten te maken. Voor de ondergrond geldt nog meer dan voor de bovengrond, namelijk dat wat daar wordt gedaan voor langere tijd geldt, maar soms ook voor even. Daarbij heeft zij het niet alleen over opslag in lege gasvelden, maar ook over warmte- en koudeopslag binnen bepaalde schalen. Ten aanzien van de CO<sub>2</sub>-opslag vinden er enkel nog onderzoeken plaats en CO<sub>2</sub>-opslag is geen doel op zich. Er kan ook voor worden gekozen om aardgas in die lege gasvelden te doen, maar er kan ook groen gas worden opgeslagen op het moment dat de noordelijke provincies daarin ongelofelijk succesvol zouden kunnen zijn. Er vindt dus een onderzoek plaats en dat onderzoek wordt steeds gedetailleerder, maar het is nog niet zover. De succesvolle projecten in Fryslân en Zuid-Holland werden genoemd, maar Fryslân is niet succesvol en het project is daar inmiddels gestopt. Barendrecht kent heel veel maatschappelijke weerstand en wordt ook technisch nog niet uitgevoerd. Het volgende oog van de NAM ligt dan in Noord-Holland bij ECN in Petten. Zij gaat niet mee met de paniekverhalen van de heer Westerhof, want deze zijn onterecht. Het is namelijk zo dat nog niet alles bekend is over CO<sub>2</sub>-opslag en de provincie is dan ook nog niet zover. Ook Europa gaat regels opstellen en richting geven over opslag, transport en veiligheidsaspecten bij CO<sub>2</sub>-opslag. Bij de hele discussie over de ondergrond is het ontzettend belangrijk dat de provincies de zeggenschap krijgen voor de milieuvergunningen voor die ondergrond. Dat is een ontzettend moeilijk traject dat al een paar jaar loopt. De provincie Drenthe is trekker namens de twaalf provincies en zij heeft daar gisteren weer met minister Cramer over gepraat. Minister Cramer en minister Van der Hoeven delen niet dezelfde mening en dat is iets waar zij vanmorgen tussen de bedrijven door nog achteraan is gegaan, want het is ongelofelijk ingewikkeld en belangrijk voor deze provincie. Het provinciehuis zit niet in het mitigatiebedrag, dus niet in het bedrag dat in de Nota klimaat en energie wordt aangetroffen. Met de monitor kunnen initiatieven op het gebied van mitigatie tegen elkaar worden afgemeten. Ten aanzien van stroomgebiedbeheersplannen is het niet zo dat gelden in het kader van de KRW worden aangetrokken in deze nota, maar wat wel wordt geprobeerd door de provincie is een aantal dingen aan elkaar te koppelen. Het is namelijk niet een op zichzelf staand iets en of het nu een onderlegger of bouwsteen voor de Structuurvisie is, de provincie dient er in ieder geval een mening over te hebben in de richting van de Structuurvisie en dat is wat deze nota wil bereiken. Als het gaat over het klimaat, dan gaat het niet alleen over kwaliteit maar ook over kwantiteit en over te veel en te weinig. Op dit moment staat zij op het punt een convenant te ondertekenen over het Meppelerdiep. Dat heeft te maken met de veiligheid van het Meppelerdiep en daar heeft de keersluis mee te maken. Dat wordt gekoppeld aan bijvoorbeeld de verdroging in het topgebied Dwingelerveld en dat koppelt zij ook aan de klimaat- en wateraspecten van de nieuwbouwwijk Nieuwveense landen in Meppel. Dat kan heel slim worden gekoppeld aan elkaar en dat is een project waar allerlei overheden, de terreinbeherende instanties, het bedrijfsleven en de gemeente Meppel bij worden betrokken. De reden waarom dan ook ineens een dergelijk Stroomgebiedbeheersplan wordt aangetroffen, is dat wordt geprobeerd om al die aspecten met elkaar te vermengen. Wat wordt precies gedaan met die € 22,6 miljoen? Aan dit bedrag liggen natuurlijk berekeningen ten grondslag en de bedoeling is dat de staten per jaar een actieplan van het college krijgen en daaraan worden gedetailleerde bedragen gekoppeld. Het voorstel is dan ook om dit te betalen uit het Stimuleringsfonds grote projecten. Dat is een cofinancieringsfonds en er zijn met andere portefeuillehouders ook al afspraken gemaakt dat wanneer er definitieve projecten zijn, het college bij de staten daarop terugkomt. De bedoeling is dat

daar via allerlei Europese fondsen sprake is van cofinanciering en voor projecten op het gebied van klimaat en energie is op dit moment ongelofelijk veel geld beschikbaar, waar dus ook iets mee in het noorden kan worden bereikt, maar zij is nog niet zover dat dit per project gedetailleerd kan worden aangegeven, aangezien er inderdaad tenders en allerlei andere ontwikkelingen plaats zullen vinden. Wat de staten doen met dit bedrag wanneer zij hiermee akkoord gaan, is het reserveren van dit bedrag binnen het Stimuleringsfonds en voor de daadwerkelijke uitgave van dat geld komt het college per jaar bij de staten terug met een financieel onderbouwd actieplan. Deze commissie hinkt op twee gedachten, want aan de ene kant pleit een deel van de commissie voor de paraplu waarmee de programmatische aanpak van het college wordt onderschreven en de provincie de rol van regisseur heeft en anderen de uitvoering ter hand moeten nemen en aan de andere kant pleit de heer Westerhof voor de gewone man die zonnecellen op zijn dak wil hebben. Dat is een van de redenen dat de website "Drenthe bespaart!" In de lucht is gekomen, waarop iedereen kan zien wat hij of zij in zijn eigen huis kan doen. Ook de heer Hornstra vraagt wat dit betekent en hoe mensen hierin kunnen worden geholpen en dan moet er dus wel worden afgesproken wat nu precies de rol is van de provincie en wat niet, want het gaat in de commissie van heel klein naar heel groot. Als die globale rol past bij de provincie dan kan niettemin best als uitvoering van de Nota Energiek Drenthe heel gedetailleerd een aantal dingen worden gedaan, maar de staten dienen dan wel scherp voor ogen te houden hoe daarmee door moet worden gegaan. Ten aanzien van inklinking en veenoxidatie merkt zij op dat er geen onnodige onderzoeken in dit programma staan, maar zij is het er wel mee eens dat Drenthe dit niet allemaal zelf moet doen. Natuurlijk doet de provincie dit in samenspraak met andere partijen, maar daar waar gebiedsgerichte uitwerkingen zijn zal moeten worden gekeken wat dit algemene aspect dan betekent voor het grondgebied van Drenthe. Ten aanzien van landbouw en natuur is de provincie met een aantal andere organisaties bezig en in samenwerking met de Landbouwuniversiteit Wageningen, dus ook dat doet de provincie niet helemaal zelf. Ook is zij het eens met de opmerking van de heer Bomhof over waterstof bij marktpartijen. Ten aanzien van energielandschappen merkt zij op dat het KNMI een aantal scenario's heeft, waar een aantal andere dingen aan kan worden gekoppeld. Daarna kan een aantal andere dingen worden gekoppeld. Wat betekenen die verschillende scenario's voor bijvoorbeeld de waterbehoefte, voor landbouw en voor natuur? Wat betekent het voor de noodzaak om te bergen? De voorzichtige mening die zij in het land hoort is dat de doelstelling van WB21 al lang voldoende is voor de toekomstscenario's. Ten aanzien van de vragen bij al die adaptatiepunten, merkt zij op dat die vragen gewoon moeten worden gesteld zonder dat ineens het provinciale beleid omver gegooid wordt. De klimaatlandschappen zijn in principe gewoon tekeningen waarbij de klimaateffecten en de verschillende bovengrondse en ondergrondse mitigatiemogelijkheden in één tekening digitaal op elkaar worden gelegd en bij de presentatie van Grounds for Change heeft de commissie daar een aantal voorbeelden van gezien, Een klimaatlandschap is dus een gebiedsgerichte gedetailleerde uitwerking van adaptatie- en mitigatieaspecten. Spreekster kan zich nog als de dag van gisteren herinneren dat een aantal commissieleden, waaronder de heer Hornstra, van mening was dat de Grounds for Change-gedachte een goed idee zou zijn om het klimaat- en energiebeleid en de nieuwe Structuurvisie vorm te geven. De regionale energieopwekking is een onderdeel van deze nota, waar het onder meer gaat over autarkische en klimaatneutrale wijken. Het bereiken van CO<sub>2</sub>-neutraliteit is gewoon onzin, want dat kan helemaal niet. Hooguit gaat het dus om reductie van CO<sub>2</sub>-emissie. Over het revolving fund heeft zij oorspronkelijk gezegd dat dit revolving fund niet wordt ingesteld, maar inmiddels zijn er landelijke ontwikkelingen. Er zal bijvoorbeeld voor dat revolving fund een tender worden uitgeschreven van wie dat kan gaan regelen en daar zullen ook andere partijen geld in moeten stoppen. Ten aanzien van de stimuleringsbijdrage voor een micro-WKK of zonnepanelen vraagt zij zich af of dat toch niet in een groter geheel als een revolving fund dient te worden ondergebracht. Ten aanzien van het beleid van biomassa en voedselvoorziening zegt zij helemaal niet dat alles verkeerd gaat. In het Energieakkoord staat dat in 2015 100.000 voertuigen op biobrandstof zullen rijden. Er wordt wel iets anders aangekeken tegen het verbouwen van landbouwgewassen voor de productie van biobrandstof, maar haar stelling is dat in een transitieperiode fouten mogen worden gemaakt waarvan wordt geleerd, maar als de provincie zich halverwege de transitieperiode bewust wordt van die fouten, moet daarin niet worden volhard. Dat is de lijn van dit college en daarover zal nog een discussie worden gevoerd. Ten aanzien van geothermie en de Visie op de diepe ondergrond is Sneek mislukt. TNO heeft

een globale scan gedaan en de provincie kijkt nu waar dit in Zuidoost-Drenthe kan. Dat is een onderdeel van de proeftuin in Zuidoost-Drenthe. Ten aanzien van de versnelde aanscherping van de EPC-norm en de relatie met het Energieakkoord merkt zij op dat dit inderdaad samen met marktpartijen gebeurt. In het Energieakkoord staat dat de EPC versneld omlaag wordt gebracht en dat werkt alleen als het befaamde level playingfield wordt georganiseerd. Dat moet dus in Noord-Nederlands verband in het Energy Valley-gebied in de drie noordelijke provincies. Dat mag volgens het huidige Bouwbesluit niet worden afgedwongen, dus er zal nu moeten worden gekeken hoe partijen kunnen worden gestimuleerd om in te zetten op veel meer energiebesparing. De EPC-norm en het daaraan gekoppelde puntensysteem is grotendeels gebaseerd op installatietechniek terwijl het veel zinniger is om het in isolatie van de woning te zoeken. Daarover is zij met het Ministerie van VROM in gesprek, om te kijken of daarin stappen kunnen worden gezet. Het is aardig om te zien dat gemeenten zich hebben aangesloten bij het Energieakkoord en de gemeente Meppel is bijvoorbeeld erg blij met dit traject, want het is een steun in de rug voor wat de provincie graag met nieuwbouw wil. Dat hoort spreekster van veel meer gemeenten, dus dit wordt samen met gemeenten, makelaars en bouwers opgepakt. Het gebeurt dus met alle partijen, hoewel partijen er nog niet helemaal uit zijn. Er worden echter wel razendsnelle vorderingen gemaakt en het Ministerie van VROM ziet hier van alles in. Onlangs hebben allerlei bouwkoepels en het rijk een soort lenteakkoord gesloten en daarin wordt over tien proefgebieden gesproken waarin extra streng op die EPC-norm kan worden gestuurd. Met al deze partijen zullen daar in Noord-Nederland grote stappen in worden gezet. Zij is het er niet mee eens dat er weinig schot zit in windenergie. Daarover is inmiddels met de gemeente Emmen gesproken en een vervolgesprek is voor september gepland. Minister Cramer heeft aan de ene kant een ambitieus plan om nu 1.500 megaWatt capaciteit te realiseren, in 2011 er nog eens 2.000 megaWatt bij te realiseren en er vervolgens in 2020 nog eens 2.000 megaWatt aan toe te voegen. De provincies staan op het punt met de minister een klimaatakkoord te sluiten, wat overigens volledig aansluit bij deze nota en het Energieakkoord Noord-Nederland, waarin zij zegt dat de provincies moeten kiezen voor een mix van duurzaamheidsmaatregelen waarin zij goed zijn. Daarnaast zegt de minister dat zij BLOW II niet wenst, maar wel herenakkoorden met de provincies wil afsluiten over de te realiseren capaciteit aan windenergie en misschien gaat de minister daar wel een structuurvisie over maken. Dat staat haaks op allerlei andere zaken. Dit ligt dus niet helemaal simpel, gecombineerd met het feit dat de minister de vulling van die structuurvisie ziet in de aanwijzing van vides waar geen windmolens worden gerealiseerd en concentratiegebieden waar dit wel mag en waarbij de Gronings-Drentse Veenkoloniën worden genoemd. Er is echter meer dan alleen maar landschappelijk uitzicht, want er zijn ganzen, Natura2000, radargebieden en laagvliegende vliegtuigen en die zitten alle in het kaartje dat zij de commissie al twee jaar geleden heeft doen toekomen. De ontwikkelingen met betrekking tot windenergie zijn dus gaande, het rijk helpt niet echt en zij kent de urgentie van deze commissie.

## TWEEDE TERMIJN

De heer LAMMERS gaat het niet zozeer om nu de inhoudelijke discussie over CO<sub>2</sub>-opslag te voeren, maar welk proces de gedeputeerde voor ogen heeft bij het ontstaan van die discussie. Hij is blij met het antwoord van de gedeputeerde daarop. De reductie van CO<sub>2</sub>-uitstoot versus de tonnen besparing die het Energieakkoord Noord-Nederland geeft, probeert spreker op elkaar af te stemmen maar dat lukt niet zolang onbekend is wat het Drentse aandeel hierin is. Hij weet ook niet wat in 1990 de uitstoot in Drenthe was en komt niet achter de tonnen. Kan de gedeputeerde hem daarbij helpen? Hij is blij dat de totale afkeer van windenergie aan het bijdraaien is. Hij ziet veel in de micro-WKK en ziet veel in een stimuleringsbijdrage daarvoor. Wat voedsel en energie betreft is dit een actuele discussie die de komende tijd heen en weer zal gaan. Als hij de heer Hornstra goed heeft begrepen, denkt spreker er net zo over als de heer Hornstra. Daar moet mee worden doorgedaan op een manier dat de ontwikkeling van de technologie een kans krijgt en dan kunnen de keuzes nog in een iets latere fase komen. Hij is erg blij met de CO<sub>2</sub>-monitor. Als hij kijkt naar het bedrag van meer dan €22 miljoen en een heel verhaal aan projecten die er eventueel komen, dan kan spreker daar niet zomaar mee instemmen. Hij kiest ervoor om elk project op zich goed te beoordelen. Belangrijke criteria zijn de kosten per ton gereduceer-

de CO<sub>2</sub> en wat de kosten per ton gereduceerde CO<sub>2</sub> zijn. Op pagina 23 staat dat de aanpak van het college procesgericht is en daar staat € 3,7 miljoen tegenover. Wat moet het resultaat van die investering nu eigenlijk precies zijn?

De heer BOMHOF merkt op dat zijn insteek was dat de monitoring van de CO<sub>2</sub>-reductie goed moet worden bijgehouden om straks te kunnen vaststellen wat er is gedaan, wat het heeft gekost en wat het resultaat is geweest. Alle gelden die er staan op de laatste pagina van de nota moeten in hoofdzaak worden ingezet voor innovatie dan wel activiteiten met een direct positief effect op de reductie van CO<sub>2</sub>-emissie en energiegebruik. De gedeputeerde heeft zojuist toegezegd dat dit gaat gebeuren en ondanks dat er verschillend kan worden gedacht over de vraag of onderzoek nodig is of dat dit verder moet worden uitgewerkt, lijkt het hem dat de provincie weinig gaat onderzoeken en meer gaat stimuleren en entameren en daardoor komt er in hoofdzaak geld vrij voor de directe afname van CO<sub>2</sub>-uitstoot en energiegebruik. Wat nu wordt besloten is dat er wordt gezegd dat door moet worden gegaan en dat wordt ingestemd met de reserve van € 22,6 miljoen die uit het Stimuleringsfonds Drentse projecten wordt gehaald. Dat bedrag kan dan over vier jaar worden uitgegeven. Er komt dan een jaarlijks actieplan, waaruit de staten kunnen opmaken waaraan die gelden worden besteed. De VVD wil dat actieplan per jaar goed controleren of ook in hoofdzaak die gelden in dat jaarplan worden besteed aan de directe vermindering van CO<sub>2</sub>-uitstoot en energiegebruik. Wat spreker betreft mag dit een A-stuk worden.

De heer HORNSTRA dankt de gedeputeerde voor haar uitvoerige antwoord, waar hij goed verder mee kan. De gedeputeerde heeft gezegd dat het verhaal van adaptatie vooral te maken heeft met vragen stellen. Wanneer worden de antwoorden daarop gegeven? Terecht merkt de gedeputeerde op dat spreker het verhaal van Grounds for Change volledig heeft onderschreven, maar daar worden keuzes in gemaakt die voor het adaptatieverhaal richtinggevend kunnen zijn voor wat er in de provincie wordt gedaan, dus er zal een moment moeten komen waarop daar antwoorden op worden gegeven. De gedeputeerde heeft aangegeven dat WB21 wellicht niet genoeg is, maar de gedeputeerde was destijds zelf aanwezig bij een conferentie waarbij werd gesproken over wat te doen wanneer het water omhoog komt. In het vervolg daarop moet de provincie in het denken een voorsprong houden en niet te lang wachten op het geven van een antwoord op de gestelde vragen. Vervolgens wijst de gedeputeerde erop dat de commissie op twee gedachten hinkt, namelijk om enerzijds de provincie op een hoog abstractieniveau beleid uit te laten zetten en anderzijds de provincie een bemiddelende rol of financieel ondersteunende rol te laten spelen, zodat bepaalde maatregelen worden uitgevoerd. Een revolving fund kan dan de mogelijkheid geven aan welke organisatie dan ook om gebruik te maken van bepaalde financiële faciliteiten om dingen te kunnen doen. De discussie kan best worden gevoerd of de provincie dat wel of niet moet doen, maar die rol zou de provincie met alle betrokken partijen al kunnen spelen. De provincie moet namelijk zichtbaar zijn voor de burger. Op het moment dat de provincie iets vindt en een bepaald denkpatroon heeft, zal er concreet ook geld zijn of kunnen bepaalde regelingen worden bedacht zodat mensen maatregelen kunnen nemen. Spreker sluit dat niet uit, hoewel hij heel goed beseft dat er dan op twee niveaus tegelijk wordt gedacht.

De heer VAN BERKUM krijgt aan de ene kant gelijk van mevrouw Klip, maar heeft aan de andere kant het gevoel dat zij er maar weinig mee doet. Het verhaal van de gedeputeerde illustreert nu juist heel erg wat spreker bedoelt, want zij geeft aan te overleggen met aannemers, energiepartijen en met Jan en alleman. De gedeputeerde probeert iedereen te bewegen om te bereiken wat de gedeputeerde wil. Als de gedeputeerde op een andere manier insteekt door bijvoorbeeld een prijsvraag, dan kan het college achterover leunen en hoeft er niet te worden onderzocht wat de ander voor de provincie kan betekenen. Immers, dan komen de mensen bij de gedeputeerde en geven dan aan welk idee zij hebben en waarmee zij aan de slag kunnen. Dan krijgt de gedeputeerde het veel rustiger en dan kan het nog effectiever zijn. Het gaat hierbij overigens over het adaptatiedeel en niet over de mitigatie. De gedeputeerde geeft ook aan dat het meeste wel loopt maar als hij dan in figuur 10 die tabel bekijkt, dan loopt er heel veel nog niet, zoals het Plan van aanpak 2008. Er moet nog heel veel worden gestart en voor die op te starten dingen zou een andere invalshoek zeker een optie zijn.

Mevrouw KLIP antwoordt ten aanzien van het geld dat dit nu niet wordt uitgegeven, maar dat het er alleen om gaat dat wordt aangegeven dat er in principe met dit stuk akkoord wordt gegaan en dat binnen het Stimuleringsfonds het geld wordt gereserveerd voor het Klimaat- en energieprogramma. De heer Bomhof formuleert dat ook zo en zij zal daarop per jaar terugkomen met een actieplan, waarop is te zien wat de provincie zelf doet en wat door anderen wordt gedaan, met daarbij de opmerking welk bedrag uit het Stimuleringsfonds eraan op gaat en wie eraan meebetaalt, want het is puur bedoeld als cofinanciering. Spreekster denkt dat zij aan de wensen van de commissie beantwoordt wanneer de wens wordt uitgesproken om elk project op de eigen merites te beoordelen, want dit staat ook in de nota en zo gaat het ook gebeuren, want dat is de systematiek van het fonds. Zij pleit ervoor om een stimuleringsbijdrage voor een micro-WKK en zonnepanelen te koppelen aan het revolving fund en dat ook weer in de markt te zetten via de website "Drenthe bespaart!", want dit is een directe link tussen de individuele burger en de overheid. Adaptatie is voornamelijk onderzoek en er is een aantal vraagstellingen waarop gewoon antwoord moet komen en dat antwoord moet leiden tot een beslissing, namelijk of er A, B of C wordt gedaan of helemaal niets. Daarover moet het college met de staten in discussie. Wanneer is zij dan tevreden? Daar is geen eindtermijn voor, want zij wil al die verschillende aspecten onderzoeken en het geld is gereserveerd, vooral voor mitigatie en de uitvoering van het Energieakkoord. Zij is dus tevreden zodra er duidelijke antwoorden zijn en keuzemogelijkheden met de gevolgen daarvan. Na de zomervakantie krijgt de commissie voor 2008-2009 het actieplan, gecombineerd met cijfers, en daarop is te zien wat er voor het komende jaar wordt gepland en kan worden gekeken of het wel of niet een reëel bedrag is. Ten aanzien van de heer Van Berkum antwoordt zij dat zij allereerst moet weten of de staten het eens zijn met de gestelde doelen, want een programma is vooral de formulering van doelen en welke inspanningen daarbij worden geleverd. Dat is bij mitigatie voor een groot deel uitvoering van de Nota Energiek Drenthe. Daar staan veel dingen in die nog moeten en daar waar mogelijk zal dit worden gerealiseerd middels het stimuleren en aansturen van andere partijen. Dat gaat de provincie dus niet allemaal zelf doen.

De VOORZITTER concludeert dat dit stuk als B-stuk in de vergadering van de staten zal worden behandeld.

#### **10. Statenstuk 2008-334, Provinciehuis als voorbeeldproject Programma klimaat en energie**

De heer HORNSTRA las dit stuk met een dubbel gevoel. Het is goed om een voorbeeldfunctie neer te zetten en als hij kijkt naar de reductie met 86%, dan is dat heel goed. Euro's worden alleen uitgegeven en dan wil hij daar iets voor terug hebben. De vraag is wat voor elke euro die hierin wordt gestopt het bereik is aan CO<sub>2</sub>-reductie. Spreker heeft het idee dat met hetzelfde geld op een andere manier meer had kunnen worden bereikt. Wat is dan die voorbeeldfunctie precies waard in de richting van wie? Toen hij het las zag hij het gebouw voor zich en hij ziet ook wel eens voorbeelden waarbij het heel anders is ingevuld, zoals het milieugebouw in Groningen, waarbij om het hele gebouw een soort van glaswand is gezet met een luchtlaag ertussen en daar kan van alles mee worden gedaan. Er kan warme en koude lucht doorheen worden geblazen en dan zijn ook gelijk al die koudebruggen weg. Wordt daar breed naar gekeken of is het het verhaal zoals het in het statenstuk staat? Zijn conclusie is dat de gedeputeerde hem maar eens moet overtuigen dat dit echt moet gebeuren en dat dit goed is voor het Drentse imago en de voorbeeldfunctie van de provincie.

De heer BOMHOF heeft vorige keer de Subsidieregeling voor recreatiebedrijven aan de orde gehad en daarvan is toen gezegd dat dit eigenlijk in BFE thuis hoorde, want dit ging over financiën. Dat kon toen wel en nu mag er niet over financiële aspecten worden gesproken en wordt er een tweedeling aangebracht. Hij zal dus toch iets zeggen over de kosten, zonder in getalletjes te gaan vervallen. Bij een ambitieus Programma klimaat en energie past als sluitstuk een voorbeeldig provinciehuis. Voorbeeld betekent ook navolgen en dan moet het gaan om een kosteneffectief maatregelenpakket, plus eventueel enige marge daarbinnen. De afschrijvingstermijn is 42 jaar, maar is dat een reële afschrijvingstermijn als

de provincie echt een voorbeeldfunctie voor burgers en partijen wil hebben? Voor het bedrijfsleven is dat bijvoorbeeld 5 jaar en de overheid 10 jaar, maar geen 42 jaar. Binnen 5 jaar kan de gasprijs maar zo met 100% stijgen en dan gaan er heel andere mechanismen werken en dit zou een lagere afschrijvings-termijn rechtvaardigen. Die afschrijving wordt dan geen 21 jaar, maar 28 jaar, ook al stijgt de prijs met 100%, en dat is gewoon teveel. Met een dergelijke investering kan niet worden gesproken van een voorbeeldfunctie voor bedrijven, instellingen en burgers, want niet kan worden verwacht dat zij dit soort investeringen zelf ook doen. Er moet ook verantwoord worden omgegaan met gemeenschapsgeld en dan mag worden verwacht dat er een verantwoorde investering wordt gedaan. Is dat wel zo? Daarom is hij sceptisch over het voorstel. Is het lage temperatuursysteem, met aanvullende energiebronnen, in combinatie met de WKO-installatie wel een goed bewezen techniek? Of staan hem bij het experiment nog verrassingen te wachten? Zie de diverse mislukkingen in den lande, zoals het gemeentehuis in De Wolden, waar de WKO-installatie inmiddels ter ziele is. Dat heeft tonnen gekost. De technologische ontwikkelingen gaan heel snel en apparatuur en voorzieningen worden de komende tijd alleen maar beter en goedkoper. Is het niet verstandiger om dan eerst even te wachten met een project van deze grootte en deze onzekerheden? Spreker komt tot de conclusie dat hij alles overziend sceptisch staat tegenover dit voorstel.

De heer LAMMERS merkt op dat het CDA van mening is dat het allemaal best wat mag kosten, maar vraagt zich af of met dit voorstel het geld van de burger wel goed wordt besteed. De investering verdient zich in 42 jaar terug en dat is een absurd lange termijn. Waarom accepteert het college dat? Hoe verhoudt zich dat tot een afschrijvingstermijn van 15 jaar? De € 100.000,- aan jaarlijkse besparingen op gas is minder dan de rente op het geïnvesteerde kapitaal, maar toch levert het geld op. Hij snapt dit niet. Als hij van de jaarlijkse kapitaalslasten van € 480.000,- de besparing van € 100.000,- aftrekt, dan resteert een bedrag van € 380.000,- voor de reductie van de CO<sub>2</sub>-emissie ter waarde van 430 ton en dat is € 900,- per ton. Voor veel lagere bedragen per ton kan de CO<sub>2</sub>-emissie in de provincie worden beperkt. De rijksoverheid heeft ECN en het Milieu- en Natuurplanbureau modellen laten maken met verschillende reductieopties. Deze kunnen vrij worden geraadpleegd door een ieder die het ook maar iets interesseert. Heeft het college naar mogelijk effectievere compensatie-investeringen gekeken? Het college geeft in het begeleidende stuk aan dat dit project past in de doelstelling om 30% CO<sub>2</sub>-reductie te bereiken per 2020. Het noordelijk Energieakkoord gaat uit van € 4 á € 5 miljoen ton in 2011 voor heel Noord-Nederland. Indien het bedrag van € 900,- per ton de parameter wordt, dan gaat dit voor Drenthe misschien wel een miljard kosten. Dat is ook veel. De middelen dienen niet verspild te worden aan projecten met te hoge specifieke kosten per ton en welke garanties zijn er dat de doelstellingen van het project worden gehaald in technische zin? Welke risico's zijn er? Hij verwijst naar het gemeentehuis van De Wolden waar een investering van bijna € 400.000,- moest worden gedaan om alsnog een conventioneel systeem te installeren. Het CDA is van mening dat de provincie zich op glad ijs begeeft als er wordt gespeculeerd op toekomstige energieprijzen. Een verdubbeling in vijf jaar is gewoon uit de lucht gegrepen en wordt alleen maar gebruikt om het project acceptabeler te maken. De wetenschap die het college zegt te hebben is in ieder geval veel geld waard op de termijnmarkt, maar niet iedereen die zich daarop begeeft wordt schatrijk en met sommigen loopt het slecht af. Volgens hem is het beter een laag, middel en hoog prijsscenario te hanteren en bij de lage prijs mag er dan nog geen geld worden verloren. Dat is een robuust project. De vier argumenten die het college geeft bij het stuk, deelt hij niet. Spreker denkt dat het geen goed voorbeeld is en dat er wordt gesmeten met middelen, waardoor het meer een prestigeproject dreigt te worden. De reductie van CO<sub>2</sub>-emissie gebeurt ineffectief en niet doeltreffend. Beter is het naar andere toepassingen te kijken. Het CDA is het er wel mee eens dat de gelegenheid van de revitalisering van het provinciehuis het moment is om naar klimaat en energie te kijken. Als dan blijkt dat er € 4,3 miljoen nodig is om de zaak voor elkaar te krijgen dan zou hij, gezien de matige effectiviteit van deze investeringen, compensatie-investeringen doen met cofinanciering, om bijvoorbeeld slecht geïsoleerde huurhuizen te isoleren. Dat is ook nog een sociale maatregel. Deze investering levert zoals gezegd geen geld op en als de provincie 30% CO<sub>2</sub>-reductie wil halen in 2020, moeten effectievere stappen worden gezet. Dat betekent dat dit plan moet worden aangepast en op een andere manier SMART moet worden gemaakt. Ook het CDA heeft wat extra's over voor klimaat en energie, maar dat

moet wel doelmatig en doeltreffend zijn. Het lijkt erop dat de provincie dit voor zichzelf doet en niet voor de Drentse burger en die uitstraling bevalt hem niet.

De heer VAN BERKUM leek het in eerste instantie een goed plan, maar toen hij ging nadenken over de kosten, was € 4,3 miljoen wel veel geld. Is dit nu rendabel en kosteneffectief? De terugverdientijd zou over de levensduur van de investering moeten zijn, want dan kost het nog niets en wordt het terugverdiend. Natuurlijk mag het best iets extra's kosten, want er wordt aan de klimaatdoelstelling gewerkt, maar of dat nu € 4,3 miljoen moet worden? Kan het college daarvoor een onderbouwing leveren? In welke mate is hier sprake van innovatieve technieken die nog uitgetest moeten worden?

De heer WESTERHOF merkt op dat het bedrag wel hoog lijkt, maar het moet ook worden gerelateerd aan de leeftijd van dit gebouw, waar in de tussentijd niet is gedaan aan energiebesparende maatregelen en dat moet worden opgeteld bij de toekomstvisie over de komende 15 tot 25 jaar. Spreker heeft ook gekeken naar de onderliggende onderdelen van dit project en dat is niet het bedrag van € 4,3 miljoen, maar betreft een aantal trajecten die ieder op zich een eigen kostenplaatje hebben en dan verandert het beeld toch aanzienlijk. Dan gaat het niet meer over een dergelijk groot bedrag, maar dan gaat het over per traject een bepaald bedrag en dan valt spreker niet van zijn stoel. Indien enerzijds een Nota klimaat en energiebeleid wordt aangenomen, dient anderzijds ook de provincie zelf te laten zien wat het klimaat haar waard is.

Mevrouw KLIP antwoordt dat dit het moment is om erover te praten. Zij geeft toe dat dit een dure CO<sub>2</sub>-reductie is, dus als er wordt gezegd dat er te weinig CO<sub>2</sub>-reductie wordt gerealiseerd voor dit geld, dan is zij het daarmee eens. Die verhouding is vreemd, maar zij is wel overtuigd van het feit dat het goede voorbeeld moet worden gegeven. Indien er dan wordt gezegd dat dit niet het goede voorbeeld is omdat dit een dergelijke dure maatregel is dat deze niet wordt terugverdiend, dan gaat het niet over de afschrijftijd maar over de terugverdientijd. Natuurlijk moet verantwoord met gemeenschapsgeld worden omgegaan, maar dat geldt voor alle provinciale besluiten die gemeenschapsgeld kosten. De conclusie van de heer Lammers dat de provincie dit voor zichzelf lijkt te doen en niet voor de Drentse burger, deelt zij geenszins want zo zit het college niet in elkaar. Het geld wordt dus niet in een reële termijn terugverdiend, maar het gaat haar er puur om dat het goede voorbeeld wordt gegeven in een groot gebouw dat 35 jaar oud is. Indien er voor nieuwbouw zou zijn gegaan had veel effectiever en volledig klimaatneutraal kunnen worden gebouwd. Dat doet het college niet en er is gekozen voor een duurzame oplossing, dat is namelijk dit gebouw, want volgens architecten is dit gewoon een gebouw van uitzonderlijk goede kwaliteit, behalve op het gebied van energieverlies. Het effect ontstaat alleen als al die maatregelen in samenhang worden genomen. Op de vraag of het wel bewezen technologie is, kent spreekster ook het effect van de WKO-installatie in het gemeentehuis van De Wolden, maar er zijn honderden voorbeelden van het succes van warmte- en koudeopslag waar de techniek inmiddels vergevorderd is. Het is dus een daadwerkelijk meer dan bewezen techniek. Wat nieuw is, is dat de warmte onder de bestaande zonnepanelen ook teruggewonnen kan worden. Dat lijkt spreekster geen risicovol traject en dat betekent dat nog optimaler gebruik wordt gemaakt van de zonnepanelen die er zijn. Zij is in contact met de afdeling Philips Lightning om te kijken hoe heel innovatief met verlichting kan worden omgegaan. Er is dus een aantal zaken nieuw, maar WKO rekent zij daar zeker niet toe. Wat zij wil doen is het zo inrichten dat er op enig moment kan worden overgegaan op geothermie, want ook in de ondergrond in Assen zit ongelofelijk veel kokend water, net als in Zuidoost-Drenthe. Dit gebied leent zich daar goed voor in combinatie met de ontwikkelingen rondom De Smelt, waar ongelofelijk veel energie nodig is, maar zover is de provincie nog niet. Op de ingewikkelde berekeningen van de heer Lammers gaat zij niet in, want als hij daar gedetailleerd antwoord op wil hebben moet hij dat bij de ambtenaren navragen. Vanzelfsprekend heeft het college dit niet zelf bedacht, maar zijn hier ook anderen bij betrokken en één van de mensen die daarbij zijn betrokken is Henk Seinen. Op zijn uitnodiging is de commissie vorig jaar op excursie geweest naar de volledig klimaatneutrale woonwijk in Zwaagwesteinde. De heer Seinen is iemand die zich al heel lang richt op volledig energieneutrale woningen gecombineerd met een slimme financiële aanpak. Ten aanzien van de opmerking van de heer Bomhof om maar even te wachten op het voort-

schrijden van de techniek, antwoordt spreekster dat dit tien jaar geleden ook het geval was en dat is over tien jaar ook nog zo. Als er iets moet gebeuren, dan moet dat nu. Van dit project wordt dus geen proef gemaakt en er worden ook niet allerlei risicovolle dingen gedaan en spreekster deelt de mening dat de dure CO<sub>2</sub>-reductie in dit oude gebouw zeker nuttig is en dat de provincie op dat vlak een voorbeeldfunctie heeft. Het is aan de staten om die voorbeeldrol daadwerkelijk mogelijk te maken. Het bedrag van €4,3 miljoen is het huidige kader dat wordt aangehouden, maar als vanzelfsprekend komt zij bij de staten terug op het moment dat er uit de aanbestedingen actuele bedragen voortvloeien.

De heer LAMMERS blijft zeggen dat goed voorbeeld, goed doet volgen, maar het ondoelmatig besteden van middelen is voor hem geen goed voorbeeld en daarom steunt hij dit niet. Hij is blij dat in ieder geval de risico's overzichtelijk zijn, maar spreker heeft de schrik van het gemeentehuis van De Wolden nog in de benen. Spreker is vrij scherp over de uitstraling die een dergelijk project heeft. Natuurlijk doet de provincie het voor de Drentse burger, maar zal dat ook de opvatting van de burger zijn als er zo ondoelmatig met middelen wordt omgegaan, terwijl er alternatieven zijn waarvan spreker er enkele heeft genoemd? De terugverdiensijd heeft ook wat fysieke gevolgen, want over 42 jaar is het al na 2050 en spreker gelooft niet dat Drenthe zal worden opgedeeld in onafhankelijke republieken, maar wellicht dat dit gebeurt. Ook dat is een risico, want dit is een geweldig lange termijn.

De heer HORNSTRA vraagt aan de heer Lammers of hij zich kan voorstellen dat ook sommige burgers maatregelen op dit terrein nemen, zoals het plaatsen van zonnepanelen, terwijl zij weten dat de investering niet wordt terugverdiend?

De heer LAMMERS weet dat dergelijke mensen bestaan, maar persoonlijk steunt hij van harte de benadering om te kijken wat wel of geen zoden aan de dijk zet. Het is beter om dan eerst het laaghangende fruit te plukken in plaats van de ladder tegen de appelboom te zetten en daar de hoogst hangende appels te plukken, terwijl de laagst hangende appels op de grond vallen.

Mevrouw KLIP antwoordt dat het een dure CO<sub>2</sub>-reductie is. Dat is zij eens met de heer Lammers. Moet die investering volledig worden terugverdiend of doet de provincie dit om heel andere redenen? Daar draait het hierbij wel om en zij stelt vast daarin met de heer Lammers van mening te verschillen.

De VOORZITTER concludeert dat dit punt zal worden meegenomen in de statenvergadering van deze maand, alwaar de discussie kan worden voortgezet en eventuele aanvullende vragen kunnen worden gesteld. Ook kunnen vragen nog ambtelijk of volgende week in de Statencommissie BFE worden gesteld. Zij stelt vast dat dit statenstuk een B-stuk blijft.

## **11. Mededelingen**

Er zijn geen mededelingen.

## **12. Sluiting**

De VOORZITTER sluit de vergadering om 18.50 uur.

Vastgesteld in de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid van 10 september 2008

, voorzitter

, commissiegriffier

**TOEZEGGINGEN** gedaan in de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid van 11 juni 2008

Geen.

## Lijst van toezeggingen Statencommissie Omgevingsbeleid

(tot en met vergadering van Provinciale Staten van 4 juni 2008 bijgewerkt)

Nr	Datum toezegging	Korte termijn (binnen 3 maanden)	Afdoening	✓
1.	28-11-2007 SC OGB	Mevrouw HAARSMA zal aandacht vragen voor de jongeren en de mogelijkheid voor het volgen van leerwerktrajecten bij het project Herstructurering groenzones Bargeres te Emmen navragen.		✓
2.	20-02-2008 SC OGB	De heer BATS zegt toe dat bij de daadwerkelijke behandeling van de varianten van de N34, waarover de commissie zich moet uitspreken, alle details en elementen zullen worden meegenomen.		
3.	20-02-2008 SC OGB	De heer BATS zegt toe deze varianten ook terug te koppelen aan de bevolking van Ees.		
4.	02-04-2008 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe informatie over bodemsaneringslocaties toe te zenden, hetzij in de definitieve nota hetzij separaat.		
5.	02-04-2008 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe het onderzoeksrapport over CO <sub>2</sub> -opslag toe te zenden.		
6.	23-04-2008 PS	De heer BATS kondigt aan dat de Voorjaarsnota 2008 cofinancieringsvoorstellen zal bevatten en dat het college in de periode september/oktober stap voor stap terugkomt bij de staten met de projecten.		✓
7.	21-05-2008 SC OGB	De heer BAAS zegt toe dat hij de heer Westerhof schriftelijk zal informeren over de stand van zaken met betrekking tot de websites "Da's nou Drenthe" en VVV Drenthe.		
8.	21-05-2008 SC OGB	De heer MUNNIKSMa zal de vraag van de heer Westerhof over monitoring van gentechnologie schriftelijk beantwoorden.		✓
9.	21-05-2008 SC OGB	De heer BATS zegt toe de resultaten van het onderzoek naar de kwaliteit van de fietspaden in Drenthe van de ENFB te zullen opvragen en daar bij de commissie op terug te komen.		
10.	21-05-2008 SC OGB	De heer BAAS zegt toe de vraag van de heer Bomhof over het Centraal Meldpunt Milieuklachten schriftelijk te beantwoorden.		
11.	21-05-2008 SC OGB	De heer Bats zegt toe dat hij alles wat hij heeft gehoord over het Programma van Eisen (PvE) in de commissievergadering van 21 mei 2008 mee zal nemen naar het dagelijks bestuur van het OV-bureau en het daar zal inbrengen en daar zijn visie op zal loslaten.		✓

		<b>Lange termijn</b>		
1.	29-05-07 PS	De heer LOOMAN zegt toe dat het geld uit de bestemmingsreserve stads- en dorpsvernieuwing in 2008 wordt uitgegeven en dat die reserve daarna wordt opgeheven.		
2.	14-11-2007 PS	De heer MUNNIKSMASMA zegt toe dat het college in een volgende commissievergadering met een voortel komt voor een meer frequente monitoring van de vuilstort.		
3.	28-11-2007 SC OGB	De heer MUNNIKSMASMA zegt toe dat hij midden 2008 met een rapportage zal komen waaruit blijkt waar Landschapsbeheer Drenthe op dat moment staat.		
4.	28-11-2007 SC OGB	De heer MUNNIKSMASMA zegt toe dat de functie van programmacoördinator actief door de provincie wordt opgepakt omdat die ontwikkelingsperspectieven uit het rapport Natuurlijke recreatie Drenthe het komende jaar van de grond moeten komen.		√
5.	23-04-2008 PS	De heer BATS herhaalt zijn toezegging, gedaan in de vergadering van de Statencommissie BFE van 16 april 2008 dat het college aan het eind van het jaar komt met een visie op de mogelijkheden van een stedelijk netwerk Meppel-Zwolle.		
6.	23-04-2008 PS	De heer BATS zegt toe de heer Langenkamp te zijner tijd te zullen informeren over de opvattingen van de stuurgroep ZZL over het verzoek zichzelf niet op te heffen maar in de "slaapstand" te gaan.		
7.	21-05-2008 SC OGB	De heer BATS zegt toe dat hij de voortgangsrapportages van de N34, die Rijkswaterstaat periodiek naar het college stuurt, integraal aan de commissie zal doorsturen ter kennisname.		
8.	21-05-2008 OGB	De heer BATS zegt toe te zijner tijd terug te zullen komen op de vraag van de heer Slagter naar contractmanagement in het weg- en waterbeheer en de beoogde effecten daarvan in de periode tot 2014.		

		<b>Moties</b>		
M2 PvdA	04-07-2007	Adequate OV-vervoersverbinding Roden-Groningen (opdracht aan OV-bureau) met andere financieringsvormen (tariefstelling).	Opdracht is verstrekt aan het OV-bureau	√
M1 PvdA	23-04-2008 (PS)	PS verzoeken GS te bewerkstelligen dat de laatste fase van het zogenaamde Kolibri-project, de sneltram tussen Groningen en Assen, wordt opgenomen in MIRT vanaf 2020, dan wel anderszins te onderzoeken of het laatste gedeelte van Kolibri-project op een andere wijze kan worden gefinancierd naast het RSP, en Provinciale Staten in het najaar van 2008 hierover te berichten.		
M5 CU CDA PvdA VVD	23-04-2008 (PS)	PS verzoeken GS Staatsbosbeheer expliciet te wijzen op haar verantwoordelijkheid om in deze omstandigheden medewerking te verlenen aan de totstandkoming van de uitbreiding van de zandwinning Gasselterveld, met gebruikmaking van de beschikbare middelen om dit te realiseren.		
M1 CDA VVD PvdA GL	04-06-2008 (PS)	GS wordt verzocht om inzake de ombouw van de keersluis te Zwartsluis in een schutsluis te bevorderen dat de regionale partijen met het rijk een oplossing vinden voor de financiering van de meerkosten van de voorkeursvariant. Provinciale staten zullen via hun fracties in de Tweede Kamer bevorderen dat de in het MIRT geraamde € 42 miljoen wordt aangewend voor deze variant.		

Vergadering commissie Omgevingsbeleid Provinciale Staten Drenthe, 11 juni  
2008

**Agendapunt 8, Meerjareninvesteringsprogramma 2008-2015, Regio Groningen-  
Assen**

Geachte voorzitter, geachte leden van de commissie, geachte toehoorders,

Op 16 januari 2008 sprak ik namens de vereniging Groen Noordenveld in tijdens uw vergadering over onder de naar beneden bijgestelde prognoses voor de woonwensen in de regio Groningen-Assen. Onze vereniging was en is bezorgd over de aanslag op rust, ruimte en natuur die nog steeds voor Roden en omgeving gepland staat. De gemeenteraad van Noordenveld heeft hierover op 27 maart 2008 besluiten genomen. In de kern is het voorontwerp van april 2007 gewoon gehandhaafd met 18% minder woningen en bescherming van het Maatlandengebied. De zienswijzen zijn nog steeds niet van een reactie voorzien. Er is nu informele inspraak, waarin de burgerdeelnemers hun vrije dagen en veel leestijd mogen steken. Wat er met hun inbreng gedaan wordt, is nog niet duidelijk. De mooie omgeving en de leefbaarheid in de dorpen staan nog steeds onder grote druk.

Dat blijkt maar weer uit het programma van de regio tot 2015, waaraan u nu ruim €1.300.000,00 per jaar, en vanaf 2010 ruim € 3.754.0000,00 financieel bijdraagt. Daarnaast gaat u mogelijk nog meebetalen aan een hoofdontsluiting Leek-Roden.

Hoewel de keuze wordt gemaakt alleen nog fiets- en OV-projecten en geen auto projecten meer te betalen vanuit het regiofonds, worden ze in de toelichting wel genoemd. Denk aan de corridor N372, toch de hoofdontsluiting Leek-Roden, de weginrichting N373 en de verknoping N371/N373. Als ik de toelichting op het MIP van de stuurgroep Groningen-Assen d.d. 11 januari 2008 ([www.regiogroningenassen.nl](http://www.regiogroningenassen.nl)) bekijk, staat er dat de autoprojecten alleen naar achteren zijn geschoven, en dus blijkbaar wel vanuit het regiofonds betaald blijven worden. Het lijkt zo of uw bijdrage niet omhoog gaat, maar al dan niet via betalingen buiten het fonds om, bent u toch extra geld kwijt.

Bij deze programmapunten, waar het intergemeentelijk structuurplan Leek-Roden en de woningbouwlocatie ontwikkeling Roden genoemd worden, valt het nodige op te merken.

Allereerst is het maar zeer de vraag of ze wel ooit gerealiseerd kunnen, mogen of hoeven worden. Voor het gebied Leek-Roden is nog steeds geen volwaardig Milieu Effect Rapport. Het eerste rapport is eind 2007 door de landelijke commissie MER min of meer afgekraakt. De vele reacties uit de bevolking, waarop nog steeds niet inhoudelijk gereageerd is, maken duidelijk dat het om waardevolle gebieden gaat waar de investeringen in woningen en wegen gepland worden.

De in september en november 2007 verschenen, sterk verlaagde, algemene prognoses voor de woonwensen van burgers, geven aan dat deze investeringen ook niet nodig zijn. Prof. W. Derks, van de Universiteit van Maastricht, heeft speciaal naar de cijfers van Noordenveld gekeken. Hij constateert dat de gemeente uitzonderlijk veel woningen voor mensen van buiten wil bouwen, vier keer zoveel als de bevolkingsprognose van het Centraal Bureau voor de Statistiek aangeeft. Als bijlage geef ik u een overzicht van de gegevens die het ministerie van VROM hanteert. Daaruit blijkt dat behalve in de steden Groningen en Assen, in de regio geen groei maar een krimp van het aantal inwoners in de komende jaren te verwachten is. Dat betekent minder woningen en minder autoverkeer. De Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor de Financiële Verhoudingen hebben in hun rapport "Bevolkingsdaling, gevolgen voor bestuur en financiën" van maart 2008, daarop duidelijk gewezen.

Vanuit dat gezichtspunt kunt u zich de volgende vragen stellen bij projecten die in het programma genoemd worden.

Is een investering in bijvoorbeeld een busbaan tussen Peize en Peizermade dan niet overbodig? Het gaat nu al slechts om problemen voor enkele bussen in de ochtendspits op hoogstens vier werkdagen per week buiten de vakanties. Over een aantal jaren kan de bus waarschijnlijk ook zonder busbaan de hele dag zo doorrijden. Zeker als het Julianaplein bij Groningen grondig wordt aangepakt.

Is een groot transferium bij Hoogkerk met een grenscorrectie dan nog nodig? Een kleinere versie op Gronings grondgebied is goedkoper en omgevingsvriendelijker.

Worden kosten als voor een communicatieplan in Leek-Roden (€ 60.000,00) en een onderzoek naar een hoofdontsluiting (€ 90.000,00) in dit gebied, dan niet onnodig gemaakt? Bestaande woningbouwplannen en bestaande wegen zijn mogelijk al voldoende voor de komende jaren.

Het geld voor al deze projecten zou ook gebruikt kunnen worden om het gebied aantrekkelijker te maken voor toerisme en recreatie, wat goed is voor de werkgelegenheid. Behalve het haventje in Roderwolde en een fietspad bij Veenhuizen, is er in Noordenveld van bevordering van toerisme en recreatie vanuit het regiofonds nog niets terecht gekomen.

Hoe het met de bevolkingsgroei, de werkgelegenheid, de ruimte, de natuur en de landbouw in de regio gaat, is helaas niet in de beschouwingen bij het MIP betrokken. Dat blijft beperkt tot wegeaanleg, woningbouw en projecten voor veel later. Voordat er plannen gemaakt en investeringen gedaan worden kan beter afgewacht worden of er wel behoefte aan is. De regiovisie zou prioriteiten moeten stellen bij uitbreiding van de OV-dienstregeling, verbetering van fietsverbindingen naar werk, winkels en recreatie, en andere kleinschalige projecten. Daar heeft de regio het meeste baat bij.

Henk Koekoek

Voor meer informatie: [www.groennoordenveld.nl](http://www.groennoordenveld.nl)

Secretariaat: Groenestein 23, 9301 TP Roden

	2006	2010	2015	2020
Noord	1.700.753	1.699.723	1.699.429	1.696.013
Oost	3.089.233	3.113.400	3.141.587	3.163.468
West	7.616.154	7.695.966	7.822.432	7.952.902
Zuid	3.928.070	3.923.517	3.932.095	3.935.702
Totaal	16.334.210	16.432.606	16.595.543	16.748.085

Bron:

ABF Research - Primos prognose 2007

Bevolking 1 januari [personen], 2006, 2010, 2015, 2020 - Provincies

	2006	2010	2015	2020
Groningen	574.042	571.135	567.870	563.430
Friesland	642.230	641.757	641.825	641.151
Drenthe	484.481	486.831	489.734	491.432
Overijssel	1.113.529	1.124.793	1.137.414	1.146.530
Flevoland	370.656	391.445	418.840	448.077
Gelderland	1.975.704	1.988.607	2.004.173	2.016.938
Utrecht	1.180.039	1.208.596	1.244.856	1.281.000
Noord-Holland	2.606.584	2.636.827	2.686.122	2.738.734
Zuid-Holland	3.458.875	3.459.098	3.472.614	3.485.091
Zeeland	380.186	380.564	382.011	382.884
Noord-Brabant	2.415.946	2.429.012	2.454.034	2.476.608
Limburg	1.131.938	1.113.941	1.096.050	1.076.210
Totaal	16.334.210	16.432.606	16.595.543	16.748.085

Bron:

ABF Research - Primos prognose 2007

[personen], 2006, 2010, 2015, 2020 - COROP-gebieden

	2006	2010	2015	2020
Oost-Groningen	154.302	152.363	150.096	147.402
Delfzijl en omgeving	51.206	48.647	45.677	42.736
Overig Groningen	368.534	370.125	372.097	373.292
Noord-Friesland	331.136	330.004	329.426	329.383
Zuidwest-Friesland	105.214	105.684	106.145	105.991
Zuidoost-Friesland	205.880	206.069	206.254	205.777
Noord-Drenthe	185.722	186.799	187.914	188.998
Zuidoost-Drenthe	171.027	171.075	171.261	170.831
Zuidwest-Drenthe	127.732	128.957	130.559	131.603
Assen	63.383	66.780	71.353	75.620
Groningen	180.729	182.020	184.970	188.047
Leek	18.936	18.786	18.541	18.333
Haren	19.107	18.832	18.719	18.792
Noordenveld	31.573	30.069	28.408	27.200
Ooststellingwerf	26.125	25.576	25.093	24.606
Midden-Drenthe	33.282	33.261	32.945	32.352
Tynaarlo	31.977	31.593	30.734	29.991

WWW.primos.abfresearch.nl